

ОДБРАНА

Година VIII ■ Број 165 ■ 1. август 2012. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

Дан авијације – 2. август
Ласџа над Србијом

Интервју

Пуковник Дејан Јоксимовић,
начелник Штаба Ваздухопловства и ПВО

Снага колектива

АЕРОМИТИНГ

ПОВОДОМ 100 ГОДИНА СРПСКОГ
ВОЈНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА

Батајница 2. 9. 2012.

од 10 до 17 часова

www.mod.gov.rs

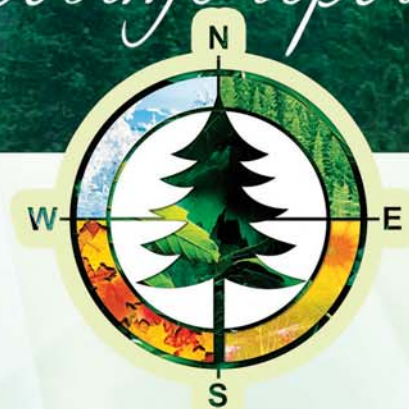
www.aeromiting.vs.rs

7 dana na 7 rata

mesečnih

*Mesto
gde počinje lepota*

*u hotelima
na planini*

TARI i VRNJAČKOJ BANJI

HOTEL
OMORIKA
sa depadansom JAVOR

tel. 031 593 901, 031 593 530 fax. 031 593 546

e-mail: planinatar@ptt.rs www.hotelitara.com

korišćenje bazena, saune i teretane je bez nadoknade

HOTEL
BELI BOR

e-mail: planinatar@ptt.rs www.hotelitara.com

tel. 031 593 598, 031 593 852, 031 593 530 fax. 031 593 582

HOTEL
BREZA

tel. 031 593 598, 031 593 852, 031 593 530 fax. 031 593 582

e-mail: info@hotelbreza.rs www.hotelbreza.rs

korišćenje bazena je bez nadoknade

od
1650 rsd
uz švedski sto

PLAĆANJE: ČEKOVIMA

ADMINISTRATIVNOM ZABRANOM

Informacije na telefon:

Vojna turistička agencija 011/2636 535, 32 03 342

Tara - služba prodaje 031/ 593 530

Hotel "BREZA" Vrnjačka Banja 036/ 612 400

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Мирјана Боровина, потпоручница

Владимир Вјештић

Биљана Миљић

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
мр Славиша Влачић, Милосав Ц. Ђорђевић,
Владица Крстић, др Милан Мијаљковски,
мр Зоран Миладиновић, мр Миљан Милкић,
Крсман Милошевић, Никола Остојић,
Никола Оташ, Иштван Пољанац,
Будимир М. Попадић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Горан Станковић, Душка Стефановић,
Јово Мамула, Даримир Банда, (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 165

НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ

Ласта на 3.000 метара
изнад Србије

Снимио Јово МАМУЛА

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

6 АЛЕКСАНДАР ВУЧИЋ НОВИ МИНИСТАР ОДБРАНЕ

7 Завршено школовање официра 58. класе Командно-штабног усавршавања ПРЕД ИЗАЗОВИМА ВРЕМЕНА

■ ИНТЕРВЈУ

12 Пуковник Дејан Јоксимовић, начелник штаба ВиПВО

СНАГА КОЛЕКТИВА

Снага команданта налази се у људима који га окружују, а не у њему самом. Они су неодојиви део тима у коме су сви подједнако важни, од команданта преко техничара до војника. У њему свако ради свој део посла у тежњи ка заједничком циљу, а то је успешно извршење задатка јединице.

■ ТЕМА

16 Анализа научноистраживачке делатности у Војнотехничком институту

ОДГОВОРИ ЗА БУДУЋНОСТ

Од почетка године четири средства наоружања и војне опреме усвојена су у наоружање Војске Србије, тренутно је на завршним испитивањима у Техничком опитном центру девет средстава, а још 13 новоразвијених средстава биће предато на завршна испитивања до краја ове године

■ ПОВОДИ

20 Седамнаест година од операције „Олуја“

ДАН ЗА НЕЗАБОРАВ

Специјални прилог

Сто година српског војног
ваздухопловства

Традиција за понос

■ ОДБРАНА

22 Речна флотила Војске Србије ЗАДАЦИ НА ВОДИ

Речна флотила је у саставу Копнене војске, али своје задатке реализује на терену на ком је пешадијска чизма немоћна. Реке, канали, језера – унутрашњи пловни путеви дужи од 1500 километара, чине акваторију за који су задужени припадници Речне флотиле Војске Србије.

60 Обука пешадијског вода Четврте бригаде у Бугарској

СПОСОБНОСТИ ЗА НОВА ИСКУШЕЊА

Пешадијски вод српске војске је најбоља и најдисциплинованија јединица међу припадницима оружаних снага из више од двадесет земаља са којима су радили на припремама за мировне мисије, став је америчке команде на крају мултинационалне вежбе у Бугарској

64 Траговима авијацијске традиције

МОТОРОМ КРОЗ ИСТОРИЈУ

■ СВЕТ

68 Концепт „Паметна одбрана“

МУЛТИНАЦИОНАЛНИ ПРИСТУП РАЗВОЈУ СПОСОБНОСТИ

■ ДУХОВНОСТ

77 Поклоничко путовање на Свету Гору НА КРОВУ ПРАВОСЛАВЉА

Реч уредника

5

Александар Вучић је нови министар одбране и први потпредседник Владе Србије задужен за одбрану, безбедност и борбу против корупције. Примопредаја дужности обављена је 28. јула, када је министар Вучић имао први састанак са члановима Колегијума.

Од предстојећих великих догађаја у септембру – аеромитинга поводом стогодишњице српског војног ваздухопловства и свечане промоције нових официра, министар Вучић очекује да на прави начин представе Србију и њену Војску.

Према информацијама из команде Ваздухопловства и ПВО све припреме за аеромитинг 2. септембра теку по плану.

А ваздухопловци ће 2. августа обележити Дан авијације, један у низу догађаја у овој јубиларној години, када се обележава први век српског војног ваздухопловства. Пре сто година, у Француској је обучено првих шест pilota, купљени су први авиони, а 24. децембра 1912. у Нишу је формирана Ваздухопловна команда. Србија је међу првих 15 држава у свету које су имале војну авијацију и међу првих пет које су користиле авионе у борбеним дејствима.

У овом броју одбране припремили смо специјални прилог у коме доносимо преглед саопштења са недавног научног симпозијума о настанку, развоју и савременим изазовима Ваздухопловства и ПВО Војске Србије, као и избор фотографија са изложбе „Наша крила“, која се 1. августа отвара у Дому Војске у Београду поводом Дана авијације и првог века српског ваздухопловства, у организацији Медија центра „Одбрана“.

Тема броја је реализација Плана научно истраживачке делатности за 2012. годину из које издвајамо податак да су од почетка године четири средства наоружања и војне опреме усвојена у наоружање Војске Србије, тренутно је на завршним испитивањима у Техничком опитном центру девет средстава, а још 13 новоразвијених средстава биће предато на завршна испитивања до краја ове године.

Из активности Војске Србије издвајамо прилог о Речној флотили која 6. августа обележава свој празник и Дан речних јединица, и успешан завршетак обуке припадника пешадијског вода Четврте бригаде у Бугарској, где су се са бугарским војницима и америчким маринцима припремали за извођење противпобуњеничких операција у мултинационалном окружењу. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Александар Вучић НОВИ МИНИСТАР ОДБРАНЕ

На седници Народне скупштине Републике Србије, одржаној 27. јула ове године, Александар Вучић изабран је за новог министра одбране и првог потпредседника Владе задуженог за одбрану, безбедност и борбу против корупције.

У првим обраћањима после избора на нову дужност министар Вучић је истакао да Србија треба да има добру и способну армију.

Александар Вучић рођен је 1970. године у Београду. Дипломирао је на Правном факултету у Београду. Ожењен је и отац двоје деце.

За посланика у Савезној скупштини СРЈ биран је у три наврата. Обављао је и дужност министра информисања у Влади Републике Србије. Био је народни посланик и заменик председника посланичке групе у Скупштини Србије, члан Административног одбора и Одбора за уставна питања, и заменик председника Одбора за Косово и Метохију и Одбора за културу и информисање.

– Подсећам да је Србија чланица *Партнерсџива* за мир и да постоји скупштинска декларација о војној неутралности. У наредном периоду приоритетни задаци Војске Србије биће наставак реформе система одбране и повећање стандарда припадника Министарства одбране и Војске Србије – навео је министар Вучић.

Најављујући аеромитинг поводом стогодишњице српског војног ваздухопловства и свечану промоцију нових официра, министар Вучић очекује да ће припадници Војске на прави начин представити своју службу и Србију.

Примопредаја дужности обављена је 28. јула, када је министар Вучић одржао први састанак са члановима Колегијума. ■

Обележен Дан Санитетске службе

Свечаност поводом 30. јула – дана Санитетске службе Војске Србије одржана је у амфитеатру Војномедицинске академије. Скупу је присуствовао и начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Љубиша Диковић.

Говорећи о богатој историји те службе на овим просторима, али и о њеној организацији данас, начелник Управе за војно здравство пуковник проф. др Зоран Поповић оценио је да систем војног здравства у нашој земљи, иако сложен, функционише без већих проблема.

Пуковник Поповић се осврнуо и на најзначајније активности, посебно издвајајући Фонд СОВО који је 1. јануара ове године, у оквиру реорганизације службе, консолидован у систем пензијског и инвалидског осигурања Републике Србије, као и учешће медицинских тимова у мировним операцијама широм света.

У циљу ефикаснијег рада, како је најавио, кориснике услуга војноздравствених установа у нашој земљи ускоро очекује увођење новог здравственог информационог система, који ће знатно олакшати праћење података о пацијентима.

Свечаност је била је и прилика да се први пут додели признање за ауторски подухват године у области медицинских наука. Први добитник је пуковник проф. др Дино Тарабар за уџбеник „Инфламаторне болести црева“ из области гастроентерологије.

У част јубилеја, одржана је и промоција књиге „Санитет у балканским ратовима“ аутора др Александра Недока.

Обележавање Дана војне санитетске службе везује се за 30. јул 1839. године када је на основу *Устава Кнежевине Србије и Уредбе о устројеницу гарнизоне војске*, постављен први штабни доктор у Главном војном штабу др Емерих Линденмајер.

Војна здравствена служба данас је савремено и функционално организована на примарном (санитетска одељења у јединицама Војске Србије), секундарном (Војна болница Ниш, Центар војномедицинских установа Београд и Војномедицински центар у Новом Саду) и на терцијаном нивоу (Војномедицинска академија). ■

Б. МИЉИЋ
Снимко Г. СТАНКОВИЋ

Завршено
школовање
официра 58. класе
Командно-штабног
усавршавања

Пред Изазовима времена

Живимо у доба изазова, ризика и претњи који потврђују да се безбедност може градити само кроз сарадњу, размену искустава и стручног знања, истакао је на свечаности начелник Генералштаба генерал-потпуковник Љубиша Диковић

Свечаност поводом завршетка школовања официра 58. класе Командно-штабног усавршавања Школе националне одбране одржана је 13. јула у Свечаној сали касарне „Бањица 2“ у Београду.

Том приликом начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Љубиша Диковић, по наредби председника Србије Томислава Николића, уручио је тројици најбољих официра сабље са посветом, а државни секретар др Зоран Јефтић дипломе о стеченом звању командно-штабног официра.

Позлаћену сабљу, као први у рангу, добио је мајор Небојша Ристо-

вић (просечна оцена 9,36), посребрену мајор Дејан Миленковић (9,27), а сабљу са посветом капетан Владан Парезановић (9,27).

Једногодишње усавршавање похађало је 57 официра Војске Србије, као и четири официра из оружаних снага САД, Кине и Босне и Херцеговине.

Улагање у безбедност грађана

Свечаности су присуствовали представници Министарства одбране и Војске Србије, војно-дипломатског кора, професори, породице, старешине и колеге официра.

Честитајући официрима 58. кла-

се, генерал Диковић је истакао да живимо у доба изазова, ризика и претњи који потврђују да се безбедност може градити само кроз сарадњу, размену искустава и стручног знања.

– Наш циљ је да Војска Србије буде савремена, јака, опремљена и организована. Улагањем у војску улажемо у безбедност грађана Србије и стабилност региона – рекао је начелник Генералштаба и додао да је школовање и усавршавање кадра предуслов за стварање високо стручних и мотивисаних официра, способних да одговоре свим задацима који се пред њих поставе.

Од командно-штабног официра се очекује, истакао је генерал Диковић, да да пун допринос даљем развоју способности Војске Србије.

– Отворен вам је пут за даље напредовање у каријери у складу са вашим способностима, квалификацијама и радом. Имајте на уму да Командно-штабно усавршавање није крај

усавршавања официра јер је процес образовања непрекидан – поручио је генерал Диковић и рекао да официри у савременој војсци мора да одговори духу времена и достојног ума приступи изучавању различитих области.

Начелник Школе националне одбране пуковник Миле Јелић поздрављајући присутне истакао је да је систем одбране данас добио још једну одговорну и оспособљену генерацију командно-штабних официра спремних за високе напоре, велика искушења и стицање искуства.

– Својим знањем и искуством незаобилазни сте и кључни део у процесу трансформације и прилагођавању наших оружаних снага новим условима ангажовања на националном и мултинационалном нивоу. Кључни сте носилац изградње оперативних способности наших команди и јединица – рекао је пуковник Јелић.

Висока обученост

У име колега 58. класе Командно-штабног усавршавања, најбољи у генерацији, мајор Небојша Ристовић, истакао је да Војска Србије данас добила нову генерацију високо оспособљених официра који су потпуно спремни да успешно изврше све задатке који се пред њих ставе.

– Уверавам вас да смо свесни значаја, одговорности и времена у којем живимо. Да смо индивидуално и тимски обучени и да ћемо настојати да наше команде и јединице у потпуности буду обучене и оспособљене за квалитетно извршавање свих наменских задатака и на тај начин дати свој допринос развоју система одбране - истакао је први у рангу овогодишњег Командно-штабног усавршавања.

Јачање командовања

Командно-штабно усавршавање је средњи ниво школовања у систему одбране, након ког су полазници оспособљени за командовање јединицама ранга батаљона, дивизиона, ескадриле, као и штабне дужности у бригадама и остале

дужности у систему одбране.

Осим професора са Војне академије, полазницима су предавали министар одбране Драган Шутановац, помоћник министра одбране за материјалне ресурсе Илија Пилиповић, саветник премијера за енергетику у Влади Републике Србије Петар Шкундрић, владика

Атанасије Ракита, председник Парламентарне скупштине НАТО-а др Карл Ламерс, као и други инострани предавачи.

Настава се изводи кроз предавања, семинаре, вежбе, консултације и посебне облике наставе. Слушачи током школовања решавају више комплексних и контролних тактичких и оперативних задатака, који се реализују у учионицама, кабинетима, вежбаоницама, Центру за симулације и на командантским извиђањима и путовањима.

Осим поменутих садржаја за део слушалаца 58. класе Командно-штабног усавршавања, у оквиру сарадње министарства Велике Британије, Норвешке и Србије, реализовано је студијско путовање и историјско-компаративна анализа операције савезника у Другом светском рату у Италији, на простору Сицилије.

У оквиру студијских путовања током стручног усавршавања, офи-

Државни секретар др Зоран Јефтић официрима је уручио дијломе

цири су обишли многе јединице и установе Војске Србије, при чему су имали прилику да поред упознавања рада наших јединица, сагледају и војностратегијске карактеристике про-

стора и део привредних и културно историјских потенцијала Србије. ■

Мирјана БОРОВИНА
Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

Начелник Генералштаба разговарао са надбискупом Хочеваром

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Љубиша Диковић и београдски надбискуп Станислав Хочевар разговарали су у Генералштабу о имплементацији верске службе.

Састанку су присуствовали и канцелар Београдске надбискупије др Милутин Новаковић и начелник Одељења за људске ресурсе Управе за људске ресурсе Генералштаба пуковник Саша Бојковић. ■

Примопредаја дужности команданта Центра за обуку логистике

У крушевачкој касарни „Цар Лазар“ извршена је свечана примопредаја дужности команданта Центра за обуку логистике.

Досадашњи заступник команданта потпуковник Милан Терзић дужност је предао новопостављеном команданту потпуковнику Јадранку Дивјаку.

Свечаности је присуствовао командант Команде за обуку бригадни генерал Душан Стојановић и бројни гости. ■

Нови кадети на ВМА

Медицински факултет Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду уписао је 4. класу кадета у којој је првих 30 са ранг листе.

Бригадни генерал академик проф. др Миодраг Чолић, декан Медицинског факултета ВМА, пожелео је кадетима пуно успеха у студирању. ■■

Генерал Диковић у посети Хрватској

Јачање регионалне стабилности

Делегација Војске Србије, коју је предводио начелник Генералштаба генерал-потпуковник Љубиша Диковић, боравила је у службеној посети Републици Хрватској и њеним Оружаним снагама

Генерал Диковић састао се са начелником генералштаба Оружаних снага Хрватске генерал-потпуковником Драгом Ловрићем. Генерали Диковић и Ловрић разговарали су о билатералној војној сарадњи, војној сарадњи у оквиру регионалних иницијатива и о савременим концептима одбране.

Генерал Диковић је нагласио да Војска Србије нуди своје капацитете за активну војну сарадњу, пре свега Центар за обуку АБХО у Крушевцу и базу

„Југ“ код Бујановца. Он је оценио да постоји простор да се сарадња додатно унапреди кроз заједничку обуку и вежбе, размену искустава у имплементацији подофицирског кора и из учешћа у борбеним групама Европске уније.

Генерал Диковић сусрео се и са замеником министра одбране Вишњом Тафром. На састанку је разговарано о одбрамбеној сарадњи двеју земаља, јачању безбедности и стабилности у региону те о учешћу у мултинационалним операцијама. Обе

Сусрет са председником Јосиповићем

Током посете Хрватској, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Љубиша Диковић састао се и са председником Републике Хрватске др Ивом Јосиповићем.

Председник Јосиповић изразио је задовољство што Војска Србије и Оружане снаге Хрватске сарађују. Чињеница да војске сарађују је велика и важна порука, истакао је председник Јосиповић.

стране сагласиле су се да билатералну сарадњу убудуће треба јачати на пољу одбрамбене индустрије.

Ово је прва званична посета начелника Генералштаба Војске Србије Републици Хрватској. Досадашња сарадња између Војске Србије и Оружаних снага Хрватске најинтензивнија је када је реч о војној полицији, АБХО, области телекомуникација и логистике, а из надлежности Министарства одбране у областима односа са јавношћу и војног образовања. ■

Основни курс за подофицире

После успешно завршене обуке, која је трајала 24 седмице, у центрима за специјалистичку обуку у Пожаревцу, Горњем Милановцу и Батајници завршен је други модул Основног курса за подофицире.

Професионални војници који су успешно завршили први модул Основног курса прошли су специјалистичку обуку за род артиљерије у Центру за обуку КоВ у Пожаревцу, за род артиљеријско-ракетних јединица за противваздухопловна дејства у Центру за обуку Ваздухо-

пловства и ПВО у Батајници и за службу телекомуникација у Центру за обуку везе, информатике и електронских дејстава у Горњем Милановцу.

Командант Центра за обуку ВиПВО потпуковник Дарко Секулић уручио је награде најбољим на курсу. Најбоље резултате остварили су разводници Микица Мијалковић, Срђан Бегенишић и Игор Милосављевић из 250. ракетне бригаде за противваздухопловна дејства. ■

Завршен Лидерски курс за подофицире

У Центру за обуку и усавршавање подофицира у Панчеву завршен је осми Лидерски курс, који је завршило 57 професионалних војника.

Полазницима курса честитао је начелник Одељења за обуку Команде за обуку пуковник Жељко Чобић, који је навео да је Лидерски курс прва степеница коју најбољи професионални војници морају да пређу, како би могли да наставе даље оспособљавање на путу до првог подофицирског чина.

Командант Центра потпуковник Милован Васић истакао је да су сви полазници курса оспособљени за дужности командира одељења односно лидера у тиму или групи.

Најбоље резултате на курсу постигао је десетар Дарко Стевановић из Гарде. ■

Едукација стручњака Инспектората OPCW

Анекс Техничког споразума, потписан између Министарства одбране и Техничког секретаријата те организације, предвиђа наставак тренинга особља Организације за забрану хемијског оружја (OPCW) у Војно-медицинској академији током 2012. године. Споразум су потписали војни представник у Сталном представништву Републике Србије при OPCW у Хагу проф. др Зоран Шегрт и директор Инспектората те организације Џулијан Тангере.

У Војномедицинској академији, од октобра до децембра 2012. године, биће настављена едукација медицинских стручњака Организације за забрану хемијског оружја. Током новог циклуса едукације, представници OPCW ће усавршавати практичне вештине у раној дијагностици, пружању прве помоћи и прехоспиталном збрињавању акутно отрованих, повређених и оболелих, како би спремно дочекали изазове током мисија при спровођењу инспекција хемијског оружја широм света.

Реализација наведених видова едукације показује континуитет успешне сарадње Србије са Организације за забрану хемијског оружја у области имплементације Конвенције о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и његовом уништавању и представља још једну у низу активности које у овој области доприносе промоцији Министарства одбране и Војске Србије на међународном плану. ■

Војни лекари у селима Босилеграда и Црне Траве

Лекари и медицински техничари из вода за здравствену заштиту Четврте бригаде Копнене војске су, у оквиру акције „Војни лекар на селу“, посетили село Бресница, у општини Босилеград, и село Кална, у општини Црна Трава. Тим четврте бригаде овог пута чинили су потпуковник Горан Станковић, мајор Зоран Стоичков, лекар капетан Ивица Арсић, ветеринар капетан Слађан Трајковић, медицински техничар десетар Саша Јовановић и возачи Драган Ђорђевић и десетар Горан Тасић.

Председник општине Црна Трава Славољуб Благојевић поздравио је акцију нагласивши да је она од великог значаја за народ црнотравског краја, што се најбоље видело у селу Бресница где је војну медицинску екипу дочекао председник месне заједнице Винко Дмитров.

Припадници Четврте бригаде први су пре шест година покренули акцију пружања медицинске помоћи мештанима забачених села у планинским беспућима Копнене зоне безбедности. ■

З. М.

Пуковник Дејан Јоксимовић,
начелник штаба ВиПВО

Снага КОЛЕКТИВА

Снага команданта налази се у људима који га окружују, а не у њему самом. Они су неодвојиви део тима у коме су сви подједнако важни, од команданта преко техничара до војника. У њему свако ради свој део посла у тежњи ка заједничком циљу, а то је успешно извршење задатка јединице. Зато успешан тим, односно колектив, одликује поштовање између војника, подофицира и официра, односно хармонија њихових циљева, напора, резултата и високог морала.

Ове године Ваздухопловство и противваздухопловна одбрана славе велики јубилеј, стогодишњицу постојања српског војног ваздухопловства. У Нишу је 24. децембра 1912. формирана Ваздухопловна команда и ваздухопловство као засебан вид Војске.

Такође, 2. августа, ваздухоповци обележавају празник – Дан авијације. То је повод да разговарамо са пуковником Дејаном Јокимовићем, начелником штаба Ваздухопловства и противваздухопловне одбране.

■ *Ове године славиће стогодишњицу војне авијације. Ретке су земље које се таквом традицијом могу похвалити. Шта је све планирано у оквиру обележавања јубилеја?*

– Стогодишњица постојања српског војног ваздухопловства је јубилеј на који смо јако поносни. Међу првима у свету схватили смо значај примене ваздухоплова у војне сврхе. Низом активности желели смо да обележимо годину јубилеја и до сада смо део тога већ остварили.

Објавили смо календар Министарства одбране са фотографијама ваздухоплова у коме је примењен спој традиције и садашњег. Током маја организовали смо изложбу макета у Музеју Југословенског ратног ваздухопловства под називом „Век српског војног ваздухопловства у минијатури“. Средином јуна организовали смо научни симпозијум о историји српског војног ваздухопловства са међународним учешћем, а планирано је и издавање зборника радова.

У току је снимање документарног филма, припрема монографије и јубиларних поштанских маркица, као и изложбе Музеја Југословенског ратног ваздухопловства у градовима широм Србије. Централна прослава резервисана је за 24. децембар, чиме ће се

окончати овако значајан догађај и надамо се отворити још успешније поглавље српског ваздухопловства у новом веку.

Наравно, најзначајнију и најслободнију активност представља велики међународни аеромитинг и изложба ваздухопловне технике, наоружања и војне опреме, 2. септембра на аеродрому Батајница.

■ *Примена савремене ваздухопловне технологије и опреме јединица доказ су стандарда и технолошког развоја сваке земље. Где се наше војно ваздухопловство сада налази када је о томе реч?*

– Опремање новим средствима савремене технологије је сталан процес. Свесни смо чињенице да неопходност модернизације и опремање новим савременим средствима одређују пут развоја нашег вида. Набавка вишенаменских борбених авиона саставни је део дугорочног плана развоја система одбране Републике Србије, који је усвојен у Народној скупштини.

Када је реч о примени постојећих средстава која су у употреби, припадници ваздухопловства улажу огромне напоре да у потпуности извршавају све своје задатке. Располажемо техником која је предмет непрестане модернизације и усавршавања, а иза ових активности налази се тежишно домаћа памет, односно институти, универзитети, привреда као и наменска индустрија. Значајну улогу у процесу модернизације имају и сами припадници ваздухопловства који богато искуство, стечено у недавним ратним

дешавањима, успешно имплементирају у нова техничка решења.

Људски и материјални ресурси којима располажемо представљају потребну базу која нам омогућава спој између технолошког нивоа на коме се сада налазимо и нивоа коме тежимо. Циљ нам је да кроз одржавање садашњих способности ухватимо прикључак за пријем и усвајање нове технике. Тренутно поседујемо капацитете да одржимо, повратимо људе у тренажу и донекле наставимо летачку обуку на авионима МиГ 21, МиГ 29, орлу и сујергалебу, као и на хеликоптерима Ми-8, Ми-17 и газела.

■ *Како оцењујете обуку у јединицама? Услови су се поправили, више се летити?*

– Обука је основа успешне и безбедне употребе ваздухопловних средстава. У њеном спровођењу битну улогу заузима примена тренажера. Управо се значај употребе

тренажера огледа у смањењу потребног времена за усвајање нових вештина. Смањење потребног времена за обуку нам је омогућило да у пракси реализујемо садржаје летачке обуке у условима за које наши најмлађи пилоти до сада нису били оспособљени.

На пример, на аеродрому Лађевци почетком јула двојица младих колега из 98. бригаде први пут су почели са обуком за ноћно летење. То је уједно био и њихов први лет у условима ноћу. У ранијем периоду није било услова да се изврши њихово оспособљавање по овом сегменту обуке. Наравно, најмлађи пилоти су успешно окончали обуку својим првим самосталним летом. То је велики успех када се узме у обзир да је ова обука реализована са покретним ноћним стартом, што нас је додатно мотивисало за наставак и са свим пилотима који још увек нису полетели ноћу.

Просечан налет пилота је нешто бољи него у ранијим годинама. У зави-

Просечан налет пилота је нешто бољи него у ранијим годинама. У зависности од материјалних ресурса просечан налет пилота треба повећати на око 80 сати годишње, што смањам минимумом да би се пилот осећао правим домаћином у ваздухоплову.

У приказу маневарских способности летелица наши пилоти се високо котирају. Имамо шта да покажемо и прикажемо, јер у категорији у којој се наши ваздухопловци налазе, наши пилоти су у самом врху.

Снимко Драган ТРИВУН

Пуковник Дејан Јоксимовић лети већ пуних 28 година. Тренутно на орлу, сујергалебу и уџиви 75, а током каријере летео је и на јасџребу.

До дужности начелника штаба

Ваздухопловства и ПВО био је на одговорним дужностима на аеродрому Лађевци. Почео је као пилот ловачко-бомбардерске авијације, да би 2001. године постао командант 98. ловачко-

бомбардерског авијацијског пука. На дужност команданта 98. авијацијске базе постављен је 2007. године. Има звање инструктора летења и додељен му је Златни летачки знак.

ности од материјалних ресурса просечан налет пилота треба повећати на око 80 сати годишње, што сматрам минимумом да би се пилот осећао правим домаћином у ваздухоплову.

■ У години за нама припадници ВиПВО учествовали су на међународним вежбама и аеромитинзима широм света, где су радо виђени гости. Колико су значајна њихова искуства и шта доносе нашим авијацијчарима?

– Припадници ВиПВО учествовали су на међународним аеромитинзима, доприносећи тако изградњи угледа и имиџа припадника ваздухопловства, али и Војске Србије. Значајно је истаћи учешће на аеромитинзима у

Аустрији (AIR POWER 2011), Чешкој (CIAF), Мађарској (Кечкемет).

Ова учешћа у иностранству значајна су и са аспекта остваривања контаката и прикупљања потребних информација важних за израду програмских докумената о опремању нашег ваздухопловства. Битно је и усвајање савремених стандарда по питању планирања и организовања догађаја такве врсте, нарочито ако узмемо у обзир да се у години у којој српско војно ваздухопловство прославља стогодишњицу постојања, организује међународни аеромитинг на аеродрому Батајница.

Одлазак наших припадника у иностранство и посета представника иностраних армија нама, добра је при-

лика за поређење и процену нашег положаја у односу на друге. Пре свега када је реч о техници, али и о томе како пилоти знају да ту технику употребе. Истичем да се у приказу маневарских способности летелица наши пилоти високо котирају. Имамо шта да покажемо, прикажемо и да будемо поносни. У категорији у којој се наши ваздухоплови налазе, наши пилоти су у самом врху. Издајам и размену искустава у области службе трагања и спасавања, опремања оперативних центара и деловања у оквиру треће мисије војске.

■ Како оцењујете спремноси службе трагања и спасавања?

– Та служба организована је на нивоу државе, а наше снаге су разме-

штене на аеродромима Ниш и Батајница, тако да је то један од задатака 98. и 204. ваздухопловне бригаде. Показало се врло добрим да те снаге за хитно поступање постоје у систему. Опремљене су свим неопходним средствима за брзу интервенцију, GPS система и осталих елемената неопходних за извршење задатака. Посаде су обучене за брзо преузимање мобилних тимова лекара ВМА или нишке болнице, у зависности од места интервенције.

■ *Планирано је увођење домаћег школског шренажног авиона „ласџа“ у ојерашивну ујошребу. Какве ће шо новине донети у обуку ваздухопловаца?*

– „Ласта“ је авион који ће нам омогућити комплетну обуку кадета и након завршене Академије добићемо пилоте који су завршили све профиле обуке на једном типу ваздухоплова. Онда, након селекције, одређиваће се на чему ће летети у будућности. На основу искуства које имам, тврдим да је најбоље завршити обуку на једном ваздухоплову, а да се тек након тога пређе на онај тип авиона за који је пилот одређен. Следећи ваздухоплов био би надоградња и изражававање личних способности пилота.

■ *Прошли сџе одговорне дужности на аеродрому Лађевици, од јилоша ловачко-бомбардерске авијације до командантиа 98. ваздухопловне бригаде. Како јамшишџе сџе године?*

– Тај период је за мене био испуњење снова. После завршене Ваздухопловне академије прво постављење било је на аеродрому Лађевици, где сам радио од 3. септембра 1984. па све до краја марта ове године. Прешле године имао сам 76 сати налета, али знатно више наставничког, који је

другачији, јер је у функцији обуке млађих пилота. И то је део остварења сна – да се лети до пензије.

■ *Шџа ће војни гео аеродрома Лађевици добиџи реконструкцијом на којој се увелико ради?*

– Изградњом новог торња, јер је стари уништен током 1999, добило се не повећању безбедности летења и техничких могућности. Опремање аеродрома по стандардима цивилних, свакако ће допринети и војном делу. То неће представљати никакву сметњу летењу војних пилота, тако да је укупан добитак.

■ *Дуго сџе на командним дужностима. Колико је шџруда уложено у шо?*

– То је у сваком случају велика заслуга сарадника. Свако од њих, било да је реч о цивилном лицу, војнику, подофициру или официру, има свој удео у мом успеху. И поверење. Оно не може да се купи, већ се изграђује годинама. Само тада можете очекивати да ће бити узвраћено. Улога првог човека јединице је на мобилисању свих капацитета како би се остварио жељени циљ – извршити задатак. Ако успемо да правилно усмеримо све снаге, јединици је загарантован успех.

■ *Без шџехничара нема ни ваздухопловства. Како оцењујџе њихов рад?*

– Техничари, без чијег постојања ваздухопловство губи смисао, одговорно и савесно раде у релативно тешким условима. Ипак, они сваки свој задатак квалитетно извршавају. Након година проведених у овом послу,

имам неизмерно поверење у ваздухопловно-технички састав јер кад год су они потписали књижицу да је авион припремљен за лет, никад то нисам доводио у питање. Колектив који се бави одржавањем и припремом ваздухоплова је на високо професионалном нивоу.

Оно што краси овај вид су поверење и поштовање. Никада нисам захтевао да ме војник више поштује него што ја њега поштујем. То важи и за подофицире и официре. То

би требало да буде звезда водиља не само за наш вид, већ све саставе у Војсци, јер, понављам, појединац не чини много, а колектив све.

■ *Шџа нам можешџе рећи о домаћем ремонџу?*

– У ваздухопловном заводу „Мома Станојловић“ ради се ремонт ваздухоплова и то је оно што нам даје виталност да пребродимо период после 1999, када је Ваздухопловство и ПВО претрпело највеће губитке у инфраструктури. Капацитети, знање и искуство које поседујемо омогућили су нам да пребродимо овај период. И ми морамо одржати ове капацитете до стицања нових. Лако је да се одрекнемо нечега, али је тешко то сачувати. То је задатак Завода „Мома Станојловић“ и имам пуно поверење у наше ремонтне капацитете.

■ *Која је ваша јорука јџријадницима авијације јоводом јџразника – 2. августџа?*

– Многи наши претходници уложили су велики труд да нам пренесу стечена знања и искуства. Тај трансфер велика је обавеза, пре свега морална. Она је нарочито карактеристична за преношење вештина које нису свима доступне, а једна од њих је и летење. Сада је на нама да генерацијама таложено знање лагано преносимо на млађе. ■

Мирјана БОРОВИНА

Оно шџо краси овај вид су јоверење и јошџовање. Никада нисам захџевао да ме војник више јошџује него шџо ја њега јошџујем. То важи и за јодофицире и официре.

Најбоље је завршиџи обуку на једном ваздухоплову, а након шџога јџрећи на онај шџиј авиона за који је јџилош јџредељен. Следећи ваздухоплов био би надоградња и изражававање личних способности јџилоша.

Анализа научноистраживачке делат

Одговори за

Од почетка године четири средства наоружања и војне опреме усвојена су у наоружање Војске Србије, тренутно је на завршним испитивањима у Техничком опитном центру девет средстава, а још 13 новоразвијених средстава биће предато на завршна испитивања до краја ове године

У Војнотехничком институту недавно је одржана шестомесечна анализа реализације задатака из Плана научно истраживачке делатности за 2012. годину. Анализом је руководио помоћник министра одбране за материјалне ресурсе Илија Пилиповић, а у раду су учествовали руководиоци раз-

војних пројеката, начелници организационих јединица Војнотехничког института, представници Министарства одбране из Управе за одбрамбене технологије и Управе за стратегијско планирање, представници управа Генералштаба Војске Србије, Техничког опитног центра, ТРЗ Чачак, ТРЗ Крагујевац, као и представници одбрамбене

индустрије Републике Србије и кооперантских предузећа („Прва искра“ Барич, ХК „Крушик“ Ваљево, „Први партизан“ Ужице, ХК „Милан Благојевић“ Лучани, „Застава оружје“ Крагујевац, „Слобода“ Чачак, ППТ Наменска Трстеник, ВИ „Утва“ Панчево, „14. октобар“ Крушевац, ФТН Нови Сад, „Ирител“ Београд, ФАП Корпорација Прибој, „Застава камиони“ Крагујевац, „Југоимпорт – САПР“ ЈП, ЕИ ОПЕК А.Д. Ниш).

То је била прилика да руководиоци пројеката презентују степен реализације 44 развојна пројекта, као и да образложе технолошки и финансијски степен њихове реализације.

Отварајући скуп, директор Војнотехничког института пуковник др

будућност

ЗНАЧАЈ ПРОЈЕКТА

Помоћник министра одбране Илија Пилиповић указао је на значај 16 истраживачких задатака на којима ради ВТИ у циљу припрема за реализацију будућих развојних пројекта. Њиховим спровођењем, унапређује се научни потенцијал ВТИ, обезбеђују нове технологије и техничка решења која се касније користе, не само код развоја наоружања, већ се неки резултати и решења користе и у цивилним програмима, чиме се доприноси подизању општег технолошког развоја друштва.

Он је, такође, оценио да се пројекти у Војнотехничком институту спроводе успешно и да је потребно да се, упркос тешкој ситуацији у буџету, учини напор да се започети пројекти заврше и започну нови који ће истовремено додатно повећати оперативну способност наше војске, упослити капацитете српских фабрика, допринети повећању извоза, а технолошку базу наше земље подићи на знатно виши ниво.

Лабораторија за експерименталну динамику

Ласџа

Зоран Рајић представио је задатке из Плана научноистраживачке делатности на којима је ангажован ВТИ, оцењујући да се висок ниво оперативних способности војске данас не може замислити без савремених и високотехнолошких система којима војска мора бити наоружана.

– Опредељење Министарства одбране да се домаћа памет, технолошки

и материјални ресурси ставе у функцију развоја нових и модернизацију постојећих борбених система наоружања и војне опреме (НВО) наметнуло је потребу да се интензивира међусобна сарадња и заједнички рад између ВТИ-а и фабрика одбрамбене индустрије Србије. Пројектујући наоружање и војну опрему за потребе Војске Србије, Војнотехнички институт настоји да испо-

штује два основна принципа. Први, да наоружање и војна опрема коју развија ВТИ могу да се произведу у српским фабрикама и други, да она својим квалитетом и ценом буду конкурентна на захтевном светском тржишту – истакао је пуковник Рајић.

У настојању да испоштује први принцип рада, према његовим речима, ВТИ окупља многе фирме из Србије, подстиче њихов развој и помаже у освајању нових технологија, чиме подиже технолошки ниво привреде Србије.

Сарадња за квалитет више

– Само у првој половини ове године инжењери ВТИ-а провели су више од 1500 радних дана у домаћим фабрикама, преносећи знање колегама из производње. Уложено знање, труд и новац ВТИ враћа систему одбране кроз наплату "royalty"-а у случајевима када произвођачи НВО своје производе, пројектоване у ВТИ-у, извозе на светско тржиште – подсетио је пуковник Рајић.

Директор Техничког ремонтног завода из Чачка пуковник Горан Марјановић истакао је да је осим сарадње ВТИ-а и предузећа одбрамбене индустрије у развоју нових средстава, потребно организовати сарадњу предузећа и ТРЗ Чачак у области обезбеђења резервних делова за средства НВО која су оглашена перспективним у Војсци Србије, а која се ремонтују у ТРЗ Чачак. Потребно је анимирати мала и средња предузећа за освајање производње резервних делова, јер без њих нема ни ремонта. У оквиру тог процеса, у ВТИ-у је већ покренут задатак освајања производње чланка гусенице тенка М-84.

Представник фабрике „Застава оружје“ из Крагујевца, технички директор Зоран Вучковић, истакао је значај сарадње између ВТИ-а, Министарства одбране и фабрика одбрамбене индустрије.

– Подцевни бацач граната за пушку М-21 добар је пример сарадње и решавања проблема током развоја и реализације средстава НВО, уз учешће више предузећа одбрамбене индустрије Србије. Спремност на компромис и заједнички циљ омогућили су да се ну-

ОТЕХ 2012

У септембру ове године ВТИ пети пут организује међународни стручни скуп из области одбрамбених технологија – ОТЕХ 2012. Прошлогодишњи скуп био је врло запажен, а по свему судећи предстојећи ће превазићи претходни, с обзиром да је до сада пристигло преко 150 пријава радова, од чега 34 из иностранства, уз досадашњу потврду доласка 16 страних аутора радова.

та серија подцевног бацача граната заврши и преда на завршно испитивање Техничком опитном центру – навео је Вучковић.

Он је, такође, оценио да се настојање Министарства одбране да финансијски помаже фабрике одбрамбене индустрије кроз развој нових производа и технологија, показало као веома корисно за фабрику „Застава оружје“. Та помоћ исказана је кроз пројекат аутомат-

Беспилотна летелица средњег домета „Љераз“

Аутомобил Шерански 3к 1, 4 т, 4х4 т, 5+1 за превоз лица, функционални модел

ског топа 30 mm са двоструким храњењем и кроз увођење технологије израде делова наоружања поступком ињекционог пресовања композитних полимера. Веома је битно, подвукао је Вучковић, да се у наредном периоду задржи континуитет интензивне сарадње.

Учесници анализе сложили су се у закључку да су постигнути значајни резултати. Од почетка године четири средства НВО усвојена су у наоружање Војске Србије, тренутно је на завршним испитивањима у Техничком опитном центру девет средстава, а још 13 новоразвијених средстава биће предато на завршна испитивања до краја године.

У корак са светским трендовима

Након увођења планираних средстава у наоружање наше војске, њене оперативне способности биће подижене на знатно виши ниво. Од већих средстава у наоружању наше војске ускоро ће се наћи и авион „ласта“ са дигитализованом кабином, систем тактичке беспилотне летелице кратког долета „вргабац“, модернизовани радарни ВОЈ, теренски аутомобили ЗАСТАВА 1,4 т и ФАП 2228 6 т, а следеће године, придружиће им се и противоклопни ракетни систем БУМБАР,

ЗА ИНЖИЊЕРЕ НЕМА ПРЕДАХА

19

Амбиције Војнотехничког института, према речима директора пуковника др Зорана Рајића, не завршавају се листом наведених производа и до сада постигнутим резултатима, међу којима ВТИ посебно истиче тандем кумулативну бојеву главу, управљање вектором потиска, ласерски даљиномер, жиро-стабилисани рау load за беспилотне летелице, инерцијални навигациони систем.

Инжењери Војнотехничког института настављају са радом на систему тактичке беспилотне летелице средњег долета „пегаз“, широкопојасном радиогониометру, ракети калибра 128 mm са корекцијом путање, мултифункционалном упаљачу за пројектиле од 105 до 155 mm и многим другим пројектима.

Посебно је наглашен значај пројеката у чијој реализацији учествују предузећа одбрамбене индустрије Републике Србије као што су топ 30 mm са двоструким храњењем, технологија израде делова наоружања поступком ињекционог пресовања композита и металних прахова, теренски аутомобил 4x4 за превоз 5+1 лица, носивости 1,4 t и двобазна ракетна горива.

Беспилотна летелица крајњег домета „Врабац“

Миџраљез 12,7 mm сирегнућ са шойом на шенку М-84 (М84-А)

Инхибирани комади композитног ракетног горива

Лабораторија за серво системе

модуларни ракетни систем МОРАВА, систем за звукометријско извиђање ХЕМЕРА, модернизовани ракетни систем КУБ и други.

На тај начин, средствима, која су заједничко дело стручњака ВТИ и њихових колега из фабрика одбрамбене индустрије и кооперантских институција и фирми, држава штеди милијарде динара, које би морала да издвоји за увоз. Уз то, Војска Србије добија домаћа високотехнолошка средства и системе и постаје независна од увоза, а фабрике, кроз производњу, упошљавају своје капацитете, обезбеђују услове за нормалан

рад, осавремењују материјалну и технолошку базу, обезбеђују егзистенцију за запослене и проширују листу производа које нуде страном тржишту.

Војнотехнички институт је одговоран да се планирани задаци развоја и модернизације, као и базична и примењена истраживања у области одбрамбених технологија, из Плана научноистраживачке делатности, реализују у року, на највишем технолошком и техничком нивоу, у складу са расположивим финансијским средствима, а све на основу захтева и потреба Војске Србије.

Реализација развојних пројеката ВТИ-а допринела је да се у том Институту и фабрикама поново активирају раније затворене лабораторије и технолошке линије, уведу нове технологије, да се запосле млади стручњаци, а неке од фабрика спасу од потпуног престанка рада и затварања. Уз то, Институт своје младе истраживаче упућује на школовања и усавршавања у иностранству, научне скупове, семинаре и сајмове наоружања и војне опреме. Од почетка ове године 34 припадника ВТИ-а је посетило 17 земаља, а угостио је више од 220 колега из 49 земаља. ■

Биљана МИЉИЋ

Седamnaest година од операције „Олуја”

Дан за незаборав

И ове године, 4. августа, у Србији, Републици Српској и Хрватској, биће одржани парастоси за Србе убијене и нестале у операцији хрватске војске „Олуја”, 1995. године

Жртве и страдања етничких Срба у Хрватској и њихово протеривање са вековних огњишта у операцији „Олуја” пре 17 година, остају тешка опомена на почињене злочине и још увек свежа рана на душама хиљада прогнаних, који су нове домове нашли у Србији, а многи и после толико година живе у колективним центрима, само са успоменом на своје куће и газдинства, којих већ одавно нема.

Запаљене свеће и молитве за коју душу убијених и несталих у операцији „Олуја” и изрази саучешћа њиховим породицама, које се не враћају на некадашња огњишта јер им тамо безбедност ни данас није загарантована, утеха су за тешку изгнаничку судбину, која је у само једном дану на пут без повратка повела стотине хиљада Срба.

Парастос у цркви Светог Марка у Београду организују удружења породица Срба несталих и убијених у акцији хрватске војске, а представници тих организација сваке године полагају венце на спомен плочу жртвама у Ташмајданском парку.

Прогон Срба

Акција „Олуја” почела је 4. августа 1995. године офанзивом Хрватске војске, полиције и Хрватског вијећа обране (војска босанских Хрвата) на под-

Снимко Александар КЕЛИЋ

ручја Баније, Лике, Кордуна и северне Далмације, односно на Републику Српску Крајину.

Тачно у пет сати хрватска војска је отпочела општи напад на Крајину, употребљавајући пешадију, артиљери-

ју, оклопно-механизоване јединице и авијацију. На Книн је пало око 2.000 пројектила, заузет је Свети Рок и онеспособљен одашиљач на Челавцу, чиме су онемогућене комуникације. Артиљеријско-ракетни удари извршени

су по Обровцу, Бенковцу, Дрнишу, Кореници, Грачацу, Удбини, Војнићу, Вргин Мосту, Глини, Петрињи, као и по многим крајинским селима.

Дан касније, хрватска војска је ушла у готово напуштен Книн и истакла хрватску заставу. Операција је званично трајала четири дана и завршила се падом Републике Српске Крајине.

Због злочина у операцији „Олуја“ Хашки трибунал је у априлу прошле године осудио генерала Анта Готовину на 24, а Младена Маркача на 18 година затвора, док је генерал Иван Чермак ослобођен кривице. У пресуди Анти Готовини наводи се да је операција „Олуја“ била удружени злочиначки подухват на челу с председником Фрањом Туђманом, са циљем протеривања српског становништва из Книнске крајине.

У операцији „Олуја“ учествовало је 138.500 припадника Хрватске војске, МУП-а и Хрватског вијећа одбране.

Тим снагама су се, према хрватским изворима, супротставиле српске снаге од око 31.000 војника. Подручје захваћено хрватском офанзивом напустило је готово целокупно српско становништво.

Колоне избеглица у аутомобилима, на тракторима и

другим пољопривредним возилама, су преко подручја под контролом босанских Срба у западној и северној Босни кренуле ка Србији, изложене честим нападима хрватских снага. Војна акција „Олуја“ сурово је етничко чишћење и прогон више од 200.000 Срба из Хрватске.

У консолидованој књизи несталих коју је издао Међународни комитет Црвеног крста налази се 1.860 имена несталих особа и 439 лица за које се поуздано зна да су смртно страдала, али посмртни остаци нису пронађени, што значи да је око 2.300 лица евидентирано у књизи Црвеног крста.

Документационо информативни центар „Веритас“ у својој евиденцији има имена 2.313 погинулих и несталих Срба, од чега 1.205 цивила, међу њима 522 жене и 12 деце.

Према хрватским изворима, након „Олује“ нестало је неколико стотина грађана српске народности, а преко

20.000 напуштених кућа и других објеката је спаљено. На хрватским судовима за то је оптужено 1.949 лица хрватске националности. Осуђене су 1.492 особе, од тога за убиство њих 27, од којих 13 особа на затворске казне од једне до 15 година.

Право на отњиште

Већ годинама избеглице захтевају повратак одузетих имовинских и стечених права, од представника хрватске власти траже да се успоставе исти стандарди у суђењима за ратне злочине и другим кривичним делима из ратног периода, и да се престане са злоупотребом спискова за ратне злочине и потерница, у циљу застрашивања и одвраћања прогнаних Срба од повратка. Они траже да се заврши процес ексхумације и идентификације посмртних остатака Срба из свих појединачних и заједничких гробница.

Према подацима UNHCR до сада се у Хрватску вратило око 53.000 Срба. Ради се о старијој популацији, од којих је већ 15.000 њих умрло.

У Хрватској је 5. август државни празник, који се слави као Дан победе и домовинске захвалности за акцију „Олуја“, којом су под хрватску управу враћени делови територије које су држали припадници српских војних јединица. Од 2000. тај дан се обележава и као Дан оружаних снага Хрватске.

У међувремену објављени „Брионски транскрипти“ са састанка хрватског председника Фрање Туђмана са војним и државним руководством, очи „Олује“, откривају детаље плана оружаног напада на подручје Крајине. Остала је упечатљива Туђманова реченица „да нанесемо такве ударце да Срби практично нестану“.

После свих страдања, процес помирења на простору Балкана је неминовност, пре свега због боље будућности генерација које долазе, да живе у стабилном и просперитетном подручју са поверењем које стално треба учвршћивати. Али и са јасним памћењем зла које је почињено и чувањем успомене на све невинне жртве злочина. ■

Речна флотила Војске Србије

Задаци на води

Речна флотила је у саставу Копнене војске, али своје задатке реализује на терену на ком је пешадијска чизма немоћна. Реке, канали, језера – унутрашњи пловни путеви дужи од 1500 километара, чине акваториј за који су задужени припадници Речне флотиле Војске Србије.

Речна флотила формирана је 1. октобра 2008. године од батаљона Речне флотиле и 110. и 111. понтонирског батаљона из састава Прве бригаде Копнене војске. Структуру Флотиле чине команда, командна чета, чета за логику, Први и Други речни одред и Први и Други понтонирски батаљон, а њене јединице размештене су у три гарнизона – Нови Сад, Београд и Шабац. Самостално и у садејству са осталим јединицама Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, али и у координацији са привредним и друштвеним институцијама, извршава своје задатке.

Према речима пуковника Андрије Андрића, команданта Речне флотиле, мисије Војске Србије оквири су којима се дефинише рад Флотиле.

Тако је обезбеђење одвијања неметаног саобраћаја на унутрашњим пловним путевима примарни задатак којим се доприноси остваривању прве мисије – одбране Србије од оружаног угрожавања споља. Тежиште у овој области јесте рад на разминирању како би се обезбедило несметано коришћење пловних путева. Превозење јединица, борбено трагање и спасавање, пружање подршке снагама Копнене војске и другим снагама одбране на пловним путевима, као и забрањивање тих путева ради отежа-

вања или спречавања пловидбе непријатељских снага, једнако су важни задаци из домена прве мисије.

Припадници Флотиле, истовремено пружају и подршку цивилним властима у супротстављању претњама безбедности, пре свега у борби са тероризмом, сепаратизмом и организованим криминалом. Јединица се, такође, ангажује и у случају природних непогода, индустријских и других несрећа, када се људством и средствима помаже у превозињу, спасавању и потрази за људима, животињама и непокретним добрима из угрожених подручја у захвату пловних путева.

Јединице Речне флотиле размештене су у три гарнизона. У Новом Саду, у касарни „Александар Берих“, на левој обали рукавца Дунава који је и природни зимовник за пловне објекте, налази се команда Речне флотиле. Ту су размештене и командна чета, Први речни одред, Други понтонирски батаљон и чета за логистику. У гарнизону Београд, на сидришту „Ушће“ налази се Други речни одред, а у гарнизону Шабац, у касарни „Церски јунаци“, смештен је Први понтонирски батаљон.

Флотила на делу

Обука, задаци предвиђени мисијама Војске и јачање међународне војне сарадње обележили су 2012. у Речној флотили.

– Ове године нарочито смо се такли у подршци цивилним властима на обезбеђењу проходности комуникација на подручју општина Београд, Нови Сад, Шабац, Мали Зворник, Коцелева, Љубовија и Лозница, у току ванредне ситуације на територији Србије услед обилних снежних падавина у фебруару – каже пуковник Андрић, нагласивши да је извођењем показне вежбе „Рушење леда минарањем“, која је реализована у координацији са 18. инжењеријским батаљоном Прве бригаде Копнене војске, после дуго година, приказана способност у рушењу леда ради обезбеђења пловности.

– Активности понтонирских јединица на постављању понтонских мостова и скела класе 40 и 60 тона за потребе цивилних структура на Дунаву,

ПРЕМОСТИТЕЉИ

Други Понтонирски батаљон намењен је за мобилизацију јединица у случају потребе формирање скелских, мостних и десантних места преласка. Батаљон је формиран 1973. године у Загребу. Након што је 1991. премештен у Нови Сад функционише као 123. понтонирски батаљон у саставу Новосадског корпуса, затим као 111. батаљон у саставу Прве бригаде КоВ, и коначно као Други понтонирски батаљон у Речној флотили.

Намена батаљона, према речима команданта потпуковника Владимира Ивошева није се мењала, већ

само формацијски састав и бројност.

– На Дунаву немамо могућности за формирање мостног места преласка, те је углавном реч о формирању скелског и десантног места преласка где се ангажују амфибијски транспортери. У септембру и октобру очекује нас жути период обуке на извршавању понтонирских задатака – истиче потпуковник Ивошевић, наглашавајући да припадници батаљона са другим јединицама Речне флотиле заузимају значајно место у пружању подршке цивилном становништву у случају временских непогода и несрећа.

Пуковник Андрија Андрић, командант Речне флотиле са сарадницима

Сави, Морави и Палићком језеру, такође су били део нашег рада – наводи пуковник Андрић, истичући, такође, значај евалуационе вежбе са дневним и ноћним артиљеријским гађањем са војних бродова на циљеве на копну и води на артиљеријском полигону Тител.

У прилог томе да Флотила остварује добру међународну војну сарадњу говори и организовање трилатералне вежбе „Тиса 2012“, у којој су њени припадници, заједно са колегама из оружаних снага Мађарске и Румуније, увежбавали спасавање становништва, животиња и материјалних добара из подручја захваћених поплавама.

Наставак сарадње очекује се већ у септембру, када ће се на полигону

Варпалота у Мађарској организовати заједничко артиљеријско гађање речних јединица две земље.

Одлични резултати, према речима пуковника Андрића, постигнути су и током дневних и ноћних гађања модификованим топом 20 mm са новим СУВ опремљеним ласером, ТВ и инфрацрвеном камером, а модернизација је још једна област у којој се Речна флотила активно ангажује.

– У координацији са Управом за одбрамбене технологије, ВТИ, ТОЦ, СДПР-ом и другим структурама, ангажујемо се на програмима осавремењавања јединице. Пример који се добро показао и чија би уградња повећала ва-

трени оспособљеност бродова јесте модификовани топ 20 mm са новим СУВ који садржи ИЦ камеру, ТВ камеру и ласер, али и хибридни ПВО систем за РМА, навигациони информациони систем са речним радаром, аутоматским системом за идентификацију, информационом системом за приказ електронских карата, глобалним позиционим системом и навигационим сензорима. Понтонске електроакустичке миноловке са струјном регулацијом импулса, електромоторни погонски комплекс на броду посебне намене „Козара“ и дизелелектрични агрегати на десантно јуришним чамцима још су неке иновације којима смо осавременили своја средства – наводи командант Речне флотиле.

Обука

Обука, која се изводи током целе календарске године, представља један од тежих задатака чијем реализовању сви припадници Речне флотиле придају посебан значај. У првом реду је то обука команде Флотиле и потчињених команди кроз извођење различитих организационих облика практичне обуке. Следи обука појединаца и јединица у три периода, међу којима је такозвани жути период најинтензивнији, и у њему се, сем осталог, извршавају и предвиђена гађања из артиљеријског бродског наоружања.

На крају овог периода, како наводи потпуковник мр Јовица Ђурчић,

помоћник команданта за операције, изводе се и тактичке вежбе са бојним гађањима и евалуационе вежбе на терену на којима се стиче увид у степен и квалитет изведене обуке, али и важан елемент оперативних способности за извршавање тежих задатака мисије.

Припадници јединице учествују и на међународним војним вежбама.

Подофицир на палуби

Заставник прве класе Жељко Бањац, „пловидбу“ до дужности главног подофицира, односно подофицира највишег ранга у Речној флотили, започео је пре 28 година, по завршетку Средње војне школе у Сплиту. Од гарнизона Ластово, преко Радовића и полигона за испитивање наоружања у Никинцима, коначно је 2008. „допловио“ до кур-

ПЛОВЕЋА БЕНЗИНСКА СТАНИЦА

У саставу Чете за логистику је и Речни помоћни нафтоносац, или како то морнари кажу, речни пениша нафте – брод намењен за складиштење и поуну горивом бројних пловних објеката флотиле. Мада бродови располажу резервоарима горива који обезбеђују велику аутономност пловидбе, потребе извршења задатака на води могу захтевати и њихову поуну, па се, као пловећа бензинска станица, са својих шест резервоара укупне запремине 60 тона горива, ангажује помоћни нафтоносац.

Брод опслужује трочлана посада којом командује командир заставник Ненад Миловановић. Како је реч о превозу лако запаљивог материјала, веома важан противпожарни систем на броду потпуно је аутоматизован. Уређаји аутоматски откривају, обавештавају о настанку пожара и активирају систем за његово гашење. На тај начин сваки пожарни инцидент на броду је готово у потпуности искључен, а сигурност доведена на највишу меру.

са за подофицире, који му је омогућио да у јануару 2009. почне са обављањем одговорне дужности главног подофицира Речне флотиле.

– Основна улога главног подофицира јесте спровођење усвојених принципа и стандарда при извршавању задатка од стране подофицира. Носилац сам стандарда успостављања реда и дисциплине у јединици. Старам се о подофицирима и професионалним војницима који раде код нас, али представљам и ментора млађим подофицирима – каже заставник Бањац, чији посао у Флотили подразумева и саветовање претпостављених о потчињеним војницима и подофицирима.

– Пратим команданта у контролама и обиласцима. Надгледам и контролишем реализацију одлуке и обезбеђујем повратну информацију команданту. Преко главних и првих под-

ПРОТОКОЛАРНИ БРОД

Понос припадника Речне флотиле представља брод „Козара“. Саграђен је и, под именом „Кримхилд“, поринут 1939. године у аустријском бродоградилшту у Линцу за потребе Дунавске флоте немачке Ратне морнарице. По завршетку рата, под именом „Орегон“ кратко време служио је као стамбени брод за смештај припадника америчке војске у Регензбургу, да би га потом закупио Баварски Лојд Регензбург.

Септембра 1960. предат је Југословенском бродарству Дунавски

Лојд. Недуго потом, под садашњим именом „Козара“, прелази у власништво тадашње Југословенске ратне морнарице као командни брод Речне ратне флотиле.

После генералног ремонта у бродоградилшту Апатин, уз уграђену савремену навигацијску и другу опрему и електромоторни погон којим ће остваривати и до 50 одсто уштеде у гориву при максималној брзини, поред командног имаће и улогу протоколарног брода за обуку и евентуално брода болнице.

ПРОХОДНОСТ ПЛОВНИХ ПУТЕВА

Речна флотила задатке обавља на акваторији, на унутрашњим пловним путевима чија је укупна дужина 1566,4 километра. Окосницу речно каналске мреже чине реке Дунав, Тиса, Сава и Хидросистем Ду-

нав–Тиса–Дунав.

Ове године Речна флотила ради на извиђању могућности пловљења каналима и реком Моравом, како би омогућила што бољу проходност пловних путева на територији Србије.

Помоћу посебних метода у оквиру којих се употребљавају патролни бродови и моторни чамци опремљени сонарима, до сада је извршено извиђање централног и источног дела Панонског хидрографског чвора. Прве процене указују на могућност употребе јединица Флотиле на 95 посто каналске мреже.

Сарадња извиђачких мисија Речне флотиле са локалним властима од пресудног је значаја за рашчишћавање закрчених пловних путева, од којих ресурса и средстава зависи проходност тих путева. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ
Никола ДРАЖОВИЋ

официра на нижим командним нивоима руководим активностима подофицирског кора у јединици – каже Бањац.

Обука подофицира почиње у Центру за обуку подофицира у Панчеву, где се на лидерске и курсеве за подофицире шаљу најбољи професионални војници из јединице.

Обично је реч о војницима који су дуже време у јединици и који се истичу радом, понашањем и залагањем.

– Ми их уочимо и предлажемо команданту, а он их шаље на школовање. На овај начин до сада смо добили четворицу подофицира. Реч је о везистима инжењерцима. У Другом речном одреду имамо кандидата за подофицира који се налази на специјалистичком делу школовања и он би ускоро требало да буде упућен на стажирање на броду специјалне намене Козара, где ће и наставити са радом – објашњава заставник прве класе Бањац.

Десетар Бојан Дишић у мировној мисији на Кипру

Поштовање српског војника

Заволео сам Кипар. Допали су ми се дружељубиви мештани, плаже и уређени градови. Препоручујем колегама да се прихвате изазова и оду у неку од мировних операција.

ДОБРО ЗА СВЕ

Командант 21. пешадијског батаљона Друге бригаде потпуковник Миодраг Стефановић, сумирајући закључке анализа, истиче да је учешће војника у мултинационалним операцијама добро и за државу и јединицу, и за наше људе и њихове породице.

– Уложили смо велики напор да припреме за учешће у мировним мисијама буду озбиљне, интересантне и разноврсне, а само учешће у мисијама потврдило је да су обављене квалитетно, пошто су сви задаци обезбеђења мира извршени одлично и без примедби.

похваљиван и награђиван. Завршио је лидерски курс и очекује да ће му нова искуства из мировне мисије помоћи у напредовање у професионалној војној каријери.

– Посебно ме радује што су Словаци и Мађари на Кипру показали да воле српске војнике, између осталог и зато што су поштовали српске празнике – каже десетар са Ибра.

Бојан је у мировној мисији завршио и курс за давање сигнала при спуштању и подизању хеликоптера. Најтеже му је пала, каже, раздвојеност од супруге Душице, која живи у Балевцу на Ибру, али су двадесет дана одмора и обилазак породице помогли да се и то лакше преброди.

У ТРИ ГРУПЕ

Војници и старешине пешадијског батаљона на Кипру били су подељени у три групе – највећи број војника и старешина боравио је у патролној бази 126 „Стефан Немања“. Друга група налазила се у селу Пила, на грчкој, а трећа у кампу Сектора 4 у Фамагусту, на турској страни острва.

– Током извршавања задатка заволео сам Кипар. Допали су ми се дружељубиви мештани, плаже и уређени градови, а задовољан сам и оствареним материјалним резултатима, па препоручујем колегама да се прихвате изазова и оду у неку од мировних операција – истиче десетар Бојан Дишић. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

Пешадијски батаљон Друге бригаде Копнене војске из Рашке јесте јединица која има завидно искуство у извршавању задатака у мировним мисијама Уједињених нација. Недавно се 36 старешина и војника те јединице вратило из мировне мисије на Кипру – UNFICYP, где су били ангажовали на разграничењу Грка и Турака.

У мисији су учествовала и шесторица подофицира и професионалних војника Батаљона, који су задатке извршавали у саставу првог вода мађарског контингента.

Један од њих је и десетар Бојан Дишић, који је у мировној мисији боравио од септембра 2011. до марта 2012. године, са још пет војних полицајаца и пешадијца из других јединица Војске

Србије. Патролирали су дуж тампон-зоне у Четвртој сектору.

– Прикупљали смо податке, опсервирали све тачке и удаљавали неовлашћена лица у зони одговорности. Таквих појава било је свакодневно, пре свега мислим на ловце и локално становништво. Патроле, које су чинила по три наша и исто толико мађарских војника, трајале су од осам до дванаест часова – прича десетар Дишић.

Десетар посебно истиче одличну сарадњу са мађарским војницима, с којима су комуницирали на енглеском језику, и да је с колегама слободно време најчешће проводио бавећи се спортом.

Бојан Дишић обавља дужност нишанције пушкомитраљеза у пешадијском батаљону из Рашке. Више пута је

"100 година српског ваздухопловства"

M^r le Capitaine Hodjera

Groupe des Officiers Serbes ayant fait
 un stage d'Observation Aérienne à l'Armée d'Orient.
 Le Chef d'Escadrons, Chef du Service Aeronautique
 Lemoin

ТРАДИЦИЈА ЗА ПОНОС

Оснивање Ваздухопловне комаде српске војске у Нишу, давне 1912. године, означило је почетак постојања војног ваздухопловства у Србији. Тадашња генерација је, баштинећи тековине реформи српске војске с краја 19. века, разумела време и технолошка достигнућа и била међу малим бројем оних земаља у свету које су схватиле значај ваздухопловства у времену које долази.

ТРАДИЦИЈА ЗА ПОНОС

Годину 2012. можемо прогласити годином српског војног ваздухопловства и годином поноса за све нас, јер је Србија једна од ретких земаља у свету која обележава тако значајан јубилеј, истакао је генерал Живак на свечаном отварању научног скупа поводом стогодишњице војног ваздухопловства

Имамо част да обележимо заиста значајан јубилеј – век српског војног ваздухопловства, али и двоструку обавезу. Најпре према многобројним генерацијама ваздухопловаца који су у његов развој и извршење задатака уградили своје знање, енергију и радни век, а многи и своје животе, али исто тако и обавезу према генерацијама које долазе после нас.

Потреба да се буде у корак са временом, савременим трендовима, новим научним и технолошким достигнућима као и креативношћу и визионарством државних и војних руководиоца, омогућила је да се 1912. године, само девет година након првог лета браће Рајт, у Србији формира Ваздухопловна команда са седиштем у Нишу. Србија се тако међу првима сврстала у ред земаља које су схватиле значај ваздушног простора и ваздухоплова за вођење рата и увеле ваздухопловство у своје војне јединице, а недуго

затим га и употребиле у борбеним операцијама.

Да би се формирала ваздухопловна команда и јединице било је неопходно обезбедити оно најважније: школоване људе, одговарајућу технику – авионе и одговарајућу организацију. У првим годинама настанка и развоја нашег војног ваздухопловства, највећи утицај и помоћ пружила је Француска. Прва класа српских војних пилота завршила је обуку у другој половини 1912. године у Француској. Мешовите српско-француске ескадриле биле су тежишно наоружане авионима француске производње.

Стогодишње постојање и богата историја српског војног ваздухопловства, испреплетена је периодима развоја и просперитета као и тешким историјским искушењима којима су били изложени наш народ и наша држава. Од балканских ратова, преко Првог и Другог светског рата, послератног времена, НАТО агресије из 1999. године па све до дана

Манифестације уз јубилеј

У години јубилеја, низом манифестација различитог карактера, достојно обележавамо век војне авијације на овим просторима. Неке активности смо већ реализовали, као што је издавање календара Министарства одбране са мотивима из богате стогодишње ваздухопловне традиције, такође и изложба макета „Век српског војног ваздухопловства у минијатури“ која је, у сарадњи са ваздухопловним заљубљеницима – макетарима, постављена у Музеју ваздухопловства Београд и привукла је велики број посетилаца.

Са научног симпозијума проистећи ће *Зборник радова*, трајни сведок првог века постојања.

До краја 2012. планирамо изложбе Музеја ЈРВ која ће, поред Београда, бити приказана широм Србије, у Нишу, Краљеву, Новом Саду. У току је снимање играно-документарног филма, израда монографије „Сто година српског војног ваздухопловства“ и израда пригодних јубиларних маркица са ваздухопловним мотивима.

За 24. децембар, дан вида ВиПВО, организоваћемо свечану академију а свакако, најсложенија активност биће велики међународни аеромитинг који ће се на аеродрому Батајница одржати 2. септембра ове године.

На прагу новог века

У протеклом периоду учинили смо огромне напоре на изради системских докумената који трасирају даљи развој, оптимизацији организације ВиПВО, рационализацији трошкова и повећању ефикасности система школовања и обуке.

Наша отаџбина опредељена је да чува своје небо и одлучна да и даље улаже у развој Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, свесна чињенице да неопходност модернизације и опремање новим савременим средствима опредељују пут развоја нашег вида.

шњих дана, генерације pilota, противавионаца, техничара и специјалиста различитих ваздухопловних профила, уграђивали су своју младост, знање, ентузијазам и животе у богату историју ваздухопловства.

Овде желим посебно да истакнем и чињеницу да је развој ваздухопловства у 20. веку па и данас, у свакој држави па и на овим јужнословенским, балканским просторима, имао веома велики утицај на развој друштва у целини. Ваздухопловство је увек било замајак развоју

знања, науке и технологије, развоја индустрије и осталих привредних грана, изградње капацитета за пројектовање, производњу, испитивање и ремонт ваздухоплова и других техничких средстава, проширивање специјалистичких знања из области ваздухопловне медицине и развоја система школовања.

Научни симпозијум поводом јубилеја има за циљ да осветли најбитније чиниоце, периоде, догађаје, процесе, организацију и, наравно најважније, људе из богате историје српског војног ваздухопловства, као и да укаже

на допринос настанку и развоју српског војног ваздухопловства од стране респективних ваздухопловних сила као што су, сем осталих, Француска и Русија.

Сматрали смо да су за то, поред историчара, најкомпетентнији команданти, инжењери-конструктори, пилоти, професори, техничари, лекари ваздухопловне медицине, публицисти и многи други специјалисти из области ваздухопловства. Сваки рад из наведених области представља један мали драгоцен каменчић у богатом мозаику развоја српског војног ваздухопловства.

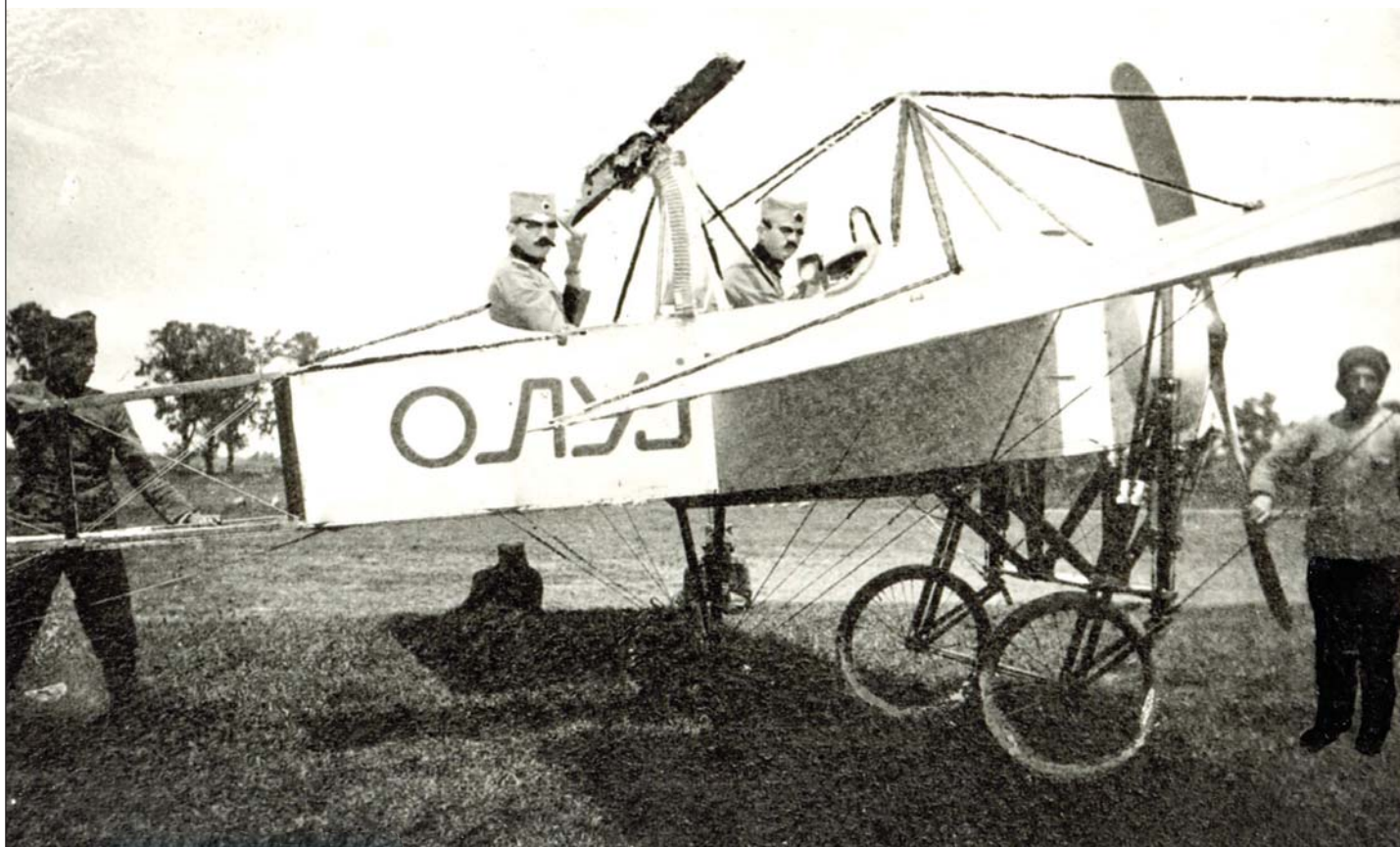
Собзиром да писана реч има много већу снагу него изговорена, да често помера границе мисли и да се између редова прочита и оно што није изговорено, одлучили смо се за израду и штампање зборника радова, који ће остати будућим генерацијама.

Истраживање и писање на тему првог века постојања војног ваздухопловства је стални процес и ја вас позивам да наставите са писањем и сарадњом, а ми из Команде ВиПВО ћемо наћи одговарајући начин да то буде сачувано и да угледа светлост дана. ■

Научни скуп „100 година српског ваздухопловства“

МЕЂУ ПРВИМА У СВЕТУ

Први наоружани авион српске авијације – „Блерио“ XI у одбрани Србије 1915.

Припремили
др Милан ТЕРЗИЋ
и др Дмитар ТАСИЋ

Ретке су генерације којима припадне та част да славе стогодишње јубилеје. Управо такву част имали су припадници Министарства одбране и Војске Србије, тачније Команде Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Института за стратегијска истраживања који су заједнички организовали научни скуп „100 година српског ваздухопловства“, 12. и 13. јуна у Команди ВиПВО у Земуну. Научни скуп један је у низу активности којима се током 2012. године обележава овако важан јубилеј.

Ваздухопловство је убрзо након своје појаве 1903. године привукло пажњу војних кругова чиме се од једне готово вашарске атракције врло брзо трансформисало у потпуно нов, револуционарни вид оружаних снага. У нашем случају оснивање, давне 1912. године, Ваздухопловне комаде српске војске у Нишу означило је почетак постојања ваздухопловства. Тадашња генерација је, баштинећи тековине реформи српске војске с краја 19. века, разумела време и технолошка достигнућа и била међу малим бројем оних земаља у свету које су схватиле значај ваздухопловства у времену које долази.

Увођењу ваздухопловства у оружане снаге модерне српске државе претходиле су деценије борбе за ослобођење од петовековног османлијског ропства и за државну и националну самосталност. Изградња ефикасних и модерних оружаних снага био је један од предуслова за испуњење ових тежњи. После задобијања државне самосталности било је потребно створити гаранцију за њено очување и истовремено ослобођење оних области које су се још увек налазиле ван државно-правног оквира српске државе.

Након међународног признања на Берлинском конгресу 1878. године, Србија је модернизовала своју војску уводећи стални кадар (гарнизону војинство) и школујући официре у иностранству. Династичка промена 1903. године није пореметила овај процес. Резултати опсежних реформи на темељитој изградњи стручне, добро обучене, национално свесне и високо моти-

висане оружане силе исказаће се у периоду 1912–1918. на бојиштима Балкански хротова и Првог светског рата.

Србија је након завршетка Првог светског рата своју државност улила у новостворену државу – Краљевину СХС/Југославију. За војску која је победоносно завршила рат то је значило и њено прекомпоновање у нови државни оквир прожет новом државном идејом – југословенством. У том процесу све до 1941. године, на заједничком послу, у истом строју, нашли су се дојучерашњи противници – официри српске и црногорске војске на једној и бивше аустроугарске војске на другој страни.

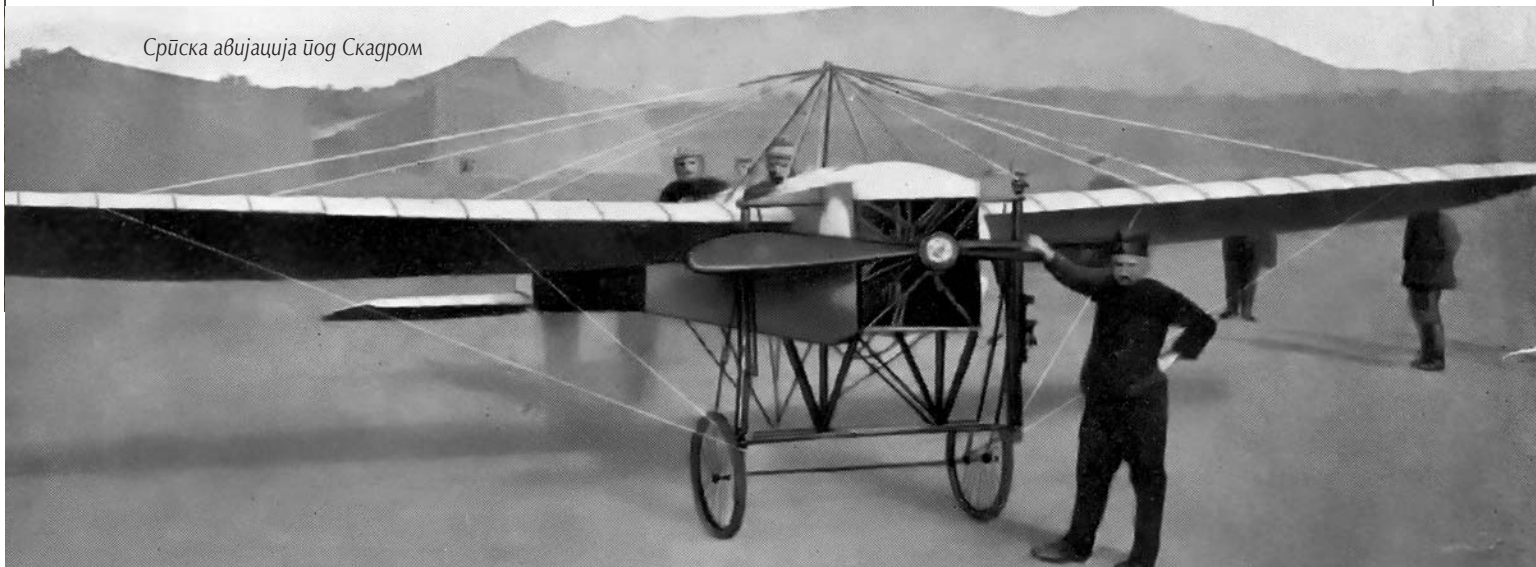
Други светски рат није заобишао балканске просторе. У Априлском рату 1941. југословенска војска је поражена, Југославија је окупирана и подељена, али то није означило крај оружаног отпора. У борби против окупатора и

истовремено изведеној социјалистичкој револуцији дошло је до промене друштвеног уређења – укинута је монархија и створена је федерална република.

Новоизграђене оружане снаге, Југословенска армија (ЈА), а од 1951. Југословенска народна армија (ЈНА), биле су под снажним утицајем комунистичке идеологије. Те идеологије ЈНА се неће одрећи ни приликом распада југословенске државе и током ратова за југословенско наслеђе. Током бурне историје обе југословенске државе биле су чести случајеви да су поједини официри служили у више војски.

Када је у питању развој српског/југословенског војног ваздухопловства, две земље су током претходних 100 година несумњиво оставиле неизбрисив траг. Пре свих то је била Француска чији је утицај био кључан када је реч о почецима и развоју срп-

Српска авијација Њог Скагром

Прва школовања

Први конкурс за питомца авијатичара у Србији објављен је маја 1911, а наредне године упућена је на школовање Прва класа српских pilota: поручници Милош Илић и Јован Југовић, потпоручник Живојин Станковић, наредник Михајло Петровић и поднаредници Миодраг Томић и Војислав Новићић, у пилотској школи у градићу

Етамп код Париза од 21. маја до 8. септембра 1912. године успешно су савладали летачку обуку и добили звања pilota. У јесен 1912. Србија је набила авионе за своју војску.

У лето 1915. почела је обука pilota у Србији. На Солунском фронту од 1916. године, у сарадњи са савезничким ваздухопловством, школовано је

неколико класа pilota и извиђача, десетине авиомеханичара и ваздухопловних специјалиста.

У Краљевини Југославији од 1920. године изграђен је систем школовања ваздухопловног кадра, који је завршну физиономију добио пред Други светски рат формирањем Ваздухопловне војне академије.

ског/југословенског војног ваздухопловства у периоду од оснивања до Другог светског рата. После Другог светског рата у том смислу примат преузима СССР, пре свега у опремању наоружањем и школовању кадрова ЈНА.

Прошлост и садашњост

Научни скуп „100 година српског ваздухопловства“ првенствено је имао за циљ презентовање најновијих истраживања и њихових резултата. Међутим, подједнако важно било је и подсећање на досадашња истраживања, односно њихово сагледавање и анализа са позиција протеклог времена и укрштање са резултатима најновијих истраживања. Такође, не мање важна је била и прилика да се истраживачи сретну и кроз дискусије и неформалне контакте размене корисне информације, учврсте постојеће и успоставе нове контакте.

Научни скуп је одржан у две паралелне сесије: (1) Ваздухопловство – историјски развој и (2) Технолошки и доктринарни аспекти развоја ВиПВО.

У сесии 1 – Ваздухопловство – историјски развој, одржано је пет панела на којима је поднето 18 саопштења. Она су истовремено груписана хронолошки и тематски, тако да су пратила хронолошки ток и развој српског/југословенског ваздухопловства и истовремено адекватно обрађивала поједине теме. У саопштењима преовлађују теме војних операција, историјата установа и јединица, питања опремања и набавки војне опреме и наоружања, историјата и развоја ваздухопловне индустрије, војног и цивилног школства, улоге појединца и значајних личности и културног наслеђа.

Почетак српског војног ваздухопловства везан је за Балканске ратове 1912/1913. чиме се бави истраживање др Милића Милићевића, научног сарадника Историјског института из Београда. Његов рад ПОЧЕЦИ И ПРВЕ АКЦИЈЕ РАТНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ (ДО 1914. ГОДИНЕ) отворио је први панел. Рад је посвећен првим двама фазама настанка

Формирање Ваздухопловне команде

Географски положаја и значај града Ниша били су кључни фактори да се управо у Нишу формирају прве ваздухопловне јединице. У бази код села Медошевац 1909. прво су се базирали балони.

Године 1912. у Нишу је формирана Ваздухопловна команда која је у саставу имала Ваздухопловно одељење од 11 авиона, Балонско одељење, Водоничну станицу и Станицу за голубију пошту. Као место за аеродром уређено је Тру-

палско поље, због близине железничке станице код села Топонице.

Командант је био мајор Коста Милетић. Србија је у првих 15 држава у свету које су имале авијацију и међу првих пет које су користиле авионе у борбеним дејствима (балкански ратови).

Наредник Михајло Петровић, први српски пилот, погинуо је на борбеном задатку код Скадра, 20. марта 1913. године и прва је жртва српског војног ваздухопловства, друга у свету.

и развоја ваздухопловства у војсци Краљевине Србије. Прву од њих обележила је мирнодопска припрема за рат испољена кроз једнодеченијско школовање неколицине ваздухопловца, као и набавку летилица и опреме, најпре балона, а потом и авиона. Друга фаза подразумевала је ратне услове деловања при чему је тежиште стављено на учешће ваздухопловства у опсади Скадра у Првом балканском рату. Посебно је приказано мукотрпно транспортовање српског ваздухоплов-

Краћи део рада посвећен је написима о српском ваздухопловству, пре свега у домаћој илустрованој периодици. Супротно одушевљењу које је српска јавност имала према ваздухопловству у данима пред почетак Балканских ратова, њени стварни успеси, готово у рату са Бугарима нису оправдали очекивање. Слање неколико авиона под Скадар имало је више пропагандни učinак, праћен и жртвом једног пилота. Стварни učinак, у овом случају извиђачки, није одговарао уложеном

ног одреда као и проблеми у његовом раду. У Другом балканском рату, највише због краткоће деловања, улога авијације била је готово симболична.

труду. Жеље су очигледно превазишле могућности тадашње технике, а вештине пилота биле су минималне, сведене тек на мирнодопску обуку.

Најмасовније коришћени авион у сјогодишњој историји српског ваздухопловства – Бреге 19

Солунског или источног фронта, како га Французи називају. Фронта, који је у међувремену из више разлога добио назив „заборављени фронт“ и чија улога и значај за савезничку победу у Првом светском рату није ни изблиза адекватно приказана.

Да завршетак рата на овим просторима не значи и прекид ратних дејстава указује реферат Предрага Миладиновића ВАЗДУХОПЛОВСТВО У АРНАУТСКОЈ ПОБУНИ 1920. Српске трупе (касније југословенске) су по завршетку рата и повлачењу савезника задржале своје снаге на једном делу албанске територије. Циљ ове војне акције било је обезбеђивање што повољнијих позиција у очекиваном разграничењу са Албанијом. Међутим, због догађаја који су тамо уследили, броју ак-

Први домаћи авион „Физир“

Балкански пилоти, уз нешто странаца, били су ипак тек неколицина оних који ће пре Великог рата имати, било какво, па и оно најскромније ратно искуство.

Указујемо на реферат гошће из Француске др Мари-Катрин Вилату ФРАНЦУСКА И ПОЧЕЦИ СРПСКОГ ВОЈНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА. Рад је заснован на француским архивским изворима о српско-француским везама у балканским и Првом светском рату. Излагање француске гошће, историчара-истраживача из Центра за војноисторијска истраживања француског Министарства одбране у Венсану крај Париза и начелника Одељења за историју ваздухопловства, привукло је велику пажњу учесника научног скупа.

Наиме, први пут чули су се детаљи везани за школовање првих српских пилота, утицају које су прве српске акције бомбардовања код Скадра, марта 1913. године, имале на формирање француске бомбардерске авијације, набавкама авиона и ратног материјала за потребе српске војске током Првог светског рата. Приказано је и деловање француске ескадриле MF – 99S која се, уз друге савезничке (енглеске и руске) јединице, заједно са

српском војском борила против велике немачко-аустроугарско-бугарске офанзиве на Србију у јесен 1915.

Такође, др Мари-Катрин Вилату посветила је дужну пажњу формирању заједничке француско-српске ескадриле која је дејствовала на Солунском фронту. За жаљење је, по ауторкиним речима, што је сва архивска грађа француске Источне војске, посебно њеног ваздухопловног дела, два пута страдала. Први пут у Одеси 1919, а други пут у Француској током немачког напада 1940. године. На изванредан начин, овај рад послужиће једном племенитом циљу – приказивању улоге

Први светски рат

Српско ваздухопловство извршило је на Солунском фронту и у борбама за ослобођење земље више од 3.000 летова. У балканским и Првом светском рату, српско ваздухопловство је користило четири балона, 180 авиона – 36 типова и модела. Школовано је 75 пилота, 50 ваздухопловних извиђача, већи број авио-механичара и других стручњака. Српско војно ваздухопловство било је темељ ваздухопловства Краљевине Југославије.

тера и сложености прилика тај део југословенско–албанске границе са оправдањем је носио назив Албански гранични фронт. Чарке и мањи сукоби током 1919–1920. године прерасли су у прави рат. У неколико месеци, крајем 1920. године, у овим операцијама је поред великог броја редовних снага учествовало и југословенско ваздухопловство са новоформираним ратним еска-

дрилама: 32. у Скопљу и Призрену, као и 21. у Подгорици. Њихово дејство било је запажено упркос релативно малом броју летова (око 30 идентификованих).

Аеродром у Нишу тема је реферата др Далибора Велојића ЈЕДИНИЦЕ ВОЈНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА У НИШУ 1918–1941. у коме се гово-

Француски ловац
„Девоајшен“

ри о аеродрому у Нишу у периоду између два светска рата. Тада је Ниш, поред Скопља, имао кључни стратешки значај на потенцијалном фронту према Бугарској као и за контролу путних и железничких праваца који су ишли кроз моравско-вардарску долину. На нишком аеродрому базу су имале различите формације војног ваздухопловства попут: 5. ваздухопловног пука, 5. ваздухопловне базе и Летачке школе, али и неке мање познате и атрактивне јединице попут: Метеоролошког одељења, Станице голубије поште и Балонске чете и Балонског батаљона. Такође, у раду је дат осврт на учешће ових јединица у краткотрајном Априлском рату.

Када је реч о француско-српској/југословенској сарадњи на то указују први реферат другог панела аутора др Владимира Цветковића, научног сарадника Института за новију историју Србије из Београда УСПОН И ПАД ЈУГОСЛОВЕНСКО-ФРАНЦУСКЕ САРАДЊЕ У ОБЛА-

„ИК-3” са пилотима

Прва борбена јединица

Прва борбена јединица српског ваздухопловства Приморски аероплански одред, формирана је 20. фебруара 1913. године. Јединица је, заједно са другим јединицама српске и црногорске војске, требало да учествује у опсади града Скадра.

У летачком саставу новоформиране јединице било је шест пилота, међу којима и један странац – Фран-

цуз Луј Годфрва. Ту су још била и два српска и два страна механичара.

У пратећем техничком саставу налазила су се два инжењера обвезника, и два каплара и 16 војника. Укупан састав одреда бројао је 31 лице.

Ваздухопловни парк сачињавали су два Блериоа 11 (једносед и двосед), Депердисен и један Фарман.

СТИ АВИОИНДУСТРИЈЕ НА ПРИМЕРУ ЈАСЕНИЦА АД ОД 1927. ДО 1939. Рад је писан на основу југословенске архивске грађе и релевантне литературе и указује на пример једног предузећа које је са француским капиталом радило у области авиоиндустрије, на које су се преламали политички војни и економски фактори пресудно утичући на успон и пад те сарадње.

Априлски рат 1941. односно учешће јединица југословенског поморског ваздухопловства у њему била је

„Дорнијер До-17”

Француска ескадрила у Србији

Француска ескадрила MF 99S у свом саставу имала је укупно 99 људи: девет официра, 18 подофицира и 72 каплара и редова. Међу њима осам pilota (ту је био и поручник Луј Полан, звезда предратних аеро-митинга), пет официра осматрача, један лекар, 16 механичара и 16 возача.

Основно наоружање ескадриле чинило је шест апарата типа Фарман XI, наоружаних митраљезом. Од опреме у саставу ескадриле налазило се 10 монтажних хангара, осам трактора, два камиона, два аутомобила, једна покретна ремонтна радионица, покретна столарска радионица (не заборавимо да је основна конструкција авиона тог доба била дрвена), два резервна мотора и фотографска опрема за извиђачке мисије.

Ескадрила је на задатак пошла бродом Мосул, 3. марта 1915. из Марсеља. По пристизању у Србију почет-

ком априла, француској ескадрили поверен је део фронта на потезу од Лознице до Смедерева. Ескадрила је учествовала у извиђачким мисијама, коректури ватре српске артиљерије, бомбардовању аустроугарских аеродрома и посебно њихових монитора на Дунаву.

У јесен 1915. француска ескадрила учествовала је у борбама против далеко надмоћнијег непријатеља и повлачила се са српском војском све до Јадранског приморја, где се 23. децембра у луци Медова укрцала на брод Бриндизи и вратила у Француску.

На жалост, архива ескадриле: оперативни дневник, извештаји са извиђачких летова, наређења и пратећа документација, изгубљени су приликом повлачења преко Албаније, када је коњ који је носио сандук са архивом пао у провалију.

тема реферата Александра Кола ПОМОРСКО ВАЗДУХОПЛОВСТВО ЈУГОСЛОВЕНСКЕ КРАЉЕВСКЕ МОРНАРИЦЕ У АПРИЛСКОМ РАТУ. У њему се указује на херојски отпор, али и издају у редовима Војске Краљевине Југославије која је доживела пораз. Рад даје и краћи историјат овог специфичног рода.

Они који се нису предали и који су успели да се повуку преко Грчке у Египат тема су реферата др Милана Терзића, вишег научног сарадника Института за стратегијска истраживања ЈУГОСЛОВЕНСКИ ВАЗДУХОПЛОВЦИ У „КАИРСКОЈ АФЕРИ“ 1942. У раду се указује на сукоб у југословенском војном контингенту у избеглиштву, у Каиру током 1942. године. „Каирска афера“ је негативно утицала на југословенско-британске односе. Са становишта унутрашњег сукоба унела је велики расцеп и довела у питање кредибилитет 27-мартовског ауторитета. Последица побуне је пресељење Врховне команде у земљу и Михаиловићево армијско-генералско унапређење, што је било у рангу са вођама побуне. Тиме се

стало иза новог војног стожера окупљана који је био у земљи и на који каирски побуњеници нису могли утицати, сем епизода са мисијама које су биле под сумњом афере.

Унутрашњи сукоби и преламање политике на ваздухопловне официре тема су реферата др Слободана Селинића, научног сарадника Института за новију историју Србије, ОД КРАЉЕВОГ ДО ТИТОВОГ ВОЈНОГ ИЗАСЛАНИКА – ПОТПУКОВНИК МИОДРАГ ЛОЗИЋ У МОСКВИ, 1942–1944. У раду су описани деловање и ставови војног изасланика Краљевине Југославије у СССР-у ваздухопловног потпуковника Миодрага Лозића, од доласка у Кујбишев, октобра 1942, до подношења оставке и сврставања на партизанску страну, марта 1944. За разлику од многих југословенских представника у СССР-у, он се није изражавао негативно о стању у СССР-у, био је убеђен у руску победу и да велики губици у рату неће ослабити совјетску моћ после рата.

Трећи панел био је посвећен периоду и темама након Другог светског рата и у њему се развило највише дискусија. Први реферат др Александра Животића, научног сарадника Института за новију историју Србије, ЈУГОСЛОВЕНСКО ВАЗДУХОПЛОВСТВО И ВАЗДУХОПЛОВСТВА БАЛКАНСКИХ ЗЕМАЉА 1945–1948. односио се на сарадњу југословенског ваздухопловства за ваздухопловствима Бугарске и Албаније. У периоду између завршетка Другог светског рата и сукоба Југославије са земаља ИНФОРМБИРО -а, Југославија, Бугарска

Фабрике авиона између два рата

Икарус је основан приватном иницијативом неколицине привредника из Новог Сада, на челу са бившим аустроугарским поморским официром и пилотом Димитријем Коњовићем. Конститутивна седница командитног друштва „Икарус – Прва српска индустрија аероплана, аутомобила и стројева“, одржана је 13. октобра 1923. године. Фабрика је званично почела са радом 20. новембра 1923. када су Димитрије Коњовић, браћа Душан и Миливој Ковачевић, Ђока Радуловић и Јосиф Микл (сви из Новог Сада), у новоградском Окружном суду регистровали јавно трговачко предузеће „Икарус“.

„Прва српска фабрика аероплана Живојин Рогожарски“, основана је 1923. године. Фабрику је у Новом Саду основао столар Живојин Рогожарски и она је у почетку заправо представљала столарску радионицу. Првих година рада фабрика је вршила поправку авиона и потом израђивала мање серије школских апарата. У фабрици Рогожарски произведен је први до-

маћи авион – Физир. Године 1925. Физир је конструисао први оригинални авион Краљевине СХС „Физир“ с мотором „Мајбах“ од 260 кс. Овај авион је добио прву награду на утакмици Мале Антанте 1927. године и поручен је у серији за потребе ваздухопловства Краљевине СХС.

Фабрика аероплана и хидроплана „Змај - Петровић и Штерић А.Д.“ основана је у Земуну 23. марта 1927. године иницијативом инж. Јована Петровића и индустријалца Драгољуба Штерића. Рад фабрике отпочео је у скромним условима, у малој радионици у улици Тошин бунар, и то израдом француског авиона „Анрио“, типа Н 32, који је био школски авион за обуку будућих пилота.

У Краљеву је 1927. основана „Аеропланска радионица“, која је била филијала француске фабрике авиона „Бреге“ и део Ваздухопловно-техничког завода у Краљеву. Производња авиона почела је крајем 1928. или почетком 1929. године.

Последња фабрика авиона у Краљевини Југославији основана је уочи почетка Другог светског рата. Била је то фабрика авиона „Утва а. д.“ у Панчеву. Године 1939. скупштина задругара једриличарске задруге „Утва с.о.ј.“, одржана 28. марта 1939, предложила је да се та задруга претвори у ново акционарско друштво Фабрику летелица „Утва А.Д.“. На основу решења Министарства трговине и индустрије од 15. марта 1940. одобрена су правила за оснивање Фабрике летелица „Утва А.Д.“ са седиштем (дирекцијом) у Београду и фабриком и погонима у Панчеву.

Израдом и ремонтом авионских мотора бавиле су се Фабрика мотора „асеница“ у Смедеревској Паланци, Фабрика авионских мотора у Раковици и Фабрика аеропланских мотора „С. Влајковић“.

Авионски прибор и инструменте производили су се у фирми „Телеоптик А.Д.“ у Земуну.

и Албанија су развијале свестрану политичку, економску, војну и културну сарадњу. Важан аспект међусобних војних односа представљала је сарадња између

југословенских и бугарских ваздухопловних снага, као и југословенско учешће у стварању албанског војног ваздухопловства. Други вид сарадње је кооперација

између ваздухопловних индустрија. Сарадња на том плану је прекинута у почетним фазама реализације, па није дала озбиљније резултате. Такође, значајна сарадња је остварена и на плану школовања бугарских и албанских пилота у Југославији што је, с обзиром на политички ситуацију у Албанији, Бугарској и Југославији у том моменту, имало посебан значај. Сви видови међусобне ваздухопловне сарадње прекинута су услед сукоба Југославије и земаља ИНФОРМБИРО-а у лето 1948. године.

Епизоду могуће сарадње са Француском током педесетих година прошлог века видимо у настојању ЈНА да купи француске лиценце за млазни борбени авион. Тиме се бави реферат мр Милана Игрутиновића, истраживача-сарадника Института за европске студије из Београда, ПОЛИТИКА КАО СУДБИНА – ПРИЛОГ О ПОКУШАЈУ НАБАВКЕ ЛИЦЕНЦЕ ЗА МЛАЗНИ БОРБЕНИ АВИОН ОД ФРАНЦУСКЕ ТОКОМ 1950-ИХ ГОДИНА. То је био један од неколико сличних покушаја, усмерених ка покретању

Догела одликовања припадницима 521. ескадриле, 1918. године

сopственe производње савремених борбених авиона, при чему ни овај, као ни остали, није крунисан успехом. Југословенске власти су прецениле своју економску моћ као и своју политичку важност за западне Савезнике, и то у периоду зачетака своје нове стратешке спољно-политичке оријентације и отклањања директне опасности од СССР-а. За реализацију овог пројекта било је више запрека: прво и пре свега нерешено питање југословенских дугова Француској по предатним државним обвезницама, затим питање политичких односа две земље који су се, природом Хладног рата, разилазили на идеолошкој основи, а затим и на југословенској оријентацији ка земљама Трећег света након излаза испод окриља Москве. Ипак, на симболичком нивоу, Француска остаје нераскидиво везана за историју домаћег ваздухопловства, од њених почетака и ватрених крштења, преко изградње производних погона и ере млазне авијације.

Управо је сукоб са земљама комунистичког Истока био разлог окретања западној, пре свих америчкој војној помоћи. Тиме се бави реферат мр Ивана Лакковића, истраживача-сарадника Историјског института Црне Горе, ЈУГОСЛОВЕНСКО РАТНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО У ПРОГРАМУ ПОМОЋИ САД ЈУГОСЛАВИЈИ 1951-1958. Иако је програмом западне војне помоћи био обухваћен комплетан арсенал југословенских оружаних снага, квалитативно су највидљивији помаци учињени управо на пољу осавремењавања Југословенско ратног ваздухопловства. Овим путем су у његов састав уврштени први хеликоптери, први млазни авиони и прва радарска постројења, стављајући југословенско ваздухопловство у много равноправнији положај у односу на своје непосредно окружење. У времену када је СССР већ започео опремање ефектива својих савезника млазним ловачким авионима, већином типа МиГ 15, испоруке њима одговарајућих западних еквивалената Југославији представљале су значајну потпору одржавања независног курса читаве југословенске политике.

Да је у политици све могуће указује набавка авиона у СССР-у након нормализације односа после Стаљинове смр-

Чехословачки ловац БХ-33Е произвођен је у Београду по лиценци

ти. Тиме се бави истраживање др Ненада Петровића из Институт за стратегијска истраживања, НАБАВКА АВИОНА ИЗ СОВЈЕТСКОГ САВЕЗА ЗА ПОТРЕБЕ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ РАТНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА 1961–1964. Први пут након 1948. од Совјетског Савеза купљени су авиони, хеликоптери, радар и ракете земља – ваздух. Тиме су не само потврђени донекле побољшани међудржавни односи (мада не и међупартијски), већ је делимично поравнат југословенски плус у спољној трговини са првом земљом социјализма. У ставкама по уговорима склопљеним у Москви и Београду 1961. и 1962. године, најкрупнија је била за набавку тада најсавременијих ловаца типа

МиГ 21. Они су у наредним годинама, по утврђеној динамици, пребацивани у Југославију и све до краја 80-тих година 20. века чинили су окосницу југословенске пресретачке авијације.

У четвртој панелу отворена је сасвим нова тема, везана за почетке наставе ваздухопловства на Техничком факултету у Београду у реферату др Драгомира Бонџића, научног сарадника Института за савремену историју из Београда, ПОЧЕТАК НАСТАВЕ ВАЗДУХОПЛОВСТВА НА ТЕХНИЧКОМ ФАКУЛТЕТУ У БЕОГРАДУ. У раду се прати развој наставе из области ваздухопловства на Техничком факултету Универзитета у Београду у периоду између два светска рата

Други светски рат

У априлском рату 1941. ваздухопловство (2.000 летача и 1.000 авиона – око 400 борбених) пружило је снажан и организован отпор. Борбена авијација је имала 1.416 полетања (ловачка авијација 993, бомбардерска 423). Оборено је више десетина непријатељских авиона. Погинуло је 135 летача. Један број ваздухопловаца отишао је савезницима на Блиски и Средњи исток, настављајући борбу против фашистичких снага.

Маја 1942. године Народноослободилачка војска Југолавије формира партизанску авијацију, Ваздухопловно одељење Врховног штаба, а 1943. године Прву ваздухопловну базу, која прикупља људство и шаље на школовање у иностранство. Крајем 1944. године на ослобођеној територији Југославије било је више од 50 аеродорма и 140 терена за прихват савезничке авијације.

и у првим годинама после Другог светског рата. Посебна пажња посвећена је организационом развоју наставе, увођењу појединих предмета, оснивању ваздухопловне групе, као и животу и раду првих наставника. Први предмети и установе из ваздухопловства су на Техничком факултету установљени тек током 30-их година. Према уредби о техничким факултетима 1935. је установљена Ваздухопловна група и одређен режим наставе на њој. Током 1937. и 1938. постављени су неопходни наставници за уведене предмете, тако да је 1937/38. почела редовна настава на Ваздухопловној групи.

Други светски рат је прекинуо рад, који је настављен после 1945. уз честе организационе промене, увођење нових предмета и пораст броја наставника и студената, до 1948. на Машинском одсеку Техничког факултета, а потом на самосталном Машинском факултету. Развој наставе ваздухопловства се и пре и после рата одвијао у веома блиској вези са ваздухопловном индустријом и војним ваздухопловством. Значајан допринос развоју наставе дали су наставници који су на групи били од почетка и остали после рата (Сима Милутиновић, Душан Станков, Мирослав Ненадовић, Слободан Добросављевић), као и они који нису остали после 1945. (Душан Лучић, Милош Мартић, Милан Пајевић).

Саопштење др Николе Жутића, научног саветника Института за савремену историју из Београда СРПСКА (ЈУГОСЛОВЕНСКА) АВИОИНДУСТРИЈА ОД НАСТАНКА ДО НЕСТАНКА 1923–1961.

Ваздухопловство на факултетима

До почетка Другог светског рата студенти Машинско-електротехничког одсека Техничког факултета су у I и II години имали предавања и вежбе из заједничких предмета (Математика, Аналитичка и Нацртна геометрија, Физика, Неорганска хемија, Општа механичка технологија, Машинско техничко цртање, Статика, Наука о чврстоћи, Механика, Кинематика механизма, Основи електротехнике, Машински елементи, Машине алатљике, Графостатика. Наука о струјању, Хемијска технологија и Термодинамика) да би у III и IV години поред заједничке наставе (Гвоздене конструкције, Термодинамика, Хидрауличне машине, Парне машине, Електричне машине и трансформатори, Мотори са унутрашњим сагоревањем, Локомотиве итд) слушали и посебне предмете за одређену групу.

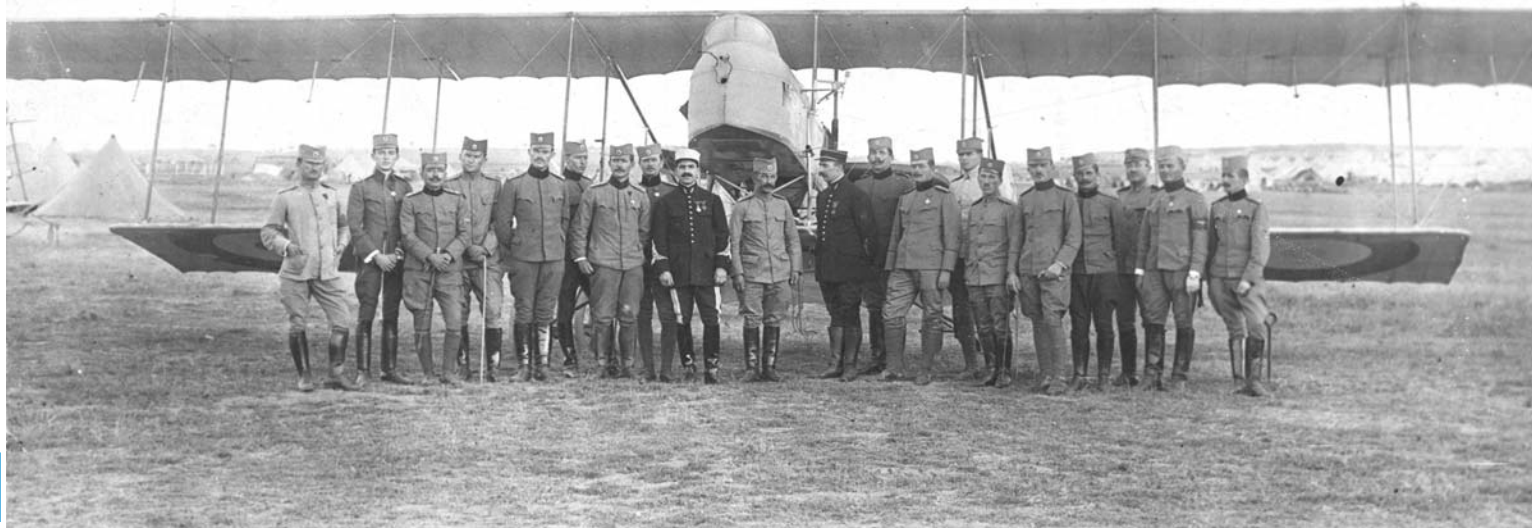
На ваздухопловним смеру то су били: Испитивање ваздушног материјала, Механика лета, Статика летилица, Технологија ваздушног материјала са испитивањем материјала, Радионице и графичка постројења, Опрема летилица, Фабричка постројења и организација рада, Елисе, Лаки мотори II, Лаки мотори III, Испитивање летилица, Грађење летилица, Метеорологија;

Студенти који су одабрали Ваздухопловну групу су у V семестру имали по четири часа предавања и два часа вежби из Испитивања ваздушног материјала и Механике лета. У VI семестру су имали по два часа предавања и вежби из Механике лета, два часа предавања и један вежби из Статике летилица код, по два часа предавања и вежби из Технологије ваздушног материјала са испитивањем материјала и два часа предавања из Радионица и графичких постројења. У VII семестру су имали два часа предавања и један час вежби из Опреме летилица и Елисе, два часа вежби из Фабричких постројења и организације рада, два часа предавања и два вежби из Статике летилица код, четири часа предавања и два часа вежби из Грађења летилица, и по два часа предавања из Лаких мотора II, Лаких мотора III и Метеорологије. У VIII семестру су имали само посебну наставу и то по четири часа предавања и вежби из Грађења летилица, четири часа предавања и два часа вежби из Лаких мотора II, два часа предавања из Лаких мотора III и четири часа вежби из Испитивања летилица.

реконструирате и анализира успон и пад авиоиндустрије у југословенском периоду њеног трајања. Са центром у Београду и његовој широј околини у Краљевини

Југославији, авиоиндустрија је достигла европски ниво развоја. У социјалистичкој Југославији, по моделу комунистичке национализације, фабрике авиоинду-

Српски и француски официри на Солунском фронту 1916. године

Јачање флоте после Другог светског рата

Бугарска је након Другог светског рата, на основу споразума, Југославији предала вишкове авиона на које, као бивша немачка савезница у тек окончаном рату, није имала права према одредбама мировног уговора. Укупно је пребачено 55 ловаца типа ЈАК 9 од којих је већина у фабрици Икарус у Земуну преправљена у двоседе за обуку типа УЈАК 9, 48 јуришника ИЛ 2, 89 бомбардера ПЕ 2, 30 армијских извиђача типа Фазан и десет школских авиона типа DAR 9. Такође је стигло и 59 авиона типа *Месершмит* 109 Г.

Обални извиђач „Икарус ИО“

стрије „Икарус“, „Рогожарски“, „Змај“, Фабрика авио-мотора у Раковици и друге) стављене су под секвестар, да би потом биле конфисковане, односно, одузете од предратних власника акционара. Временом, предратне фабрике авиона, које су деценијама успешно радиле и постигле завидан технолошки и производни ниво, биле су присиљене да преоријентишу своју производњу за цивилне потребе.

Оснивањем фабрике „Соко“ у Мостару, априла 1950, дошло је до постепеног гашења ваздухопловног програма у „Икарусу“, а 1961. југословенска влада је донела одлуку о брисању „Икаруса“ из

списка војних предузећа, па је тиме дефинитивно завршена његова ваздухопловна производња. Гашењем ваздухопловног програма у „Икарусу“ ваздухопловна индустрија у Србији свела се на фабрику авиона „Утва“ у Панчеву.

Ваздухопловство је сагледавано и кроз чланке које су га обрађивали у војном часопису Војноисторијски гласник у реферату мајора мр Миљана Милкића, истраживача-сарадника Института за стратегијска истраживања, ВАЗДУХОПЛОВСТВО НА СТРАНИЦАМА ВОЈНОИСТОРИЈСКОГ ГЛАСНИКА 1950–2010. Чланци о ваздухопловству објављени у Војноисторијском гласни-

ку значајни су за проучавање развоја југословенског и српског ваздухопловства. У чланцима се наводе подаци који могу бити искоришћени у проучавању развоја ваздухопловства на југословенском простору. Током писања чланака аутори су користили оригинална историјска документа, литературу објављену у Југославији и у иностранству, као и сећања учесника догађаја.

Последњи панел донео је важна саопштења која су представљала круну до садашњих излагања. То су будући правци даљих истраживања у реферату мр Маријане Мраовић, из Војног архива, АР-

Антологијско дело архитекте Брашована у Земуну

Пројектант Команде ратног ваздухопловства у Земуну, Драгиша Брашован рођен је 25. маја 1887. године у Вршцу. Архитектуру је студирао у Будимпешти. Пред завршетак Првог светског рата се вратио у домовину и запослио се у Великом Бечкереку (данас Зрењанину), као жупанијски и градски архитекта и као професор нацртне геометрије у средњој школи.

Каријеру самосталног пројектанта започео је у Београду 1920. године. Почео је да учествује на јавним конкурсима. Са архитектом Миланом Секулићем је 1921. године основао биро „Архитект“, а од 1925. године почиње самостални рад у свом атељеу „Архитект Драгиша Брашован“. Међу најзначајнијим радовима у Београду су: Есконтна банка, Пензиони фонд Београдске фабрике цемента, Генчићева вила (данас Музеј Николе Тесле), национални павиљони са којима је учествовао на Свет-

ским изложбама у Барселони и Милану и други објекти.

Издавају се три његова антологијска дела рађена у стилу Модерне: палата Дунавске бановине у Новом Саду (зграда Скупштине и владе Војводине), Државна штампарија у Београду и Команда ратног ваздухопловства у Земуну.

За време Другог светског рата није се бавио пројектовањем, него је у просторијама Војног музеја на Калемегдану цртао своју визију како треба да изгледа десна обала Саве у Београду. После рата је био укључен у послове обнове земље. Умро је 10. јуна 1965. године.

Сврстан је у најзначајније архитекте који су стварали у духу Модерне између два светска рата. Изабран је 1953. године за почасног члана Краљевског института британских архитеката, а 1961. је уврштен у редове Српске академије наука и уметности, као дописни члан.

Западна војна помоћ

Југословенско ратно ваздухопловство је захваљујући војној помоћи западних земаља формирало једну ескадрилу хеликоптера С-51 (10 комада), једну ловачко-бомбардерску дивизију клипних авиона Ф-47 (четири авио-пука са по 125 авиона), један транспортни пук Ц-47 (20 авиона), један школски пук млазних авиона Т-33А (25 авиона), један извиђачки пук РТ-33 (20 авиона), два пресретачка пука Ф-86Е (43 авиона) и две ловачко-бомбардерске дивизије млазних авиона Ф-84Г (шест пукова са укупно 167 авиона), као и радарску мрежу са одговарајућом опремом средстава везе, електроником и навигационим земаљским средствима.

На основу програма војне помоћи, у периоду 1951–1958, школовано је у америчким војно-школским установама, војним базама и центрима за обуку укупно 409 старешина РВ и ПВО. Такође, из програма западне војне помоћи стигла је и преко потребна радарска опрема. Испоручено је 16 АН/ТПС-10 и 22 АН/ТПС-1Д радара, као што је било предвиђено заједничким планом из 1953, а додатак од по два радара обе врсте значи и да се изашло у сусрет југословенском захтеву о добијању средстава за још две станице за земаљску контролу пресретања.

ХИВСКА ГРАЂА ВОЈНОГ АРХИВА О СРПСКОМ И ЈУГОСЛОВЕНСКОМ ВОЈНОМ ВАЗДУХОПЛОВСТВУ 1912-2000. Наведени су фондови Војног архива у Београду у којима се налази грађа која се односи на историјат српског/југословенског ваздухопловства у стогодишњици његовог трајања.

Реферат Александре Стаменковић под насловом ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ АРХИТЕКТУРЕ ЗГРАДЕ КОМАНДЕ РАТНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА У ЗЕМУНУ обогаћује садржај овог панела. Палата Команде Ратног ваздухопловства је једно од најзначајнијих остварења српског модернизма. Архитекта Драгиша Брашован је осмислио и пројектовао на врхунцу најплоднијег периода своје каријере, 1934–1935. године. Зграда је пример хуманог решења објекта, јер је пројектована усклађивано са функцијом и олакшаном комуникацијом међу службама које

су у њој смештене. Брашован је студиозно приступио изради пројекта јер је пред собом имао зграду специфичног типа и намене. Замислио је као један врло репрезентативан споменик југословенске савремене архитектуре. Изглед и величина објекта одређене су наменом и простором на коме се налази, који је омогућио њеној енергији да се испоји без ограничења. Тиме је додатно потврђена сагласност са свим принципима савременог градитељства у свету, али и свестраност и богата имагинација архитекте Брашована. У својој финалној дефиницији, објекат је добио и амбијентални карактер јер је допринео визуализацији уметничке вредности Земуна, као дела Београда.

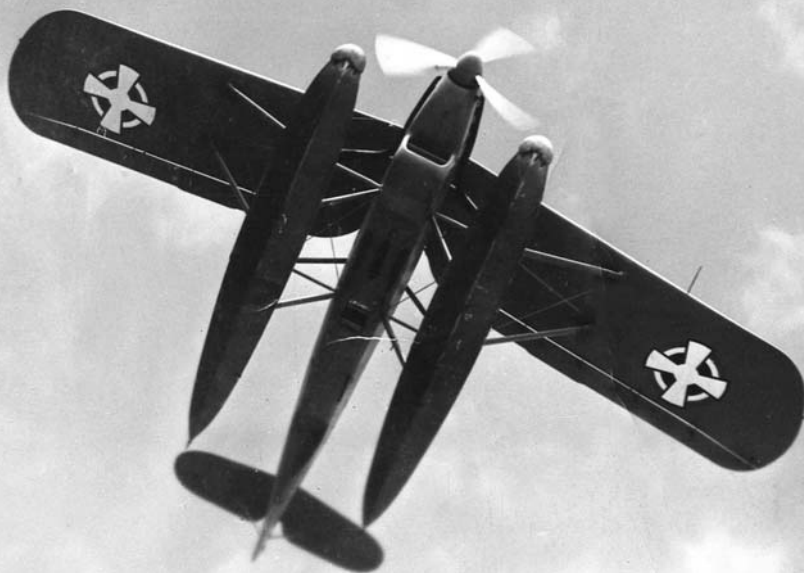
Последњи реферат, аутора Војислава Стојановића ВАЗДУХОПЛОВНА СПОМЕН ОБЕЛЕЖЈА бави се културом сећања. Прецизно су наведена спомен обе-

лежја посвећена ваздухопловцима. Рад може имати практичну сврху у циљу алармирања друштвене јавности и Министарства рада и социјалне политике - под чијом надлежношћу је споменичка култура – у циљу њихове заштите.

Радови са скупа биће објављени у Зборнику радова чије се објављивање планира до краја године. Њега ће свакако обогатити и накнадно пристигла саопштења на ову тему. Једно од њих је посвећено командантима ваздухопловства. Чланак мр Драгана Тешића ДУШАН СИМОВИЋ–КОМАНДАНТ ВАЗДУХОПЛОВСТВА 1936 – 1938 посвећен је овој тематици. Генерал Душан Симовић се на месту команданта ваздухопловства у својој каријери налазио два пута. Рад обрађује онај први, мање познати, период његовог командовања ваздухопловством који је у историјској науци остао у сенци догађаја око пуча 27. марта, Симовићевог преузимања места председника владе, неславног пораза у Априлском рату и још мање славног избеглиштва.

Може се истаћи да је за највећи број ових истраживања заједнички именуатељ: настали су на новим, у историографији некористићеним архивским изворима, да их обрађују млађи историчари и да су ове теме актуелне и у историјским институцијама у цивилству. Ова генерација историчара је овим саопштењима дала допринос обележавању 100-годишњице српског војног ваздухопловства, уједно указујући и на даље правце истраживања, водећи се старим правилом ове струке да се у овом послу никада не може ставити тачка и да историја настаје генерацијским допуњавањем. ■

Хидроавион „Дорнијер До-Х“

**Авиони домаће
производње
у наоружању
ваздухопловства
1945–2012**

Припремили
др Бојан ДИМИТРИЈЕВИЋ
и Зоран МИЛОВАНОВИЋ

Авион 522, био је намењен за прелазну
обуку пилота у ЈРВ. Израђен је у већој серији
у фабрици „Соко“ у Мосшару, од 1957. године.
(Снимио Никола Павићевић)

НАША

Хидроавион „Аеро-2Х“, снимљен у бази у
Дивуљама. (Снимио Душан Радашиновић)

Транспортна једрилица Икарус
920 у току испитивања.
Једрилица није ушла у серијску
производњу. (Снимио Данило
Гаговић)

Изложба
„Наша крила“
– Авиони домаће
производње
у наоружању
југословенског
и српског
ваздухопловства
1945–2012, отвара
сеу Дому Војске
у Београду
у организацији
Медија центра
„Одбрана“,
поводом обележавања
стогодишњице српског
војног ваздухопловства

Летачки дан на
аеродрому
Бајајница 1951-
1952: ловци „Икарус
С-49А“ и авиони
УЈАК-9
модификовани од
основне ловачке
верзије у фабрици
„Икарус“.
(Фото-центар)

КРИЛА

Други протипни авиона
„Икарус 214“, пре пољетање
на аеродрому Бањајница,
почетком 1950-тих.
(Снимио Никола Пабићевић)

Авион из серије авиона С-49Ц, пре
полетања на аеродрому
Мачар

Основу изложбе чине фотографије авиона југословенске (српске) производње који су били у наоружању ратног ваздухопловства, а које су у периоду после 1945. снимили војни фотографи и налазе се у архиви Медија центра „Одбрана“.

Укупно 95 фотографија, које су сврстане хронолошки у 29 целина, према типовима ваздухоплова, илуструју типологију летелица које су произвођене у југословенским (српским) фабрикама после Другог светског рата и које су потом ушле у наоружање ратног ваздухопловства. Такође, уврштене су и летелице које су само испитиване у Ваздухопловном опитном центру, а нису произвођене у серијама.

Пред посетиоцима се појављује гама од неколико десетина типова летелица, са многим верзијама и модификацијама, које су представљале развој већине постојећих типова. Они су својим постојањем обележили неколико развојних етапа. Најранија, са првим типовима лаких авиона који су се појавили свега две године после завршетка Другог светског рата, насталих на бази пројеката из времена Краљевине Југославије, па до специфичних „производа“ ваздухопловне индустрије у времену сукоба са Совјетским Савезом и земљама Информбироа, где се посебно истичу домаћи млазни авиони конструктора Славољуба Бешлина. Потом етапа нових типова који су конструисани педесетих година, на бази искустава употребе пробних летелица, ојачани савременим, иностраним моторима и инструментима.

Детаљ посебне ознаке на носу прототипа авиона „Орао“. (Снимио Слободан Вукадиновић)

Лаки авиони типа „Крагуј“ (I-20) и „Ушва“ 66 (B-51) чинили су основу лаке борбене авиације РВ и ПВО током седамдесетих и осамдесетих година. (Снимио Душан Аџлагаћ)

Млазни авион „Икарус 452М“ привлачио је пажњу својом необичном конструкцијом. Полетео је први пут 1953. године. (Снимио Никола Павићевић)

Авион I-22 „Орао“ у току испитивања вођених
ракетом Гром у Ваздухопловном истражном центру.
(Снимио Александар Келић)

Четиворка хеликоптера Газела
акробатске групе
„Смирљенови“ у лету над
Скадарским језером 1997. године.
(Снимио Зоран Миловановић)

Над Јадранским морем коришћена је верзија хеликоптера С-55 са уграђеним пловцима.
(Снимио Слободан Вукадиновић)

Двомоторни „Икарус“ 214,
конструктор инжењера Конструисан
Симе Милутиновића, био је намењен за
лаки транспорт и развијан током 1950-
тих година. (Снимио Никола Павићевић)

Следи етапа домаћих млазних типова *Галеб* и *Јастреб*, лаких борбених авиона и лиценцно освојених хеликоптера, а потом зенит конструкторске делатности и производње оличен у авионима *Галеб Г-4* и *Орао*, који су ушли у састав ваздухопловства осамдесетих година. Коначно, нову страницу ваздухопловне индустрије и војног ваздухопловства у 21. веку отвара авион *Ласџа*.

Реч је углавном о типолошким фотографијама, које илуструју поједине типове авиона или хеликоптера. Ту је лепота евентуалног уметничког изражаја фотографа устукнула пред жељом да се документује сам тип летелице. Ипак, многе од изабраних фотографија сведоче не само о типу већ и о атмосфери на аеродромима, људима који су летели на овим авионима, производили у фабрикама или их припремали за летове. Сакупљене у овакву целину, све ове фотографије дају историјски и технолошки пресек развоја југословенског ратног ваздухопловства у периоду од завршетка Другог светског рата до данашњих дана, као и ваздухопловне индустрије Југославије, а данас Србије.

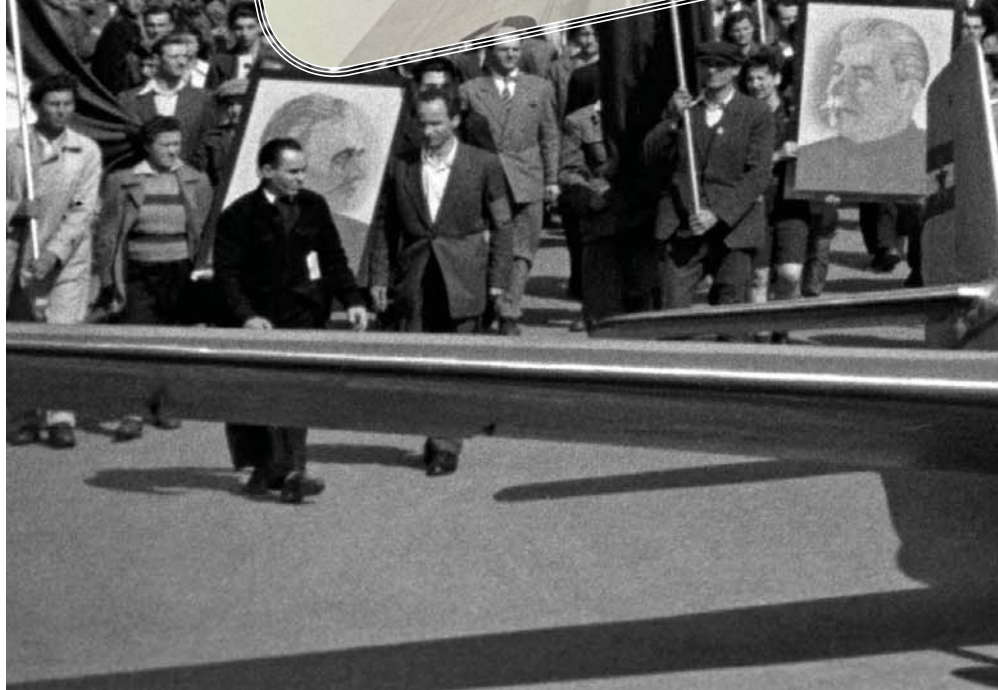
Поред описа појединих фотографија, аутори изложбе потрудили су се да идентификују и имена људи који су снимили приказани материјал. Сматрамо да је то својеврсно признање и омаж њиховом труду кроз деценије да документују што је адекватније могуће развој југословенског (српског) војног ваздухопловства.

Посетиоци изложбе имају прилику и да први пут виде поједине фотографије, пронађене у архивама Медија центра „Одбрана“, управо за ову изложбу. ■

Прошлог авиона 212 „Лети копрес“ у току испитивања јула 1948.
Иако складних линија, и произведене беле серије, овај тип се није показао веома
успешним решењем. (архива ВОЦ)

Ескадриле у Ваздухопловној војној академији у којима је вршена основна обука пилота од 1958. године биле су опремљене са Аеро 3.
(Снимио Душан Радашиновић)

Авион „Курир”, произведен у „Икарусу” од 1958 до 1961. у већој серији за ЈРВ, заменио је четири низ штиова авиона коришћених раније. (Снимио Данило Гаговић)

Авион „Соко” 522 ушао је у наоружање кадрили лаке борбене авијације почетком 1960-их година. (Снимио Душан Радашиновић)

Даљи развој „Ушве”-60 довео је до настанка веома успешног висококрилног авиона за везу штиа „Ушва”-66 (В-51). Овде, у лећу: авион хидроверзије „Ушва” 66Х (В-52). (Снимио Радован Ивановић)

Научни скуп „100 година српског ваздухопловства“

САВРЕМЕНИ АСПЕК

Припремили
др Миодраг ГОРДИЋ
и Милинко ВРАЧАР

**У другој сесији
Технолошки
и стратегијско
-доктринарни аспекти
развоја ВиПВО,
на научном скупу
у Команди ВиПВО
у Земуну, 12. и 13. јуна,
одржано је шест панела
на којима је укупно
поднето 14 саопштења**

Д а је нарастајући број асиметричних претњи из ВАП-а, као обележја савремених оружаных сукоба, повећао значај противваздухопловних снага у одбрани малих земаља указују бригадни генерал др Миодрага Гордић, заменик команданта ВиПВО, и мајор мр Иван Петровић из Војне академије. Њихов рад УЛОГА РАКЕТНИХ СИСТЕМА ЗА ПРОТИВВАЗДУХОПЛОВНА ДЕЈСТВА У ОДБРАНИ МА-

ЛИХ ДРЖАВА отворио је први панел друге сесије. У почетном делу рада аутори теоријским одређењем појмова „ваздухопловна дејства (ВД)“ и „противваздухопловна ваздухопловна дејства (ПВД)“ постављају неопходну теоријску основу за образлагање своје тезе, изражавајући тежиште на следећим садржајима: циљеви, снаге и објекти дејства. У наставку, разрађују предмет истраживања указујући на све израженију асиметричност у вође-

ТИ РАЗВОЈА ВиПВО

њу савремених оружаних сукоба. Она је најзаступљенија у њиховим конкретним формама у којима се користи софистицирана војна техника, која представља производ најновијих достигнућа технолошких решења. Овакве форме оружаних сукоба представљају управо ваздухопловна и противваздухопловна дејства.

Савремено доктринарно одређење моћних и технолошки развијених земаља (великих сила), да крајњи

исход оружаних сукоба постигну претежно ваздухопловним дејствима уз минимално коришћење других облика дејстава, потврђено искуствима из вођења оружаних сукоба у протеклих двадесетак година (Либија 1986. и 2011. године, Заливски ратови 1991-2003. године, НАТО агресија на СРЈ 1999). У таквим условима измењене физиономије рата и сагласно томе све израженијих безбедносних изазова, ризика и претњи из ВаП-а, аутори ука-

зују на потребу малих и недовољно развијених земаља за развојем снага намењених за вођење ПВД, посебно ракетних јединица за ПВД.

Уважавајући низак економски потенцијал тих земаља, тиме би се на економичнији начин постигле потребне борбене могућности за успешно супротстављање ваздухопловној војној моћи потенцијалног непријатеља. Такав закључак изводе на основу ниже цене коштања развоја и опремања оружаних снага ма-

лих земаља ракетним системима за ПВД у односу на цену набавке вишенаменских борбених авиона или препуштања заштите ВаП-а другим земљама.

Велики значај развоја и употребе артиљеријско-ракетних јединица за ПВД, као незаобилазног фактора противваздухопловне одбране већине земаља, увиђа и потпуковник Тиосав Јанковић, начелник Штаба 250. рбр за ПВД. У свом раду ПОДВИЗИ АРЈ ЗА ПВД У НЕДАВНИМ ОРУЖАНИМ СУКОБИМА сагледао је развој АРЈ за ПВД и њихово учешће у локалним ратовима у последњих 50 година, са посебним освртом на оружане сукобе у

бившој СФРЈ и приликом НАТО интервенције у СР Југославији.

Саме почетке развоја противваздухопловне одбране истражује бригадни генерал Душко Жарковић, командант 250. рбр за ПВД. У раду РАЗВОЈ И УПОТРЕБА АРТИЉЕРИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПВО ОД 1915. ДО 1945. ГОДИНЕ наглашава каузалитет између развоја средстава за дејство из ваздушних простора и развоја средстава противваздухопловне одбране. Тиме аутор објашњава прогресивни развој артиљеријских средстава ПВО у првим деценијама развоја борбене авијације све до краја Другог светског рата, када долази до појаве развоја првих противавионских ракета.

Ракетна средстава противваздухопловне одбране и њихову употребу истражује мајор Саша Арсовић из Команде 250. рбр за ПВД. Свој рад ФОРМИРАЊЕ И РАЗВОЈ РАКЕТНИХ ЈЕДИНИЦА ПВО износи кроз три основна поглавља у којима хронолошки обрађује различите историјске периоде развоја РЈ ПВО: до 1945. године, од Другог светског рата до краја седамдесетих година 20. века и од краја седамдесетих година до данас. На крају рада аутор износи тенденције развоја РЈ ПВО у свету.

Пуковник Предраг Ћорђевић, командант 126. бр ВОЈИН, у раду НА-

СТАНАК И РАЗВОЈ СЛУЖБЕ ВАЗДУШНОГ ОСМАТРАЊА И ЈАВЉАЊА У РАТНОМ ВАЗДУХОПЛОВСТВУ И ПРОТИВВАЗДУШНОЈ ОДБРАНИ обрађује развој ове службе од њеног настанка 1915. године до данас. Тежиште истраживања усмерио је на периоде опремања службе ВОЈ новим средствима за осматрање ваздушног простора и обраду података као и периоде већих организационих промена.

Потребе и извори опремања најзначајнијих родова и служби ВиПВО у средњорочним и дугорочним периодима тема су рада групе аутора из Управе за планирање и развој (Ј-5) ГШ ВС,

потпуковника др Славише Влацића, потпуковника Драгана Борјана и потпуковника Слађана Тубића. Њихов рад ПЕРСПЕКТИВЕ ОПРЕМАЊА ВАЗДУХОПЛОВСТВА И ПРОТИВВАЗДУХОПЛОВНЕ ОДБРАНЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ НА ПОЧЕТКУ ДРУГОГ ВЕКА ПОСТОЈАЊА указује да је у протеклом веку постојања вида ВиПВО опремање његових јединица најсавременијим ваздухопловним, радарским и ракетним средствима и системима представљало израз тадашњих актуелних потреба земље за подизањем обима војне моћи на захтевани ниво. Тезу да је овакав приступ у опремању задржан и данас, аутори на-

стоје да докажу историјско-компаративним истраживањем при којем учествују везе у приступу опремања родова и служби ВиПВО у претходном са претпостављаним приступима њиховом опремању у наредном периоду, разматрајући различите историјске периоде од 1912. године до данас. Указујући на перспективе опремања родова и служби ВиПВО аутори износе тежишне планиране пројекте опремања међу којима се издвајају набавка вишенаменских борбених авиона, ракетних система за ПВД и тродимензионалних радара.

Када је реч о ваздухопловној доктрини рад потпуковника мр Младена

Костића, из Управе за планирање и развој (Ј-5) ГШ ВС, указује да би она требало да буде заједнички оквир и референтна тачка која служи да уједначи и усмери у истом правцу организацију једног ратног ваздухопловства, обуку кадрова, његову опремљеност и циљеве који се желе постићи. Извориште ваздухопловне доктрине, односно „догађај“ који утиче на њену промену је оно што се може назвати војном револуцијом или периодом дисконтинуитета у променама средстава за борбу, а који их чини застарелим и превазиђеним. Ове промене не морају нужно, али могу бити повезане са ширим политичким, друштвеним, економским и научним променама, које утичу на војне технологије, концепте операција, методе организације и доступне ресурсе. Способност војно-политичког руководства огледа се у брзини схватања и прихватања ових чињеница и лидерском реакцијом на потребу за органским променама система.

Излагање генерала у пензији Спасоја Смиљанића, команданта РВ и ПВО у периоду од 1999. до 2001. године, представљао је својеврсни увод у тематику која разматра битна обележја борбених дејстава РВ и ПВО током НАТО интервенције на СР Југославију 1999. године. С обзиром да је она у потпуности заснована на ваздухопловним дејствима његов рад СЕДАМДЕСЕТ ОСАМ ДАНА У ОДБРАНИ ОТАЏБИНЕ може се оценити као исцрпни хронолошки приказ кључне улоге РВ и ПВО у одвраћању вишеструко надмоћнијег противника. При томе, аутор је доста широким приступом у истраживању у потпуности обрадио поменуту тематику, указујући на улогу сваког рода и службе РВ и ПВО понаособ. Текст рада је обогаћен ваљаном аргументацијом у виду статистичких података приказаних у више табела.

Један сегмент поменутог тематике

обрадио је и пуковник у пензији Рајица Бошковић, начелник Штаба 126. бр ВОЈИН током 1999. године. У раду БОРБЕНА ДЕЈСТВА 1999 – ИСКУСТВА ХЕРОЈСКЕ 126. бр ВОЈИН усредсређује се на искуства ове јединице током НАТО интервенције и указује на нужност промене актуелне тактике употребе јединица ВОЈИН. Такву констатацију додатно поткрепљује знањима из вођења савремених оружаних сукоба у свету. На крају рада, аутор даје закључак да тактика употребе јединица ВОЈИН не сме робовати крутим правилима и шаблонима, већ мора изнајзрити стално нова решења у складу са развојем технике и тактике употребе нападних средстава из ваздуха.

Обарање мита о невидљивом

Први резултат, касније се потврдило и највећи који је остварио систем ПВО у току рата 1999. године, постигнут је 27. марта, када је 3. рд ПВО оборио „невидљиви“ F-117A. О овом догађају углавном се све зна, а овде су детаљи виђени са командног места бригаде, које је на научном скупу изнео пуковник у пензији Драган Станковић, тада начелник Штаба 250. рбр ПВО.

„Део радара из дивизиона био је у оперативном раду, а остали су били искључени. На командном месту бригаде налазио се генерал Величковић са којим сам дискутовао о тактици употребе и проблемима са којима смо се до тада суочавали и како их решавамо. На радио-

станици која је радила у мрежи радиоаматера око 20.00 часова чуо сам информацију да су уочили авион у рејону Фрушке Горе. Наредио сам превођење дивизиона у приправност број 1, а непосредно после тога добијам наређење од команде Ко ПВО за превођење јединица у приправност број 1. На основу организације рада на оперативном центру са 3. ракетним дивизионом командовао је мајор Јанко Алексић. Известио је да дивизион има циљ на осматрачком радару. Наредио сам да се изврши дејство по откривеном циљу. Мајор Алексић извештава да дивизион прати циљ и да је извршио лансирање, а затим и да је уништио циљ”.

Седамдесет осам дана у одбрани отаџбине

Стратегијска групација Ратно ваздухопловство и противваздушна одбрана, дала је максимално могући допринос извршењу општег циља и задатка који је Војска Југославије имала. У свих 78 дана рата 1999. године, РВ и ПВО је у извршавању задатака противваздушне одбране функционисало као систем са свим дефинисаним

функцијама противваздушне одбране. Према захтевима Команде Треће армије ваздухопловно је подржало борбу снага Приштинског корпуса на територији Косова и Метохије. У извршавању оба задатка РВ и ПВО је претрпело минималне губитке у људству и разложне губитке у средствима ратне технике.

Искуства 126. бригаде ВОЈИН

Слободно се може рећи да се наша тактика употребе јединица ВОЈИН може поделити на тактику до и после НАТО агресије. Искуства из борбених дејстава бригаде ВОЈИН резултат су не само наших добрих тактичких поступака већ и резултат накнадних знања да би нека дејства била успе-

шнија са другачијим тактичким поступцима. Искуства из борбених дејстава 126. бр ВОЈИН су велика, квалитативно нова, задиру у све области тактике ВОЈИН и практично захтевају осмишљавање нове тактике ВОЈИН као и нова правила за употребу тих јединица.

Посебну пажњу завређује рад пуковника у пензији Драгана Станковића, начелника Штаба 250. рбр ПВО током ратних дешавања 1999. године, ОБАРАЊЕ МИТА О НЕВИДЉИВОМ. У њему разматра услове и најзначајније садржаје припрема и извођења ПВО ширег рејона Београда који су пресудно утицали на успешно извршавање задатака 250. рбр ПВО током НАТО интервенције. Посебан осврт у раду придаје обарању авиона F-117A. С обзиром да је са командног места бригаде лично командовао током извршења овог борбеног задатка, ауторово виђење даје му сасвим нову димензију. Значај рада произилази из чињенице да су у њему изнесени подаци до сада мање познати стручној и широј јавности. На пример, подаци везани за улогу радиоаматера у овом догађају као и за присуство генерала Љубише Величковића, начелника Сектора РВ и ПВО ГШ ВС и ЦГ, на командном месту бригаде приликом извршења овог борбеног задатка 250. рбр ПВО.

Главна сврха ваздухопловне медицине је превенција ваздухопловних удела и повреда и на то указује пуковник

доц. др сци. мед. Мирослав Павловић, начелник ВМИ. У свом раду РАЗВОЈ ВАЗДУХОПЛОВНЕ МЕДИЦИНЕ У ФУНКЦИЈИ БЕЗБЕДНОСТИ ЛЕТЕЊА објашњава значај и начин остваривања задатка

ваздухопловне медицине, а он је избор или селекција летачког кадра. Посебан осврт у раду аутор придаје развоју ваздухопловне медицине у нашој војсци која датира још од 1912. године, одно-

Перспективе опремања ВиПВО

Досадашњем процесу опремања родова и служби ВиПВО су кроз читав историјски период претходиле одговарајуће анализе, како би реализација овог процеса испунила постављени циљ, а то је подизање обима војне моћи на захтевани ниво. Овакав приступ опремању задржан је и данас, на прагу другог века постојања ВиПВО, када се кроз одговарајуће програмске документе траже решења за ревитализацију вида.

Усклађени методолошки прилаз је, кроз израду студија развоја родова авијације и АРЈ ПВД и службе ВОЈ, указао на парцијалне правце развоја вида и усмерио даље, планске активности опремања. Превазилажење дугогодишњег периода стагнације домаћих развојних програма, те пробле-

ма са истеком ресурса и века употребе ваздухопловне технике, укључујући и ракетну и радарску технику, вршиће се капиталним набавкама на страном тржишту. Предвиђена је, тежишно, набавка нових вишенаменских борбених авиона, средњих вишенаменских транспортних хеликоптера, ракетним системима за ПВД малог, средњег и великог домета, те тродимензионалних осматрачких радара и система аутоматизације.

Домаћа индустрија и истраживачки потенцијали задржаће значајно место у процесу опремања кроз модернизације постојећих сложених система, производњу компоненти и подсистема као и производњу дела ваздухопловне технике (школски авиони).

Ваздухопловна војна академија

Током свог постојања, од времена када је половина Југославије била још под окупацијом, Ваздухопловна војна академија је променила више назива, места базирања и изводила летачку обуку на око 34 типа летелица. Имала је у свом саставу готово све типове ваздухоплова који су били у наоружању јединица РВ и ПВО.

ВВА је успешно пратила развој ваздухопловства, те је непрекидно усавршавала процес летачке обуке, да би од

првих школских летова на пољани и живота у бараци стасала у високошколску установу са развијеном инфраструктуром, богато опремљеним кабинетима и високо стручним наставничким кадром.

Развијена у шест центара, распоређена у пет градова широм Југославије, ВВА је кроз четворогодишње школовање, својим теоријским и летачким програмима, обезбеђивала јединице РВ и ПВО квалитетно обученим пилотима.

Улога ракетних система у одбрани малих држава

Доктринарна опредељења моћних и модерно наоружаних војски предвиђају да ваздухопловство, масовном употребом авијације и ваздухопловних убојних средстава, остварује кључне борбене задатке у потенцијалним оружаним сукобима и на тај начин непосредно утиче на њихов коначан исход. Савремени облици демонстрација силе и моћи углавном почињу и завршавају се ангажовањем софистицираних ваздухопловних снага уз ограничену употребу других видова оружаних снага. Развој авиона "stealth" технологије, ракетних пројектила мале одразне површине, велике прецизности и значајно повећане разорне моћи, све већа употреба беспилотних летелица и крстарећих ракета, смањују осетљивост на властите губитке и повећавају ефикасност дејства по изабраном циљу.

Услови вођења оружаних сукоба, у коме примарни циљ ваздухопловних деј-

става (ВД) постају објекти од посебног значаја за другу страну у сукобу, утичу на развијање снага за противваздухопловна дејства (ПВД), чиме ова дејства и противдејства попримају нови квалитет заснован на експоненцијалном прогресивном развоју у области војних технологија.

Искуства из претходних оружаних сукоба указују на потребу постојања РЈ за ПВД, која ће моћи да се одупру ваздухопловној војној моћи потенцијалног непријатеља. Тиме противваздухопловна дејства, а са њима и снаге које их изводе, добијају нову димензију у последњих двадесет година. Наиме, савремена ВД су битно изменила физиономију рата, због чега снаге које воде ПВД, а нарочито РЈ за ПВД, имају изузетан значај за одбрану слабије развијених и политички мање утицајних држава.

Друго столеће српског ваздухопловства

На почетку 21. века српско ваздухопловство има капацитете, људски потенцијал, искуство и знање и спремно је да учини нове искораке. Колики ће они бити зависи од материјалних могућности и спремности да се у њега улаже.

Србија је једна од првих 15 земаља које су имале војно ваздухопловство и међу првих пет које су га употребљавале у рату. Некадашња Југославија имала је сопствене војне ваздухопловне и пилотске школе и академије у којима је школовано више од 10.000 летача.

У богатој ваздухопловној традицији, дугој читав један век, експериментално и оперативно развијено је више од 100 типова разних ваздухоплова, од којих је 30 било у оперативној употреби, а произведено је више од 4.700 разних ваздухоплова, као и велика количина различите опреме и наоружања.

Данас, Ваздухопловство и ПВО Војске Србије, на богатој традицији и чврстим коренима, захваљујући знању, упорности и одлучности својих припадника, спремно је да изврши свој задатак – чување и одбрану неба отаџбине Србије.

сно од самог настанка српског војног ваздухопловства.

У свом другом презентованом раду на скупу, ПОСТИГНУЋА У ОБРАЗОВАЊУ КАДРА АРЈ за ПВД, мајор мр Иван Петровић из Војне академије износи да употреба савремених софистицираних ваздухопловних и противваздухопловних средстава захтева високу стручност и оспособљеност кадра, при чему доста садржајно приказује актуелно стање процеса образовања кадра рода АРЈ за ПВД.

С друге стране, образовањем ваздухопловног кадра бави се пензионисани пуковник мр Златомир Грујић у раду РАЗВОЈ СИСТЕМА ШКОЛОВАЊА ВАЗДУХОПЛОВНОГ КАДРА у којем хронолошки обрађује развој српског и југословенског ваздухопловног школства у различитим историјским периодима све до данас, указујући на његов значај.

Такође, ову тематику обухвата и рад ВАЗДУХОПЛОВНА ВОЈНА АКАДЕМИЈА чији је аутор пензионисани генерал Звонко Јурјевић, командант РВиПВО у периоду од 1991. до 1992. године и дуго-

Развој оперативног концепта употребе ВиПВО

Ваздухопловне доктрине су званично потврђене и дати ставови и принципи ратовања, који прописују и воде ка правилној употреби ваздухопловне силе у војним дејствима и операцијама. То је заједнички оквир и референтна тачка која служи да уједначи и усмери у истом правцу организацију једног ратног ваздухопловства, обуку кадрова, његову опремљеност и циљеве који се желе постићи.

Присутне револуционарне промене у развоју ваздухопловног наоружања и опреме, као и евидентан напредак информационих технологија и микроелектронике учиниле су неопходним доктринарне промене готово свих војних, односно, ваздухопловних снага у свету. Нелинеарни оперативни концепт представља одраз потребе да се нађе оптимално организационо решење за употребу војних и ваздухопловних снага у условима новог стратешко-оперативног окружења. Овакав, нелинеарни, здружени оперативни концепт наглашава потребу стварања мањих али високо мобилних снага, која имају способност МЦР и вођења операција базираних на ефектима.

годишњи командант ВВА. У њему се потенцира важност квалитетног и савременог школовања пилота за оне земље које желе да имају јако ратно ваздухопловство. Значај рада произилази из чињенице да је аутор већи део свога радног века провео у ВВА пролазиви све дужности од наставника летења до начелника академије. С обзиром да поседује богато искуство у школовању пилота рад базира на његовом личном искуству и знању. ■

Значај ракетних система

На светску позорницу ракетни системи за ПВД на велика врата излазе 1. маја 1960. године, када совјетски ракеташа са С-75 *Двина* обарају амерички шпијунски авион *U-2*. До тада неоткривене и недоказане шпијунске мисије Америка наца преко територије СССР постају потврђена чињеница, а С-75 *Двина* ускоро постаје део наоружања већине чланица Варшавског уговора и великог броја неврстаних земаља.

Следећи пример неких других земаља, а претходним догађајима уверени у оправданост таквог посла, државно руководство тадашње ФНР Југославије одлучује се за куповину Ракетног система ПВО *Двина*, а 24. новембра 1962. године формиран је 250. ракетни пук ПВО са задатком одбране Београда.

Фоторејорџери:
Јово МАМУЛА, Горан СТАНКОВИЋ, Даримир БАНДА,
Димитрије ОСТОЈИЋ, Игор САЛИНГЕР и Александар РАДИЋ

Архива Фотоцентра „Одбране“

Извиђачи Друге и Треће бригаде на Ибру и Облачинском језеру

Вештине на води

Припадници извиђачке чете командног батаљона Треће бригаде Копнене војске извели су петодневну обуку у савлађивању водених препрека на Облачинском језеру, а извиђачке јединице Друге бригаде су такву обуку извеле на Ибру

Припаднике извиђачке чете командног батаљона Треће бригаде на Облачинском језеру обишао је командант Копнене војске генерал-мајор Милан Мојсиловић, док је реализацију вежбе на терену пратио командант Треће бригаде бригадни генерал Желимир Глишовић.

Том приликом генерал Глишовић је изјавио да је веома задовољан реализацијом целокупне обуке, а за

изузетно залагање наградио је капетана Лазара Калата, старијег водника Славенка Досковића, десетаре Горана Вукадиновића, Светлану Цветковић и Дарка Ранчића и разводника Марију Стевановић.

Извиђачке јединице Друге бригаде вежбу су извеле на реци Ибар – извиђачка чета командног батаљона у рејону села Матаруге, а извиђачки водови 21. пешадијског и 28. механизованог батаљона извели су обједињену обуку код Рашке.

Од командира водова поручника Срђана Свилара и потпоручника Љубисава Вићентијевића сазнајемо да су извиђачи увежбавали прелаз реке газом, уважавајући дубину, брзину и ширина реке и састав дна, и израду разних врста сплавова од бурди и гума и висићких мостова од канапа и дрвета. Током преласка водених препрека посебно се водило рачуна да оружје остане суво, како не би дошло до отказа приликом употребе.

Извиђачи Друге и Треће бригаде успешно су савладали и обуку у исхрани у природи, пливању, борењу и бацању ножа, док ће се обука у венању извести на Сувој планини код Ниша у септембру. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

Обука пешадијског вода Четврте бригаде у Бугарској

Способности за нова искушења

Пешадијски вод српске војске је најбоља и најдисциплинованија јединица међу припадницима оружаних снага из више од двадесет земаља са којима су радили на припремама за мировне мисије, став је америчке команде на крају мултинационалне вежбе у Бугарској

Досадашња искуства потврђују да интензивније присуство српских војних снага у мировним операцијама има велики војни, политички и економски значај, доприноси јачању угледа Србије у свету и, што је посебно важно, повећава укупне одбрамбене способности Србије.

Јединице које су учествовале у мировним мисијама или оне које се припремају да тамо оду, по правили су међу најбоље оспособљеним и опремљеним саставима у српском систему одбране и представљају еталон за достизање врхунских оперативних способности и светских стандарда, како за очување мира у свету, тако и за мисије одбране земље и помоћи становништву.

Треба знати да се у мировне мисије не креће тек тако, већ да статусу мировњака предстоји дуготрајан, напо-

ран, сложен и квалитетан процес обуке, који подразумева и честе заједничке садржаје оспособљавања са припадницима оружаних снага из других земаља и усвајање знања од оних који имају више искуства у раду у мултинационалним операцијама.

Управо су кроз такав вид обуке прошли припадници пешадијског вода Четврте бригаде Копнене војске, који су, од 2. до 20. јула боравили у Бугарској и обучавали се са бугарским војницима и америчким маринцима у извођењу противпобуњеничких операција у мултинационалном окружењу.

Борба у урбаним условима

Пешадијски вод Четврте бригаде формиран је почетком марта, ове године, с циљем обуке за учешће у мировној мисији Уједињених нација „UNIFIL“ у Либану. Од великог броја пријављених, најбољих пет официра, девет подофицира и 24 професионална војника изабрано је да чине вод од 36 људи и 12 старешина и војника у резерви.

Тромесечна обука започела је 12. марта, у бази „Југ“. Командант базе и

ПРИМЕЊИВА ЗНАЊА

Српски војници су, по речима командира пешадијског вода капетана Милоша Тодоровића, савладали све садржаје обуке, а најзанимљивија је била обука у борбама у насељеном месту, поготово што на полигону „Ново село“ постоје зидани објекти, посебно изграђеним за ту намену.

– Искуства из обуке у вођењу борбе у урбаној средини су драгоцене – каже заменик командира вода поручник Саша Максимовић – и мислим да је јако добро да их имплементирамо у процес обуке у Четвртој бригади.

41. пешадијског батаљона потпуковник Божидар Пејић истиче да су припадницима пешадијског вода створени максимално добри услови за живот и рад.

Обуку у организацији и извођењу конвоја, ескортној пратњи и пружању прве помоћи и упознавање са информацијама о Либану и одредбама међународног хуманитарног права реализовали су командири водова и инструктори за мултинационалне операције из

Четврте бригаде, док су помоћ пружили инструктори из 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде за тему патролирања и инструктори из Трећег батаљона војне полиције који су припаднике вода обучавали у управљању оклопним борбеним возилима.

Процес обуке на бази „Југ“ и полигону „Боровац“ завршен је 25. маја евалуацијом, коју је извео тим команде Копнене војске.

Припадници пешадијског вода Четврте бригаде су почетком јула отишли у Бугарску, где су на полигону „Ново село“, близу града Сливена, реализовали обуку у противпобуњеничким операцијама у мултинационалном окружењу. Обуку са српским и бугарским пешадијским водом изводили су амерички маринци из базе Констанца у Румунији, који већ имају велика искуства из мировних операција.

Атрактивна је била и обука у реализацији конвоја, пошто су на њој припадници вода оспособљени да управљају моторним возилима типа „Хаммер“. Десетар Оливер Марковић тврди да се ради о издржљивом и за савлађивање терена одличном возилу, којим је лако управљати пошто има аутоматски мењач, што значајно олакшава вожњу.

Током обуке у Бугарској организовано је више гађања из пиштоља „Берета“ 9 mm, пушкомитраљеза 12,7 mm, америчке пушке М-4 и бугарске аутоматске пушке АК-47. На ситуационом гађању из пиштоља, у коме су учествовале старешине српске, бугарске и америчке војске, прво место је освојио старији водник прве класе Бранислав Ристић, док је друго место са америчким поручником поделио старији водник Светозар Пешић.

Завршна вежба

Начелник штаба Четврте бригаде пуковник Слађан Стаменковић и представник команде Копнене вој-

ске капетан Жељко Орбовић присуствовали су завршној вежби српских и бугарских војника и америчких marinaца, 18. јула. Обученост припадника пешадијског вода из Војске Србије видела се на сваком детаљу вежбе, почев од кретање конвоја и преласка у патролу, па до борбе у насељеном месту, решавања ситуације са импровизованим минама и извлачења и збрињавања повређеног лица. Још лепше је било чути одговорног официра за извођење обуке мајора Ден О’Лирија, који је пуковнику Стаменковићу пренео званичан став америчке команде да је пешадијски вод српске војске најбоља и најдисциплинованија јединица

МУЛТИНАЦИОНАЛНО

Рад у мултинационалном окружењу је веома важан за припаднике Војске Србије, што потврђује и старији водник Светозар Пешић, који је у Бугарској имао прилику да оствари контакт са извиђачима из америчке војске и размени искуства у обуци извиђачких јединица.

– Сложили смо се да је обука извиђача у многим сегментима слична у две војске, само што марински извиђачи тежиште дају у обуци на води – каже водник Пешић.

Професионални војник у чину млађег водника Даворин Пејчић добровољно се пријавио за учешће у мировној

ОКРУЖЕЊЕ

мисији како би стекао нова искуства и због жеље да се афирмише у војном позиву и постане подофицир, мада су на ту одлуку утицала и очекивања да би учешће у мисији могло да реши неке планове његове породице. На обуци у Бугарској, Даворин је имао одговорну улогу вође тима у конвоју и патроли.

Разводник Марио Спасић из Врања је, са 22 године, најмлађи члан пешадијског вода и одличног влада енглеским језиком. Његови најјачи утисци из Бугарске везани су за више него коректне односе са бугарским и америчким војницима.

са којом су радили, међу припадницима оружаних снага из више од двадесет земаља.

Амерички инструктори су, чак, изнели жаљење што нису били раније упознати са нивоом обучености и професионализма старешина и војника пешадијског вода, јер би онда планирали још напредније садржаје обучавања од којих би обе стране имале више користи.

– Јако је добро што смо радили и обучавали се у вишенационалном окружењу – истиче командир пешадијског вода капетан Милош Тодоровић – и што су се наше старешине и војници упознали са организацијом и начином рада и обуком у стра-

ним армијама. Лепо је било и извући закључак да су српски војници равни војницима из најбољих светских армија.

Услови живота и рада на вежби били су приближни борбеним, што подразумева смештај у шаторима, исхрану сувим дневним оброком и свакодневну обуку. Викендом и у ретким тренуцима слободног времена организоване су утакмице у фудбалу и америчком фудбалу.

Старешине и војници пешадијског вода Четврте бригаде вратили су се у Србију и наставили обуку на бази „Југ“.

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Траговима авијацијске традиције

Мотором кроз историју

У оквиру обележавања века ваздухопловне традиције у нашој земљи, група pilota и ваздухопловних ентузијаста провела је годишњи одмор следећи трагове славне српске авијацијске историје. Путовање су учинили атрактивнијим, како себи, тако и становницима места кроз које су пролазили, кренувши на моторима.

нослава Севић, вођени идејом да на јединствен начин обележе јубилеј војног ваздухопловства, организовали су путовање симболично названо „Ваздухопловни пут 1912–2012“. Посетом манастирима и црквама, од којих се својом духовном вредношћу истиче Хиландар, путовање је поприлило и поклонички карактер.

Под вођством мајора Шербеције шесточлана мото-група кренула је са батајничког аеродрома трагом српских авијатичара. Прво одредиште био је Пожаревац, одакле је полетео први српски наоружани авион „Олуј“. У месту Црљелац, недалеко од града, одали су пошту генералу Љубиши Величковићу, који је настрадао за време НАТО агресије у околини Панчева. Пут их је даље одвео у Ниш, град у којем је 24. децембра 1912. формирана Ваздухопловна команда Српске војске, где су посетили Теле-кулу и брдо Чегар.

Мотористи су се затим упутили преко Софије до Солуна и обишли српско војничко гробље на Зејтинлику, где су осим српских, сахрањени и француски, италијански, енглески и руски војници погинули у борбама и пробоју Солунског фронта у Првом светском рату.

– Међу нешто више од седам хиљада српских бораца покопаних на

ПОГЛЕД НА ФРАНЦУСКУ

Жеља нам је да следеће године укључимо још више људи и одемо у Француску или Русију, где су школовани наши први пилоти. Идеја нам је да ово постане пракса и да сваке године идемо у неку другу ескадрилу и да се дружимо са колегама – не скрива мајор Шербеција жељу да њихов подухват постане традиција.

А убице авиона, али и двоточкаша, мајори Бошко Шербеција, Симеун Кузмановић, Сениша Вуковић, капетан Бранко Савић, пилот у пензији Небојша Марковић и инжењер Ни-

ПРИЈАТЕЉИ

Шестодневно путовање љубитеља мотора финансијски су помогли Привредна комора Београда, Аеро-клуб „Г4“ из Новог Сада и удружење пилота „Курјаци са Ушћа“. Учесници су добили и мајице са ознакама својих спонзора, у којима су прешли више од 2.500 километара.

Није изостала ни подршка 204. авијацијске бригаде и команданта бригадног генерала Предрага Бандића.

Зејтинлику, налазе се и пилоти погинули за време Првог и Другог светског рата и ми смо пошли тамо како би пре свега њима одали пошту – прича мајор Шербечија.

Једнодневни боравак на Светој гори, у Хиландару, оставио је на њих највећи утисак. Манастиру су даровали осликане посуде са земљом из Београда, Новог Сада, Краљева и Ниша – градова у којима се налазе аеродроми. Такође, у осликаним посудама донели су воде из Дунава, Саве, Мораве и Ибра.

На путу до Охрида, који је био следеће одредиште, свратили су у Микру, где је боравила Команда српске авијатике 1918. године. Посетили

су и грчки град Скидру (словенски назив Вертекоп), где је 17. јануара 1918. формирана Прва српска ескадрила, а чију традицију настављају пилоти 252. школско-тренажне авијацијске ескадриле, у чијем су саставу тројица мајора који су се упутили стазама наших великана.

– Она није историјски прва ескадрила, већ јој је то био назив. Имали смо ескадриле и пре тога. Тада смо били део савезничких снага на Солунском фронту. Авиони Прве српске ескадриле били су француски, али су пилоти били Срби – објашњава вођа

групе и додаје да је 1918. донета одлука да се формирају Прва и Друга српска ескадрила, које ће бити под командом српске војске.

Зато је следеће одредиште љубитеља авиона и мотора била Итеа (словенски назив Врбени) – место формирања Друге српске ескадриле маја 1918. године.

Након преласка македонске границе, мотористи су се упутили према Битољу и савезничком гробљу, где су сахрањени и српски војници који су животе дали у ослободилачким ратовима од 1912. до 1918. Пут их је даље водио према Кајмакчалану и спомен-костурници где су такође сахрањени страдали у Првом светском рату.

– Међутим, до Кајмакчалана нисмо стигли. Падала је јака киша и на највишем врху планине Нице дошло је до одрона. До костурнице постоји колски пут, али је био затрпан, па нисмо могли да прођемо – прича мајор Шербечија и додаје да се у нормалним временским условима моторима може доћи до врха, али не и колима.

После ноћења у Охриду, вожњом кроз Албанију и Црну Гору мото-група је прошла део пута којим је ишла српска војска крајем 1915. и почетком 1916. године. Ноћ су провели на Златибору, а затим стигли су у Београд, где су положили венцац на споменик пилотима браниоцима Београда априла 1941. на Земунском кеју. Путовање су завршили обиласком летелишта код Новог Сада, где је формирана Прва пилотска школа.

Комплетна организација путовања трајала је готово три месеца. Многе ваздухопловце привукла је идеја корачања кроз историју српске војске, али су финансијске могућности биле скромне, па је дружина која се упутила у пустиловину на крају бројала шест чланова.

Слажу се у једном – стајати на местима која су обележила модерну српску историју никога не оставља равнодушним. У душу свакога од нас уткан је понос што смо наследници тих храбрих људи. Познавање историје ствар је осећаја припадности, а не само културе. И то је управо оно што нас чини толико другачијим – кажу наши мотористи ваздухопловци. ■

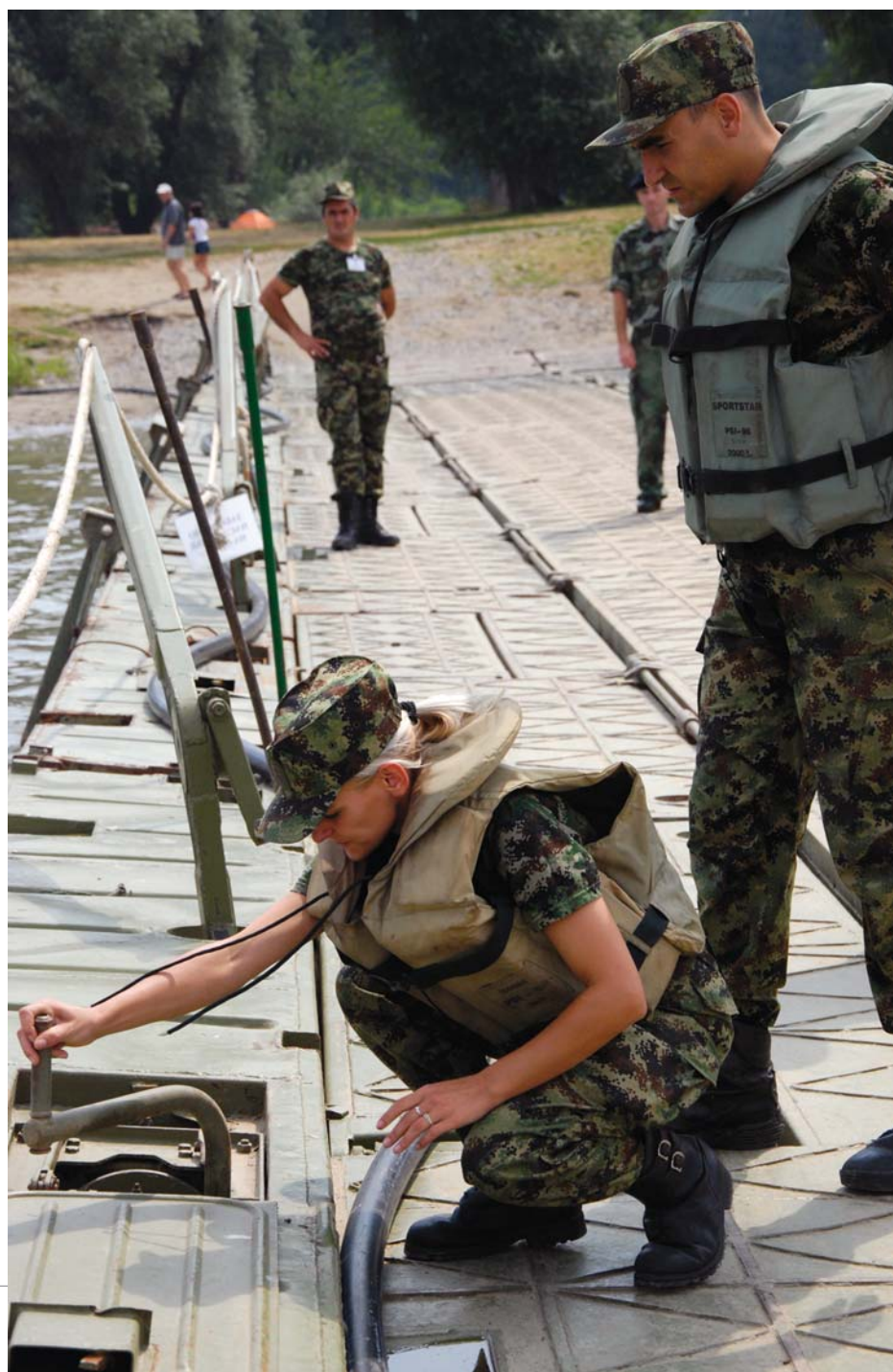
Мирјана БОРОВИНА

Мост на Лиду

У служби Београђана

И ове године припадници Првог понтонирског батаљона Речне флотиле из Шапца поставили су понтонски мост дужине 362 m од кеја код хотела „Југославија“ до омиљеног земунског купалишта. Даноноћно понтонирци одржавају мост и тако омогућавају посетиоцима свакодневно уживање у природи и Дунаву све до 1. септембра, када започиње његово расклапање и дводневно путовање за Шабац.

У вежбањем акцијом, више од 60 припадника Првог понтонирског батаљона Речне флотиле из Шапца пре месец дана премостило је Дунав пркосећи реци. Постављање понтонског моста, чија је носивост 20 тона, једна је од прилика за проверу способности јединице, али и вид помоћи Војске Србије грађанима. Међутим, задаци понтонираца на Лиду нису тиме завршени. Припадници батаљона свакодневно воде рачуна о одржавању моста све до његовог поновног растављања када ће запловити узводно ка Шапцу.

Чишћење

– Одржавање мостовног места преласка Лидо обухвата одржавање моста и логорске просторије. Када је реч о самом мосту, свакодневно се контролишу спојнице и њихово утврђивање, ограда моста, улазне и излазне рампе, провера затегнутости сидрених сајли и чишћење моста од наноса – објашњава дневну рутину на мосту командир мостовног места преласка поручник Душко Тешић.

Како је мост препрека, флаше, гране, а неретко и велика дебла која струја наноси, угрожавају мост те је њихово уклањање кључни задатак свих припадника батаљона распоредених на острву.

– У те сврхе користимо реморкере и чамце, али се део смећа чисти и ручно, чакљама. Реморкер, наглим покретом у напред, дејством пропелера гура смеће испод моста. То је

ОПРЕЗ ЗА ПЛИВАЧЕ

Неретко купачи на Лиду пливају ван ограђеног дела. Под дејством воденог тока често губе контролу и водена струја их повлачи ка мосту. Уколико би дошли под мост, шансе за спасавање биле би изузетно мале. На срећу, осматрачи брзо реагују, па за посаду није неуобичајено да се ангажује и на спасавању тих људи. Јер, наши понтонирци на острву су у служби грађана.

најлакши и најбржи начин за чишћење – прича поручник Тешић и додаје да цео мост држе сидра која се налазе узводно и сајле које су на обали. Једини начин за прилазак пловцима, који означавају место где је сидро, а за које се хватају гране, је чамцима.

За дебла и крупнији отпад који стигне до Лиде задужени су послужигиоци реморкера који крш одвлаче у главни ток Дунава, с друге стране острва, и пуштају га да отплови далеко од јахти и бродова усидрених у маринама.

Реморкери који се налазе са низводне стране служе да држе мост приликом склапања и расклапања. Када водостај Дунава опадне и порасте, понтонирци морају да скраћују или продужавају мост.

– Иако је свака радња на води ризична, скраћивање и продужавање моста једна је од опаснијих. Приликом „отварања“ моста почињу да делују веће силе и ту на сцену ступају реморкери, који додатно држе мост са низводне стране – појашњава поручник Тешић још једну од улога реморкера.

Радни дан посаде

– Радни дан на острву почиње у шест сати. После доручка и подизања државне заставе, посада излази на мост и почињу активности на одржавању моста. Проверавају се спојнице и спојеви, дотежу сидрене сајле, чисти се мост и, најважније, отклања смеће које се током ноћи накупи на сидреним сајлама и под мостом – описује поручник дневно ангажовање посаде. Након тога, понтонирци одмарају, а мост чува дежурна посада. Они су увек у приправности. На најмањи знак угрожености одмах реагују. Након поподневног одмора, комплетно људство опет излази на мост и понавља преподневне активности. Под дејством воденог тока неретко и сидро може да се помери и изгуби своју улогу. Тада понтонирци ваде сидро и враћају га на место.

Припадници Првог понтонирског батаљона „усидрени“ на Лиду одговорно раде посао, чувајући мост пре свега од саме реке. Захваљујући њима стотине посетилаца сваког дана ужива у чарима Дунава, а то Београђани и те како умеју да цене. ■

Мирјана БОРОВИНА
Снимео Горан СТАНКОВИЋ

Концепт „Паметна одбрана”

Мултинационални приступ развоју способности

У константно променљивом, комплексном и тешко предвидивом савременом геостратегијском окружењу, у условима глобалне финансијске кризе и изражене тенденције померања центара економске, а самим тим и укупне стратегијске моћи од Атлантика ка Пацифику, од Запада ка Истоку, при чему постојеће и латентне тензије, кризе и сукоби у свету привлаче пажњу НАТО савеза у смислу адекватног реаговања, јавила се потреба да се поново размотри оквир евроатлантског партнерства у области безбедности, ради његовог прилагођавања актуелним околностима

Посматрано у безбедносном смислу, оквир евроатлантског партнерства утемељен је на снажном ангажовању САД, као водеће силе у НАТО савезу, односима НАТО и Европске уније, чији је циљ промовисање и пројектовање ефикасне цивилно-војне безбедности изван евроатлантског простора, као и на односима ЕУ и САД у области безбедности.

Шефови држава и влада чланица НАТО, на самиту у Лисабону одржаном 19–20. новембра 2010. године, дефинишући правац деловања овог савеза у наредном десетогодишњем периоду, усвојили су стратегијски концепт за одбрану и безбедност чланица НАТО под називом „Активно ангажовање, модерна одбрана“. Циљ израде и доношења новог стратешког концепта, шестог по реду од оснивања Алијансе, којим је замењен стратешки концепт из 1999. године, био је да се обезбеди основа за заједничке циљеве, приоритете и ресурсе овог савеза, имајући у виду актуелни и будући међународни политички контекст, као и изазове, ризике и претње безбедности са којима ће бити суочена.

Ефикасно трошење средстава

Са аспекта мултинационалног приступа развоју способности, посебно је важно што је у документу, између осталог, наглашен значај кооперативне безбедности, која је наведена као један од кључних задатака Алијансе у наредном периоду. У том контексту, а сходно садржају новог Стратегијског концепта НАТО, државе чланице требало би у већој мери да сарађују у погледу развоја одбрамбених способности, да сведу на минимум дуплирање и максимално ефикасно троше средстава издвојена за одбрану.

Такође, нови Стратегијски концепт даје усмерења за трансформацију НАТО у различитим областима, укључујући и промовисање сарадње у области одбрамбене индустрије (боља координација НАТО – ЕУ у области одбрамбених набавки). У том погледу НАТО, као организација држава чланица, није у позицији да утиче на регулативу за контролу међународне трговине и извоза држава чланица, међутим, Савез снажно промовише потребу за интероперабилношћу система одбране и опреме која треба да буде на

УКЉУЧИВАЊЕ СРБИЈЕ У ПРОЈЕКТЕ

Реализација мултинационалног приступа развоју способности и иницијативе „паметна одбрана“ не представља данас само једну од опција, већ је то неопходност у условима финансијске кризе и потребе одржавања и развоја способности у оквиру НАТО. Имајући у виду да је најављено да ће бити обезбеђена и транспарентност и према партнерима, са аспекта Србије било би вишеструко корисно да буде укључена у одређене пројекте у оквиру наведене иницијативе.

Пре свега, потребно је пратити даље кораке који ће бити предузети у НАТО у вези са тим и благовремено сагледати могућности за ангажовање Србије у неким од пројеката. Штавише, уколико позив за ангажовање не буде достављен од држава које воде пројекте, остаје могућност да се упутити писмо о намерама и том приликом представе капацитети Србије за учешће у реализацији пројеката. Такав проактивни приступ свакако би допринео угледу и система одбране и наше земље у целини и представљао шансу за ангажовање наших научноистраживачких и техничких капацитета, а пре свега одбрамбене индустрије.

располагању за операције, у складу са потребама.

Имајући у виду мултинационални приступ развоју способности, генерални секретар НАТО Андерс Фог Расмусен, у говору на годишњој Минхенској конференцији о безбедносној политици 4. фебруара 2011. године, представио је нови приступ у погледу трошења средстава из буџета за одбрану у временима економске кризе – концепт „паметна одбрана“ (Smart Defence) – што је само нови назив за стари концепт који НАТО користи још од 50-их година прошлог века, али који до сада није био довољно делотворан.

Расмусен је истакао да нови концепт омогућава остваривање већег степена безбедности уз мањи утршак финансијских ресурса, уколико се уложе заједнички напори и примени флексибилан приступ и на тај начин избегне да финансијска криза постане криза безбедности.

У склопу те иницијативе он се залаже за то да државе удружују и деле способности, поставе праве приоритете и боље координирају своје активности. Реч је о приступу који Алијанси треба да омогући да, у условима финансијске кризе, обезбеди потребне способности и оствари ниво амбиција утврђен новим Стратегијским концептом.

За разумевање контекста у којем је настао концепт „паметна одбрана“ најбоље може да послужи чланак генералног секретара НАТО, који је објављен у часопису *Foreign Affairs*, у којем се анализира значај задржавања нивоа постојећих и изградње планираних одбрамбених способности за европске чланице НАТО, али и упозорава на тренд све мањег улагања у одбрану. Закључак који се изводи јесте да постаје јасно да европске чланице НАТО своју садашњу и будућу улогу у регионалној и глобалној безбедносној архитектури, као и испуњење циљева дефинисаних у Стратегијском концепту НАТО, могу успешно реализовати једино уколико промене приступ у области инвестирања у одбрамбене способности.

При томе, важно је подсетити да су и САД исказале незадовољство чињеницом да подносе највећи део терета колективне одбране. Амерички став можда најбоље показује говор министра обране САД Роберта Гејтса, који је у јуну прошле године у Бриселу, пред крај свог мандата, оштро критиковао чланице НАТО због „недовољног издавања за одбрану и недостатка политичке воље“.

Удруживање и дељење

Европска унија развила је сличну иницијативу, познату као „удруживање и дељење” (Pooling and Sharing), која датира из 2003. године. Активна и ефикасна ЕУ која доприноси глобалној безбедности евроатлантског простора све више се доживљава као јединствен и суштински партнер Савеза. Две организације имају велики број заједничких чланица и због тога се у НАТО све више препознаје важност јачања способности европске одбране. Алијанса је поздравила ступање на снагу Лисабонског уговора, који је обезбедио оквир за јачање одбрамбених капацитета ЕУ, као одговора на заједничке безбедносне изазове. Овим напорима значајно доприносе и чланице ЕУ које нису део Савеза.

У НАТО постоји уверење да Савез и ЕУ могу и треба да се допуњавају како би узајамно ојачали своје улоге у подршци међународном миру и безбедности. Сходно томе, и у НАТО и у ЕУ су одлучни да допринесу креирању повољнијих околности кроз које ће Алијанса у потпуности ојачати стратешке односе са ЕУ, у духу пуне међусобне отворености, транспарентности и комплементарности, али и уважавања аутономије и институционалног интегритета обе организације. Основна дилема са којом се Европа тренутно суочава своди се на следеће: има више обавеза, а мање средстава за њихову реализацију. Такође, алокација постојећих финансијских ресурса је неадекватна.

Савез ће такође настојати да ојача практичну сарадњу са ЕУ у кризним операцијама, путем координираног планирања, узајамне подршке на терену и проширењем политичких консултација, како би избегло дуплирање капацитета. Међутим, поред тога што је иницијатива ЕУ „удруживање и дељење” комплементарна са НАТО концептом „паметна одбрана” и постоји већ готово десет година, актуелна финансијска криза условила је интензивирање њене имплементације и све веће фокусирање на практичну примену ових концепата. Питање које се данас поставља у погледу одржавања постојећих и развоја недостајућих способности није „шта” треба предузети, већ „како”. То је истовремено и изазов и шанса за планирање одбране данас и у будућем периоду, мада је, у том контексту, „паметна одбрана” и иницијатива ЕУ „удруживање и дељење” постојала још пре 60 година, а данас се решење налази у даљој политичкој и војној интеграцији. Одређени компромиси треба да се постигну и када је реч о набавкама, јер у тој области нема довољне координације међу државама.

Питање поверења

Данас су скандинавске и балтичке државе најбољи примери њене успешне примене и, у том смислу, евидентна је потреба да се да се у актуелним околностима поделе најбоља искуства из досадашње праксе.

Уколико се има у виду савремени финансијски контекст, с обзиром на то да је извесно да ће и у наредним годинама средства за потребе одбране бити веома ограничена, државе ће бити принуђене или да сниже ниво амбиција – и на тај начин буду изложене већем ризику, или да поделе трошкове са неким коме верују. Стога концепт „паметне одбране“ у својој основи има питање поверења и то је основни разлог зашто се све више, у вези са имплементацијом наведених иницијатива, истиче потреба промене свести (mindset).

Из тог разлога концепт је још у почетној фази реализације, а за његов даљи развој у овом тренутку најзначајније је постојање политичке воље и координација између НАТО и ЕУ. Мултинационалне иницијативе, по својој суштини, не имплицирају снижавање нивоа амбиција, што би било најгоре решење, с обзиром на то да постоје две варијабле: амбиције и могућности, и за обе је кључна сарадња и координација. За сада, иако постоје планови, „паметна одбрана“ и „удруживање и дељење“ још нису укључени у актуелне планове развоја појединих држава, а то још није случај ни у НАТО здруженом планирању.

Ипак, везано за став да је у временима ограничених ресурса за одбрану потребно снижити ниво политичких амбиција, треба рећи и да финансијска криза има и своје, условно речено, добре стране, јер ће, да би се очувао постојећи ниво амбиција, наметнути као неопходну претпоставку већу интеграцију и интензивирање сарадње у области безбедности и одбране. У погледу нивоа амбиција, свакако је неопходан конструктиван политички дијалог о презимању ризика, при чему би регионални приступ могао да одигра посебно значајну улогу.

Када је реч о промовисању мултинационалног приступа развоју способности, евидентна је, међутим, чињеница да је генерално изузетно велика фокусираност на ресурсе, а да претходно није учињено довољно на координацији стратегија, те би се решење у погледу заједничког реаговања можда иницијално могло наћи у изради Гранд стратегије са ЕУ. У сваком случају, може се очекивати суочавање са успостављањем нове политичко-војне-економске трансатлантске заједнице.

Планирање одбране

Иницијативу „паметна одбрана“ предводи Савезничка команда за трансформацију (АСТ) из Норфолка, САД. Три кључна елемента концепта „паметна одбрана“ су:

- приоритизација – трошење средстава сходно приоритетима, односно најкритичнијим потребама, а такође и сагласно колективном планирању;
- специјализација – неће све државе имати све способности, што је веома осетљиво питање због суверенитета, а специјализација мора да буде усклађена у оквиру процеса планирања у НАТО;

- мултинационална сарадња – на свим нивоима, а пре свега на регионалном нивоу. Верује се да ће овај концепт добро функционисати у мањим регионалним групама држава, а потврда таквог става је и чињеница да већ постоје позитивна искуства код следећих регионалних група: Велика Британија – Француска, NORDEFECO, Балтичка група, Јадранска повеља, Weimer група, Вишеградска група. Такође, за реализацију ове иницијативе посебно је значајна сарадња између НАТО и ЕУ.

Што се тиче захтева у погледу планирања сходно концепту „паметна одбрана“, они се могу свести на: поверење; државе би требало да буду приближне величине и степена развоја; требало би да имају сличну стратегијску културу; индустријске политике треба да буду хармонизоване; државе би требало да транспарентно изражавају своју мотивисаност; низак ниво корупције.

У НАТО влада уверење да уколико Европа и европске државе чланице НАТО намеравају да буду озбиљни безбедносни актери, упоредо са даљим падом буџета за одбрану, национална безбедност и планирање одбране морају да укључе мултилатералну координацију, заједничке фондове и кооперативни развој војних способности, као и да такав приступ нема алтернативу.

На НАТО самиту у Чикагу у мају 2012. године, након претходних опсежних консултација, донета је коначна одлука и усвојена листа пројеката у оквиру наведене иницијативе. Пројекте су предлагале поједине државе чланице НАТО и оне ће бити њихови носиоци, а државе партнери ће, на њихову иницијативу, бити укључивани по принципу од случаја до случаја. У фази консултација приоритетни циљ је био да се утврди које групе држава поседују исте способности.

Посебно се наглашава важност постојања континуиране политичке воље (током наредних 20 година) држава

за реализaciju inicijative „ pametna odbrana”, kao i spremnosti da se radi zajedno sa drugima, jer bez toga neће biti postignut nikakav uspeh. U tom kontekstu, kao negativni primeri iz prošlosti u примени мултинационалног приступа развоју способности могу се навести заједнички пројекти развоја вишенаменских авиона Eurofighter и Tornado, који су дуго трајали и били скупи, и тако нешто не би смело да се понови.

Поставља се питање шта ако неке државе имају способности, а не желе да учествују, односно која је цена несарадње и довођења у ризик будућих операција, с обзиром на то да је став НАТО да „ pametna odbrana” нема алтернативу јер се не ради о уштеди средстава, већ о одржавању способности и развоју недостајућих.

Када је реч о специјализацији, евидентно је да ће се јавити потреба да државе редефинишу своје планове и у том погледу опет се поставља питање политичке воље и поверења. Ова тема данас је релевантна за све државе, чланице НАТО и партнере, с обзиром на то да је мултилатерална сарадња веома корисна да би се премостио постојећи јаз између расположивих средстава за одбрану и потребе за способностима. При томе, није толико важно колико државе троше, већ како троше, односно од пресудног значаја је успостављање равнотеже између разли-

читих категорија трошкова – персоналних, оперативних и инвестиционих. Оптималан однос између тих категорија био би: 40:30:30, при чему је мање од 20 одсто за инвестиције – мало, а више од 50 процената за персоналне трошкове – много. Посебна пажња мора бити посвећена утврђивању приоритета.

Многе државе чланице НАТО истичу да су биле укључене у сличне активности и пре иницирања „ pametne odbrane”, као и да снажно подржавају мултинационални приступ развоју способности. Оно на чему оне посебно инсистирају јесте неопходност узајамног поверења, које је основа заједничког наступа, као и избегавање дуплирања способности у НАТО и ЕУ, који треба да уједине капацитете а не да се надмећу. У коначном, много је важније имати расположиве способности, а мање је битно под окриљем које организације, као и да је боље користити их заједно са партнерима него их имати само за себе.

Ипак, право сваке државе је да самостално одлучује о својим безбедносним аранжманима и да их, сходно својим интересима, историјским искуствима и перцепцијама мења, али при томе сноси и одговарајући ризик. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Авганистанске енигме

Са полицијског контролног пункта код села Шеван у провинцији Фарах у Авганистану, 22. јула, на страну талибана пребегло је 14 владиних полицијских службеника предвођених командиром пункта. Пребег полицајаца брзо ће постати још један маргинални детаљ конфликта у Авганистану, али показује најслабију тачку плана НАТО за излазак из конфликта и транзицију задатака безбедности на локалне оружане снаге – Авганистанску националну армију (АНА) и полицију.

Полицијски службеници су са контролног пункта понели и лично наоружање, аутоматски бацаче граната и пушкомитраџезе. Агенције су проследиле рутински извештај авганистанске владе према којем постоји сумња да је командир пункта одавно радио за талибана и прослеђивао корисне информације.

Полазна основа за процене будућности Авганистана је уверавање да ће ISAF моћи да спроведе квалитетну обуку локалних је-

диница, које ће наставити да се боре против талибана, организованог криминала, разних локалних газда које поседују приватне одреде и да све то ураде у складу са савременим стандардима поштовања ратног и хуманитарног права.

На папиру читав план одлично изгледа. Још новембра 2010. на самиту НАТО у Лисабону одлучено је да се постепено спроведе транзиција одговорности за безбедносне послове. Уследила је декларација НАТО и авганистанске владе о одрживом партнерству и кренуло се препуштањем надлежности од мирних зона ка оним турбулентним. До сада, простор са три четвртине становништва Авганистана већ је препуштен АНА и полицији, а транзиција се завршава средином 2013. године.

НАТО ће остати присутан кроз менторске тимове и саветодавце до децембра 2014. када се планира завршетак мисије ISAF. Одлука да се то учини потврђена је маја ове године на самиту Алијансе у Чикагу, а за време после 2014. стратешким планом је предвиђено да се уместо ISAF покрене мала мисија подршке безбедносним снагама.

До истека мандата ISAF савезници се труде да привидно остану верни принципу "заједно унутра, заједно ван", односно солидарности без које се не може замислити савезништво. Неким владама то неће бити пријатно, јер се већ суочавају са снажним захтевима јавног мњења да се убрза процес повлачења. Посебно неугодно питање отвара се око јавне подршке за људство које ће остати у Авганистану после 2014. године, јер знатан број држава покушава да „данак у крви“ замени „данком у новцу“.

У нашем региону Црна Гора и Хрватска већ су обећале да ће пружати новчану помоћ авганистанским владиним снагама, али питање присуства људског ресурса биће предмет преиспитивања и промена у дневној полицији.

Чланице НАТО желе да оду из Авганистана и за будућност дају бирократске платформе које ће се тешко одржати у стварности. Званична и политички коректна процена безбедносних прилика на тере-

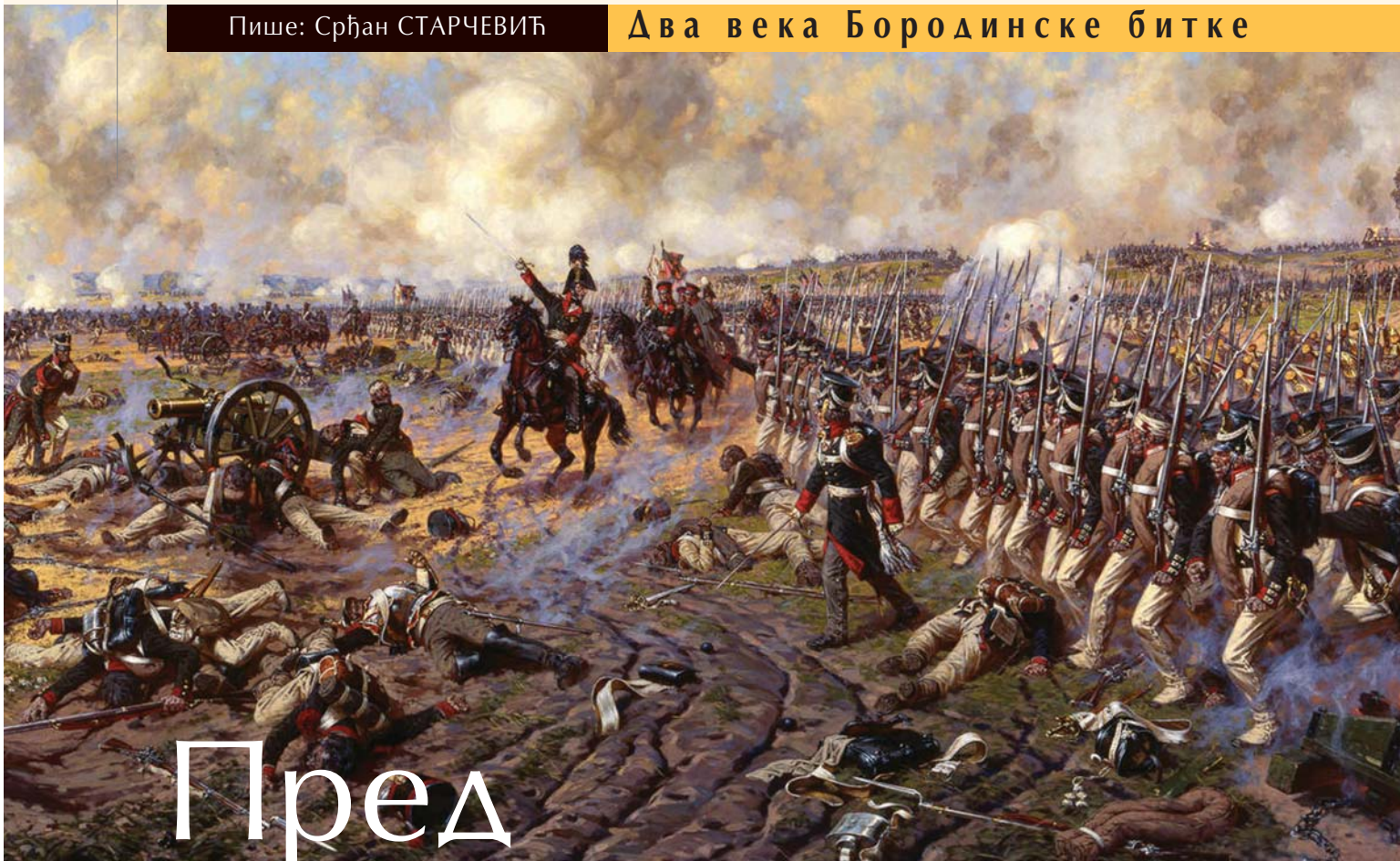
ну каже да се ове године наставио тренд смањења броја инцидената, да су предузете активности чишћења терена од побуњеника, уз све веће учешће АНА и полиције против побуњеника који избегавају директне оружане сукобе и преоријентишу се на препаде на комуникацијама и подметање бомби у близини база.

Савезници процењују да то представља доказ снижене борбене моћи побуњеника. Бег полицајаца из Шевана можда није важан, али ако једна организована јединица, макар одељење или вод, може да пређе на страну противника, то не може да се занемари као индикатор недостатка снагама у авганистанским владиним снагама. ■

Пребежи су мале јукошине које ће, можда, после 2014. нагло да изазову „огроне“ већих јединица, као што се то већ дешавало у недавној историји Авганистана. Песимисти по овом питању цене да стварљиве процене моћивисане пре свега моћивом „заједно ван“ нису одрживе у реалности, јер сасвим разумно звучи став да талибани сада нису превише активни јер чекају на истинску шансу за борбу за власт која долази када НАТО оде.

Пише: Срђан СТАРЧЕВИЋ

Два века Бородинске битке

Пред

одлучујућим
сукобом

Иако није ценио руске генерале, Наполеон је веома поштовао руског војника, сматрајући га најиздржљивијим ратником у Европи. Пред Бородинску битку говорио је да ће руске одбрамбене положаје Французи морати да разбијају топовима.

У пролеће 1812. године француски цар Наполеон I довео је на обалу Немења, реке која је одвајала његово царство од руског, највећу војску до тада окупљену у Европи. Три дана непрекидно 445.000 војника прелазило је ту реку преко три понтонска моста код Ковна, а у току рата придружило им се још око 150.000. Велика армија брзо је напредовала кроз руска просторства, не наилазећи на озбиљан отпор Руса, који су се непрекидно повлачили. После више од два месеца одступања руска војска зауставила се на пољу код села Бородина, спремна да прихвати одлучујућу битку, за којом је француски цар чезнуо од почетка рата.

Наполеон Бонапарта обично је пред битку осећао ону врсту спокоја својствену генијалним војсковођама. Смели ратни планови с лакоћом су извирали из његове необуздане маште. После подробних прорачуна, одабрао би један од њих, свестан да се планови у току рата из основа мењају, „у складу са околностима, генијалношћу генерала, особинама војске и карактеристикама земље“ и да је он у таквим импровизацијама ненадмашан. Затим би се на његове сарад-

нике слике бујице наређења, изговорених у надахнућу. Ретко је писао сам, али му је изванредна концентрација омогућавала да диктира четири документа паралелно. Потом би мирно легао да спава, док се његова наређења не изврше.

Занат, царски и варварски

Пред Бородином 1812. било је другачије. Тресла га је грозница праћена сувим кашљем. Лекар који га је прегледао забележио је да су му чланци и стопала отечени, пулс поремећен, дисање отежано, а мокраћа пуна песка. Маршали су приметили да у току извиђања заостаје и спушта чело на точкове топова не би ли се расхладио. Први пут у животу, у писму својој жени Марији Луизи, Наполеон је два пута написао да је уморан. Вече пред битку готово да није ни спавао: легао је у један сат после поноћи, а пробудио се у три. Помишао да су се Руси, под заштитом ноћи, повукли у дубину своје огромне земље, као што су до тада чинили, није му давала мира. Звао је ађутанте, распитивао се да ли још горе ватре на непријатељским положајима, сумњао у извештаје, плашила га је оскудица у којој су се нашли његови војници, жалио се на непостојаност ратне среће... Један официр видео га је снуженог, с главом ослоњеном на руке, како јадикује: „Шта је рат? Варварски занат, чија је суштина у томе да човек буде јачи од другог на некој тачки...“

Верног генерала Рапа, који га је пратио у свим ратовима и који му је правио друштво и у тој бесаној ноћи пред Бородинску битку, питао је да ли верује у победу. „Свакако, величанство, али у крраву!“, одговорио му је. „Знам то! Али ја имам 80.000 људи, са 60.000 ући ћу у Москву; тамо ће нас

Наполеон Бонапарт

стићи заостали војници и пешадијски батаљони, па ћемо бити јачи него пре битке!“, одушевљавао се Наполеон. Рап прећута да цар има више од 130 хиљада војника, а не само тих 80 хиљада које је споменуо, мислећи да је реч о случајној грешци. Но није се радило о томе јер велики француски војсковођа себи није дозвољавао произвољности. Наполеон је већ тада знао да на бојном пољу неће успети своју Гарду, бројну и елитну јединицу Велике армије, коју је одлучио да сачува као „златну резерву“.

Наполеон је, дакле, са својих 133.000 војника и 587 топова пред Бородино стигао 5. септембра и после жестоког боја заузео шевардински редут, чиме је угрозио руско лево крило. Следећи дан провео је у извиђању и осмишљавању плана предстојеће одлучне битке. На његовом левом крилу била је француско-италијанска армија Ежена Боарнеа, Наполеоновог пасторка и вицекраља Италије. На десном крилу налазио се пољски корпус кнеза Јосифа Поњатовског, са коњицом под командом маршала Жоакима Мираа, краља Напуља. У центру су били француски корпуси маршала Мишела Неја и Луја Давуа и немачки корпус генерала Андоша Жиноа. Ту, пред Бородином, Наполеон је имао и Гарду од 40.000 људи, коју је, с нешто коњице и артиљерије, чувао у резерви.

Одважни Даву предложио је Наполеону велики маневар: да са својим корпусом и Пољацима заобиђе Багратиона, пресече му одступницу и дословно уништи његову војску. „Ах, Ви сте увек за обухват непријатеља. Тај маневар је превише опасан“, одбио је Наполеон. Вероватно је на одлуку сужеверног малог великог Корзиканца утицала вест о поразу француске војске код Саламанке у далекој Шпанији, која је управо стигла до њега. Уместо широког обухвата, Наполеон је наредио да Ежен заузме Бородино, а Даву, Неј и Мира пробију руско лево крило, па да се, потом, цела француска армија окрене ка великом редуту и уништи руску војску.

Расположење француског цара поправио је један пакет који је тек пристигао из Париза. У њему се налазио и портрет његовог сина, једногодишњег римског краља Наполеона II. Наполеон је наредио да се тај портрет постави на видно место испред царског шатора, како би радост поделио са војницима Старе царске гарде, које је од миља називао „старим гунђалима“.

Људи – тврђаве

Руском војском командовао је фелдмаршал Михаил Иларионович Кутузов, који се прославио у ратовима против Турака. Имао је 67 година, огромно ратно искуство и добар политички слух. Дипломатском вештином владао је колико и ратном. Говорило се да је мудар и лукав, а о његовој храбрости сведочио је лице без једног ока, изгубљеног у једној од битака. У време рата 1812. био је толико дебео да није могао сам да узјаше коња, него су га углавном возили у кочијама.

Кутузов је располагао са око 120.000 војника и 640 топова. Заузео је положај на реци Калочи, притоци реке Москве, на којој, око 100 километара источно, лежи истоимени град, стара престоница Русије. Његова војска ослонила се на неколико села. Гледано од севера ка југу, били су то Горки, Бородино, Семјоновско и Утица. Преко благо заталасаног поља испресецаног јаругама пружала су се два пута, спајајући Смоленск и Москву.

ВЕЛИКА АРТИЉЕРИЈСКА БИТКА

За Бородинску битку Наполеон је ангажовао више од 133.000 војника и 587 топова, с којима је стигао пред Бородино 5. септембра 1812. године. После жестоког боја за положаје, француска војска заузела је шевардински редут, чиме је угрозила руско лево крило. С друге стране, Кутузов је располагао са око 120.000 војника и 640 топова. Руска војска била је распоређена на реци Калочи, ослоњена на села Горки, Бородино, Семјоновско и Утица.

Фелдмаршал Михаил Иларионович Кутузов

Руски војници утврђивали су положај. Две реке штитиле су њихово десно крило, великим редутом ојачан је центар, а на левом крилу ископани су стреласти ровови и редут код Шевардина. Обједињеним десним крилом и центром командовао је генерал Барклај де Толи, пореклом из Шкотске, заслужан за стратегију повлачења, која није била унапред планирана, како се дуго мислило. Лево крило било је под командом грузијског кнеза Пјотра Багратиона, јединог руског генерала и војсковође чији је таленат Бонапарта уважавао.

Наполеон није ценио руске генерале, али је изузетно поштовао њихове војнике. Руски пешадинци били су, доси-та, најживаји ратници у Европи тог доба. Навикли на ратове с Турцима, који су убијали заробљенике, никада се нису предавали – радије су гинули! „Они су тврђаве које се морају разбити топовима”, тврдио је Наполеон. Додуше, руски топови били су бројнији, испаливали су тежу ђулад и имали

већи домет од француских. Али Наполеон је био артиљерац, највеће победе извојевао је топовима и сада се, као и много пута раније, уздао у њих. Његови артиљерци били су одлично увежбани, гађали су брзо и прецизно. „Ово ће бити артиљеријска битка”, помислио је Наполеон.

Око пола шест ујутро 7. септембра Наполеон је дошао у шевардински редут. Сунце се помолило, али су га убрзо заклонили облаци. Непријатан ветар дизао је облаке прашине и носио их ка руским положајима. Испред Наполеона су се налазиле главне артиљеријске батерије и он им је дао знак за паљбу. Тако је почела Бородинска битка, највећа копнена битка до тада.

У рововима

Еженова војска убрзо је овладала Бородином, па је, понета успехом, навалила и на руске положаје на оближњим узвишењима. Међутим, Италијани и Французи упали су тада у унакрсну ватру и били принуђени на повлачење у Бородино, које је већ горело. Одатле су артиљеријом тукли велики редут, али нису могли да га освоје.

Истовремено, Даву је напао утврђени положај на руском левом крилу, који је у историји ратовања упамћен под називима Три стреле, Багратионове стреласти ровови и Семјоновска флеша. Паљбом из свог расположивог оружја Руси су одбили јуриш француске пешадије. Тада се у битку укључио маршал Неј са три свеже дивизије. Седам пута француски маршали предводили су јурише, свих седам пута без успеха. У току једног од тих напада, задивљен храброшћу француских гренадира који су, кошени руским куршумима, јуришали с пушкама на готовс, не пуцајући да не би губили време, Багратион је изашао из заклона и пошао у сусрет тим јунацима, вичући: „Браво! Браво!”

После неколико сати жестоке борбе Наполеон је у борбу увео коњицу и освојио Семјоновско. Неко му је тада предложио да пошаље Гарду да доврши посао, али је он то, после дугог оклевања, одбио. „Још није куцнуо прави час”, рекао је.

Багратион је покушао контранападом да поврати Семјоновско, али су француски маршали издржали његов удар. У том тренутку 400 француских и 300 руских топова сејали су смрт око Семјоновског. Уз крајњи напор, Даву и Неј организовали су осми јуриш на Багратионове ровове. Настао је покољ, обавијен црним димом барута. Кнез Багратион је смртно рањен. „Зачас се пронела вест о његовој смрти и војску је било немогуће задржати од забуне... Све је обузео један заједнички осећај – очајање”, приметио је генерал Јермолов, учесник битке.

После шест сати тешке борбе стреласти ровови пали су у руке Француза. Било је подне. У то време Наполеон је, уместо котлета који је за њега припремљен, појео комад хлеба и попио чашу шамбертена, црвеног француског вина. Потом је наставио да кроз дурбин посматра бојиште и сиса пастиле за грло. Пажњу је усмерио на освајање великог редута, али корпуси његових маршала нису имали снаге да одмах освоје то утврђење. Настала је пауза, коју је Кутузов добро искористио. ■

(Насћавак у следећем броју)

Поклоничко путовање на Свету Гору

На крову православља

Својеврстан подвиг ходочасници су учинили освајањем Атоса, највишег врха истоименог полуострва

Тридесетак припадника Министарства одбране и Војске Србије посетило је средином јула Свету Гору. Тиме је настављена десетогодишња пракса да током лета групе кадета Војне академије, ученика Војне гимназије, официра и подофицира, војних службеника и пензионисаних припадника МО и ВС, са благословом братства манастира Хиландара, обилазе Хиландар и друге светогорске светиње.

Групу ходочасника предводио је пуковник Стевица Карапанџин, начелник Одсека за веру у Управи за људске ресурсе Генералштаба ВС, а међу ходочасницима били су и државни секретар Игор Јовичић, начелник Управе за људске ресурсе Генералштаба ВС пуковник Петар Бошковић, кандидати за војне свештенике и помоћнике војних свештеника који би ускоро требали да заузму своје место у јединицама и установама Министарства одбране и Војске Србије. Духовник поклоничког путовања био је свештеник Сретен Лазаревић.

Посета Хиландару била је прилика и за евоцирање успомена на прво поклоничко путовање припадника Војске Србије на Свету Гору које је априла 2002. године предводио његово преосвештенство епископ јегарски Порфирије. Петорица припадника те групе ходочасника – пуковници Петар Бошковић, Стеван Стојисављевић, Стевица Карапанџин, Зоран Жабић и потпуковник Славољуб Марковић, предали су игуману Методију нову заједничку фотографију са хиландарским братством испред саборног храма која ће убудуће, као и пре пожара 2004. године у ком је изгорела, красити зид манастирске гостопримнице.

Поред Свете Српске Царске Лавре у плану посете Светој гори био је обилазак Кареје – главног града монашке републике, Скита Светог Андреја Првозваног чије је братство љубазно примило и угостило поклонике из Србије, Испоснице Светог Саве и хиландарске ћелије Патерица у Креји која је однедавно поново под окриљем нашег манастира. После дуго година била је то прва посета српских ходочасника светињи коју је основао Свети Сава.

ЋЕЛИЈА ПАТЕРИЦА

У ћелији Патерица, о којој сада брину хиландарски монаси Доситеј, некадашњи официр, Петар и Доментијан, чува се игумански штап Светог Саве Освећеног – „патерица“, по којој је ћелија и добила име. Штап Светог Саве Освећеног, великог духовника из шестог века, и чудотворне иконе Пресвете Богородице Тројеручице и Млекопитатељице, Свети Сава донео је у Хиландар 1229. године после посете Светој земљи и манастиру Светог Саве Освећеног у палестинској пустињи.

Према живом предању Свети Сава Освећени је својим ученицима оставио у аманет да се после његове смрти игумански штап – патерица преда архијереју царског рода и његовог имена када буде дошао у манастир. Завештање је испуњено седам векова касније када је архиепископ Сава српски походио Палестину.

Својеврстан подвиг ходочасници су учинили освајањем Атоса (2033) највишег врха истоименог полуострва, а тренуци изласка сунца на крову православља, света литургија и причешће у капели Преображења Господњег остаће им у неизбрисивом сећању. ■

С. М. М.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1-14. август

- Православни**
- ✠ **2. август** – Свети пророк Илија – Илиндан
- 4. август** – Света Марија Магдалена – Блага Марија
- 8. август** – Преподобна мученица Параскева, свети Сава Трећи Српски
- 9. август** – Свети великомученик Пантелејмон, свети Климент Охридски
- 14. август** – Макавеји (Почетак поста)

Римокатолички

- ✠ **15. август** – Узнесење Бл. Дј. Марије – Велика Госпа

СВЕТИ ПРОРОК ИЛИЈА

Свети Илија био је родом из града Тесвита, због чега је прозван Тесвићанин. Младост је провео у молитви, повлачећи се често у пустињу, да у тишини размишља и моли се.

Пророковао је двадесет и пет година и један је од најштованијих светаца у српском народу. Слове га и многе занатлије и традиционално пилоти.

Светкује се у дану када се мења време – до подне је лето, од подне јесен, зато се од његовог дана више не купа у реци. Народ говори: од светог Илије, сунце све милије. Светог Илију или Громовника, народ сматра најсиловитијим међу огњеним свецима, па га светкује с великим страхопоштовањем.

Свети Илија се, по предању, увек вози у огњеним колима у која су упрегнута четири коња из чијих ноздрва сукља пламен. Грмљавина није ништа друго до тутњава кола светог Илије, којима се светац вози по небу и облацима.

Указом из 1924. године одређено је да се свети Илија слави као ваздухопловна слава.

□ 1. август 2012.

2. август 1893.

Наређењем краља Александра Обреновића одређено је да се у свакој дивизији образују ваздухопловна одељења. Будући да су та одељења представљала прве ваздухопловне јединице у српској војсци, овај дан је до 1941. године обележаван као Дан ваздухопловства. У Војсци Србије 2. август се слави као Дан авијације.

6. август 1915.

На Чукарици је поринут први српски речни ратни брод „Јадар“. Овај датум се у Војсци Србије обележава као Дан речних јединица и Дан Речне флотиле.

9. август 1918.

Министар војни генерал Михаило Рашић потписао је наређење којим је регулисан изглед униформе војних свештеника у војсци Краљевине Србије. Униформа се састојала од црног официрског шињела, блузе и панталона, које су биле боје и кроја који су иначе у употреби код војске. Капа је била црна шајкача, са металним крстом по средини. За ниже свештеничке чинове, до протојереја, односно игумана, крст је био беле, а за више чинове жуте боје. Прописана дужина крста била је 42, а ширина 32 милиметра. Предвиђено је да ово буде ратна униформа коју би свештеници носили до дана демобилизације.

10. август 1913.

У Букурешту је потписан мировни уговор између Бугарске и балканских савезница Србије, Румуније, Црне Горе и Грчке. Одредбама Уговора озакоњени су резултати Другог балканског рата и одређене нове границе између ових земаља. Бугарска је, као поражена страна и иницијатор рата, морала да пристане на услове мира. Србија је добила Вардарску Македонију, Косово и већи део Македоније. Црна Гора је добила Васојевиће, део Метохије и део Санџака; Грчкој је припао Епир, ју-

жна Македонија, део западне Тракије, полуострво Халкидики са Солуном и већи број острва у Егејском мору; Бугарска је добила Пиринску Македонију, Струицу с околином и део Тракије. Турска је задржала Једрене и 12.000 km² територије у Европи.

12. август 1914.

Од 12. до 24. августа 1914. вођена је Церска операција између српске и аустроугарске војске. Битку је, 12. августа у зору, започела аустроугарска Пета армија преласком Дрине код села Батара и Самуровића. У том тренутку главнина српских снага била је груписана на простору Топола – Младеновац – Лазаревац. Српска Врховна команда, са војводом Радомиром Путником на челу, прегруписала је своје главне снаге из Шумадије и прилагодила се ситуацији на бојишту. Пресудан утицај на исход битке имала је одлука команданта Друге армије генерала Степановића да се заузме вис Косанин град. Претходница српске Комбиноване дивизије сукобила се на источним падинама Цера у ноћи 15/16. августа са аустроугарском 21. дивизијом. Током борби, које су трајале до 20. августа, аустроугарске снаге потпуно су поражене и приморане на повлачење преко Дрине у Босну. Прва армија, под командом генерала Петра Бојовића, у периоду од 21. до 24. августа поразила је снаге аустроугарске Друге армије у Мачви и ослободила Шабац. Церском битком, која је уједно била и прва победа Савезника, српска војска задобила је своју прву велику победу у Првом светском рату. Аустроугарска је изгубила око 27.000 људи, од којих 4.500 заробљених, српска војска је изгубила око 16.500 људи, од којих 2.107 погинулих, а остали рањени.

13. август 1806.

У боју на Мишару Карађорђе је поразио Сулејман-пашину војску. ■

Приредио мр Миљан МИЛКИЋ

расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за попуњу упражњеног формацијског места
у Уметничком ансамблу МО „Станислав Бинички“
Управе за односе са јавношћу МО Републике Србије
пријемом официера на одређено време у професионалну
војну службу у својству официера
на неодређено време

на формацијско место:

■ музичар – хорна 2. Симфонијског оркестра Уметничког ансамбла МО „Станислав Бинички“ Управе за односе са јавношћу МО Републике Србије ФЧ мајора, ФПГ 13, ФВЕС 33301, место службовања Београд, 1 извршилац.

На конкурс могу учествовати официри на одређено време запослени у Војсци Србије и Министарству одбране, који испуњавају следеће услове:

ОПШТИ УСЛОВИ:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да нису старији од 45 година,
- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије,
- да имају одговарајућу стручну спрему за дужност за коју се примају – Факултет музичке уметности – смер – хорна,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,
- да нису кривично осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци и
- да им раније није престао радни однос у државном органу, због теже повреде дужности из радног односа.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

- да су у војној служби у својству официера на одређено време провели најмање 3 (три) године,
- да су у току службе повољно оцењивани и да имају просек службених оцена у току службе најмање „врло добар“ и
- да имају препоруку старешине на положају команданта батаљона, њему равном или вишем положају.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА:

Уз пријаву на конкурс, која треба да садржи основне личне податке, адресу и контакт телефон, кандидати треба да доставе и следећа документа:

- краћу радну биографију,
- уверење о држављанству Републике Србије (оригинал или оверена фотокопија, не старије од шест месеци),
- извод из матичне књиге рођених (оверена фотокопија),

– доказ о стеченом образовању (диплому Факултета музичке уметности, смер – тражени инструмент, судски оверена копија дипломе),

– уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци),

– уверење надлежног МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од 6 месеци (не старије од шест месеци),

– уверење о регулисању војне обавезе са назнаком чина у резерви (издаје Регионални центар МО у коме се лице води у евиденцији) – кандидати који су регулисали војну обавезу са оружјем,

– мишљење начелника одељења/управе (команданта јединице ранга самосталног батаљона/бригаде) и

– оверена копија последње две службене оцене.

Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса биће подвргнути психолошком тестирању и за њих ће се уз њихову писану сагласност извршити безбедносна провера за пријем.

Кандидат који се предложи за пријем, биће упућен надлежној војнолекарској комисији, ради оцене способности за професионалну војну службу.

Пријаве на интерни конкурс, са приложеним доказима о испуњавању услова доставити непосредно или поштом препоручено на адресу: **Уметнички ансамбл МО „Станислав Бинички“, Браће Југовића 19, 11000 Београд.**

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин, неће бити разматране.

Конкурс је отворен 15 дана од дана објављивања. ■

расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за попуњу формацијског места у Војној болници Ниш
Управе за војно здравство МО Републике Србије,
пријемом цивилног лица на служби у Министарству
одбране и Војсци Србије у професионалну војну службу
у својству подофицира на неодређено време

на формацијско место:

■ медицински техничар (општи смер) у Одсеку за анестезиологију Одељења за хируршке болести Војне болнице Ниш Управе за војно здравство МО Републике Србије ФЧ старијег водника, ФПГ 20, ФВЕС 22503, место службовања Ниш, 1 извршилац.

На конкурс могу учествовати цивилна лица запослена у Војсци Србије и Министарству одбране, који испуњавају следеће услове:

ОПШТИ УСЛОВИ:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да нису старији од 40 година,
- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије,
- да имају одговарајућу стручну спрему за дужност за коју се примају – средња медицинска школа и звање медицински техничар општег смера,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,
- да нису кривично осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци и
- да им раније није престао радни однос у државном органу, због теже повреде дужности из радног односа.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

- да су у војној служби у својству цивилног лица на неодређено време провели најмање две године,
- да нису оцењивани негативним службеним оценама у току службе и да имају последњу службену оцену „истиче се“ а ако је више пута оцењиван да има последње две службене оцене најмање „истиче се“,
- да су положили стручни испит и
- да су одслужили војни рок под оружјем (кандидати мушког пола).

НАЧИН КОНКУРИСАЊА:

Уз пријаву на конкурс, која треба да садржи основне личне податке, адресу и контакт телефон, кандидати треба да доставе и следећа документа:

- краћу радну биографију,
- уверење о држављанству Републике Србије (оригинал или оверена фотокопија, не старије од шест месеци),
- извод из матичне књиге рођених (оверена фотокопија),
- доказ о стеченом образовању (оверена фотокопија дипломе или уверење о завршеној школи: медицински техничар општег смера),
- уверење о положеном стручном испиту,
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци),
- уверење надлежног МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од 6 месеци (не старије од шест месеци),
- уверење о регулисању војне обавезе са знаком чина у резерви (издаје Регионални центар МО у коме се лице води у евиденцији) – кандидати који су регулисали војну обавезу са оружјем,
- мишљење начелника одељења/управе (команданта јединице ранга самосталног батаљона/бригаде) и
- оверена копија последње две службене оцене.

Предност при избору имаће кандидати који имају стручну оспособљеност за послове анестетичара и који имају искуство у учешћу у мултинационалним операцијама.

Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса биће подвргнути психолошком тестирању и за њих ће се уз њихову писану сагласност извршити безбедносна провера за пријем.

Кандидат који се предложи за пријем, биће упућен надлежној војнолекарској комисији, ради оцене способности за професионалну војну службу.

Пре пријема у професионалну војну службу кандидат који није војно обучен биће упућени на војну обуку, а затим на обуку за оспособљавање за подофицире, а кандидат који није резервни подофицир биће упућени на обуку за оспособљавање за подофицире.

Молбу са траженим документима достављати на адресу **Војна болница Ниш, ул. Булевар др Зорана Ћинђића бб, са знаком „За интерни конкурс“**, поштом препорученом поштом или лично на деловодство Војне болнице Ниш.

Непотпуне, неразумљиве и неблаговремено достављене молбе неће бити разматране. Конкурсна документација се неће враћати кандидатима који не буду изабрани.

Конкурс је отворен 15 дана од дана објављивања. ■

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)

расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за пријем у професионалну војну службу у својству подофицира на неодређено време

за формацијско место:

■ Диверзант у 2. тиму 1. извиђачко-диверзантске чете 72. извиђачко-диверзантског батаљона Специјалне бригаде Копнене војске, ФЧ старијег водника прве класе, ФВЕС 21133, ПФГ 19, место службовања Панчево – (1 извршилац).

УСЛОВИ КОНКУРСА:

Могу конкурисати подофицири на одређено време из Војске Србије и Министарства одбране Републике Србије, који испуњавају следеће опште и посебне услове:

а) Општи услови

- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да је здравствено способан за службу у Војсци Србије, што се утврђује налазом надлежне војнолекарске комисије,
- да има најмање IV степен стручне спреме,
- да није осуђиван на казну затвора од најмање шест месеци.

б) Посебни услови

- да је у војној служби у својству подофицира на одређено време провео најмање шест година,
- да је у извиђачко-диверзантским јединицама провео најмање шест година,
- да су му последње две службене оцене најмање „врло-добар“,

– да је безбедносно проверен и да нема безбедносних сметњи за рад у Војсци Србије,

– да је кандидат психофизички здрав и способан за рад у јединицама Специјалне бригаде, што се утврђује налазом надлежне војнолекарске комисије и провером физичке способности, и

– да је на редовној провери обучености испунио прописане норме за Специјалну бригаду.

Начин конкурсања:

Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса достављају Управи за људске ресурсе (Ј-1) ГШ ВС редовним путем преко команде своје јединице следећа документа:

– пријаву са биографијом, у којој обавезно навести контакт телефон,

– извод из матичне књиге рођених (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини),

– уверење о држављанству (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини),

– доказ о стеченом образовању (оригинал диплома – уверење о завршеној школи или фотокопија оверена у суду или општини),

– уверење од надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,

– уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци,

– препоруку старешине на положају команданта батаљона, њему равном или вишем положају,

– оверене копије последње две службене оцене (овера ВП),

– потврду да је кандидат на редовној провери обучености испунио прописане норме за Специјалну бригаду и – оверен картон основних и личних података КОЛП-1.

Документа која се прилажу уз пријаву, са изузетком извода из матичне књиге рођених, уколико је на новом образцу, не могу бити старија од 6 (шест) месеци.

Непотпуне и неблаговремене молбе неће бити разматране. Конкурсна документација се неће враћати кандидатима који не буду изабрани.

Пријаве на конкурс са наведеним документима доставити путем поште на адресу:

Генералштаб Војске Србије
Управа за људске ресурсе (Ј-1)
ул. Незнаног јунака 38, 11 000 Београд
са назнаком „за пријем лица на конкурс“

Рок за подношење пријава је 30 дана од дана објављивања у магазину „Одбрана“.

Све информације везане за конкурс могу се добити на тел. 29-436 или 29-319. ■

Leto 2012

81

studio B

Danijela Lišanin Brkić
Predrag Sarapa

Letnji snovi

Mirjana Todoric
Ivana Nikodijević

moje tajno mesto u Beogradu

LETNJI SNOVI
Petak, 21:30
Nedelja, 20:30

MOJE TAJNO MESTO
Petak, 22:35
Subota, 18:30
Nedelja, 17:30 i 20:00
u okviru emisije
Beograda, dobro jutro (pon-pet)

www.studiob.rs

ОДБРАНА

ИЗБАРАНА ПАРТИЈА

„РУСКА“ СЕ НЕ ДАЈЕ

Бакро – Морозович,
Бил, 2003.

1. е4 е5 2. Сф3 Сф6

На супертурниру у Билу 2003. руски репрезентативац Александар Морозович је победио са поеном и по предности. У партији против главног конкурента, талентованог Француза Етјена Бахроа, Морозович је применио Руску одбрану, а у њој један ређи наставак.

3. д4 ед4 4. е5 Се4 5. Дд4 ф5

То је тај ређи наставак, који је мало анализиран. Наиме, сталне теоретске новости од почетка масовне примене рачунара показују да многе варијанте старих мајстора нису више „свето писмо“.

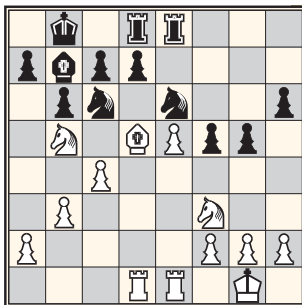
6. Лц4 Лц5 7. Дц5 Сц5 8. Лг5 Дг5 9. Сг5 Сц6 10. 0-0 Се6

Црни није смео да вуче 10...Се5? због 11. Те1 Се4 12. Се4 фе4 13. Те4 д6 14. ф4 +

11. Сф3 б6 12. Лд5 Л67 13. ц4 0-0-0 14. Сц3 х6 15. Тод1 г5!

Сматра се да ово отварање нагиње ремију, а ево већ у 13. потезу црни преузима иницијативу и стиче психолошку предност.

16. Тфе1 Тхе8 17. С65 К68 18. б3

Бели: Кг1, Тд1, Те1, Лд5, С65, Сф3, а2, б3, ц4, е5, ф2, г2, х2

Црни: К68, Тд8, Те8, Л67, Сц6, Се6, а7, б6, ц7, д7, ф5, г5, х6

Бели има слабог ловца.

18...Сф4! 19. Сц3

Почиње кретање „у рикверц“.

19...а6 20. Сд4 Сд4 21. Тд4 ц6 22. Лф3 Кц7 23. Кф1 Те6 24. г3 Сг6 25. Лх5 Се5 26. ф4 гф4 27. гф4 ц5 28. Тд2 Сф3 29. Лф3 Лф3 30. Те6 деб 31. Тд8 Кд8 32. Са4

Пешак вишка без икакве компензације у врхунском шаху гарантује победу. Ево како је то црни лако извео у свега десетак потеза.

32... Кц7 33. Кф2 Лц6 34. Сц3 Кд6 35. Ке3 е5 36. Се2 Лд7 37. а3 Ле6 38. Сг3 а5 39. а4 Лд7 40. Се2 Лц6 41. Сц3 Ке6 42. Се2 Ле4 43. Сц1 ед4 0:1

КОЊИЋЕВ СКОК

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице.

Чо-	од	-ђи	
од	-та.	-би-	ја-
-ји	-ек	-на,	твр-
	ка-	-је-	сла-
	а	је	-ме-

Ка-	пеш-	го-	
-ст	-јем.	му	-кир
и	-кав	о-	је
	до-	да-	-ки
	-на-	ми	-шао,

Решење судоку – водоравно: 8, 9, 4, 6, 7, 2, 4, 3, 1, 7, 8, 2, 7, 1, 3, 6, 4, 6, 5, 2, 1, 9, 3, 8, 5, 9, 3, 4, 1, 2, 7, 1, 2, 8, 3, 7, 9, 6, 7, 8, 6, 2, 9, 3, 6, 4, 5, 7, 1, 3, 7, 9, 8, 6, 5.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
20									21							22
23			24							25						
26					27						28					
29							30						31			
32								33						34		
35		36							37							
38				39						40						
41					42						43					
44							45						46			
47								48								
49			50							51						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: како, так, зид, и, а, ла турка, апелатив, е, вкв, султанат, речитост, Орест, татарани, Асанте, јастуци, атоналан, Лоар, историчар, мезетити, РМ, НТ, Тјјаница, иницијали, Маги, асанатор, патарен, Ичанлин, тарирати, Онага, шеталице, скитачки, Пен, и, академик, тирански, т, бар, нивелири, инстанца.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Развијати се у бусове, бокорити се, 18. Који није згодан, 19. Област у Немачкој, Рурска област, 20. Прозивање, 21. Пољски и немачки Јевреји, 23. Ознака за технички нокаут, 24. Ређи у поверењу, 25. Враћање снаге, окрепљење, 26. Име глумица Бејкер и Ломбард, 27. Злочинство, 28. Било како, 29. Древна област у Месопотамији, Акад, 30. Предмет обраде, 31. Паран једноцифрен број, 32. Учитељи канонског права, 33. Безгласан (грч.), 34. Иницијали песника Ерића, 35. Два иста слова, 36. Професор из цртаног филма, 37. Прираст становништва (лат.), 38. Раскошна палата, 39. Накнадно залепити, 40. Црквено пролетство, 41. Судије у доба турске власти, 42. Еротски писац, еротик, 43. Велики краљ Персије из династије Сасанида, 44. Лек против жуљева (фарм.), 45. Лимени делови аутомобила, 46. Ецијо одмила, 47. Цртати праве линије, 48. Непотписани писац (лат.), 49. Име уметнице Рас, 50. Онај који имитира некога, подражавалац, 51. Навивање.

УСПРАВНО:

1. Битка 215. године. п.н.е. у којој је Ханибал, 2. августа, нанео највећи пораз римској војсци у историји, 2. Око кога постоје различита мишљења, 3. Земљишна мера, 4. Топлота, 5. Префикс: исти (грч.), 6. Помало сиво, 7. Име фудбалера Банеге, 8. Дакле, 9. Упркос, 10. Главни штаб (скр.), 11. Околни предео, 12. Амерички стар, Џони, 13. Неправилан (грч.), 14. Бивша јапанска престоница, 15. Шпански писац, Мануел, 16. Играчице рукомета, 18. Критикант, 19. Легална, 20. Дрво из којег се добија какао, 21. Неговати коње, 22. Студент академије, 24. Дати одобрење, 25. Ммтав, клонуо (грч.), 27. Турски султан, Бајазит, 28. Име глумице Гојковић, 30. Даровитост, 31. Савезна америчка држава, 33. Лице без држављанства (грч.), 34. Тела, 36. Комплет за облачење (мн.), 37. Феуд у Османском царству, 39. Јапански новац (мн.), 40. Име сценаристе Соркина, 42. Језеро у Северној Америци, 43. Припадник народа на Јиланду, 45. Ова, 46. Уједињено Краљевство (скр.).

